

Pražská vysoká škola psychosociálních studií

**Fenomenologická analýza existenciálních konfliktů klientů
dlouhodobě se léčících ze závislosti na metamfetaminu**

Václav Grepl

vedoucí práce: Mgr. Jakub Zlámaný, Ph.D.

Praha 2015

Prague college of psychosocial studies

**Phenomenological analysis of existential conflicts clients a long-
healing from addiction to methamphetamine**

Václav Grepl

The Diploma Thesis Work Supervisor: Mgr. Jakub Zlámaný, Ph.D.

Praha 2015

Anotace

Anotace: Existenciální psychologie vychází z konfliktu v lidské psychice vznikající konfrontací člověka se základními podmínkami jeho existence, kterými se rozumí smrtelnost, svoboda, osamělost a smysluplnost. Existenciální konflikt je fenomen, který významně ovlivňuje průběh a léčbu závislosti na návykových látkách. Diplomová práce obsahuje výsledky výzkumu, který byl zaměřen na exploraci prožívání existenciálního konfliktu u klientů závislých na metamfetaminu. Výzkumná data byla získána v polostrukturovaných rozhovorech a byla zpracována Interpretativní Fenomenologickou Analýzou. Výsledkem výzkumu bylo zodpovězení otázek týkajících se prožívání existenciálního konfliktu. Při analýze výsledku byly identifikovány možnosti dalšího výzkumu.

Klíčová slova: existenciální konflikt, závislost na návykových látkách, Daseinsanalýza, Existenciální Terapie, Interpretativní Fenomenologická Analýza

Abstract: Existential psychology is based on the conflict in the human psyche emerging confrontation of man with the basic conditions of its existence, which means mortality, freedom, loneliness and meaningfulness. Existential conflict is a phenomenon that significantly influences the course and treatment of drug addiction. The thesis contains the results of the research, which was focused on the exploration of the experience of existential conflict with clients addicted to methamphetamine. Research data were obtained in semi-structured interviews and were processed by Interpretative Phenomenological Analysis. The result of this research was to answer questions related to the experience of existential conflict. When analyzing the result were identified opportunities for further research.

Key words: existenci: Existential conflict, substance abuse, daseinsanalysis, existential therapy, interpretative phenomenological analysis

Čestné prohlášení

prohlašuji, že jsem samostatně vypracoval diplomovou práci, a že jsem zpracoval diplomovou práci pouze a jen s využitím pramenů a literatury uvedené v seznamu literatury.

V Praze 1.7.2015

Václav Grepl

Poděkování

Děkuji Mgr. Jakobovi Zlámanému, Ph.D. za cenné rady a doporučení, které mi poskytl v rámci vedení diplomové práce.

Děkuji terapeutům Magdalena o.p.s. za konzultace a poskytnuté informace týkající se respondentů zapojených do výzkumu, které mi pomohli zvýšit validitu výzkumu.

OBSAH

Anotace	1
Čestné prohlášení	2
Poděkování.....	3
OBSAH	4
SEZNAM TABULEK	7
ÚVOD	8
1 TEORETICKÁ ČÁST	9
1.1 Psychodynamické směry v psychologii.....	9
1.2 Existenciální směry v psychoterapii	10
1.3 Existenciální psychodynamika	11
1.3.1 Východiska	11
1.3.2 Vědomí konečnosti	12
1.3.3 Hledání smyslu a ztráta smyslu.....	15
1.3.4 Spolubytí s ostatními a existenciální osamělost.....	18
1.3.5 Svoboda a odpovědnost	20
1.4 Závislost na návykových látkách.....	22
2 VÝZKUMNÁ ČÁST.....	24
2.1 Stručný popis použité metody a její fáze	24
2.1.1 Fáze analýzy.....	25
2.2 Cíl práce a formulace výzkumných otázek.....	26
2.3 Výběr respondentů pro výzkum.....	27
2.3.1 Respondent A.....	27
2.3.2 Respondent B	29
2.3.3 Respondent C	30
2.4 Sběr dat	31

2.4.1	Časový rámec a místo rozhovoru.....	31
2.4.2	Osnova rozhovoru.....	31
2.4.3	Charakteristika a principy rozhovoru.....	32
2.4.4	Přepis rozhovoru.....	33
2.5	Vlastní analýza.....	33
2.5.1	Nultá fáze - reflexe mojí zkušenosti s tématem výzkumu.....	34
2.5.2	První fáze – čtení textu rozhovorů.....	35
2.5.3	Druhá fáze - prvotní poznámky a postřehy.....	35
2.5.4	Třetí fáze - rozvoj vynořujících se témat pro respondenta A.....	35
2.5.5	Čtvrtá fáze - identifikace souvislostí mezi tématy respondenta A.....	47
2.5.6	Pátá fáze - vlastní analýza respondenta A.....	56
2.5.7	Analýza témat rozhovoru respondenta B.....	59
2.5.8	Analýza témat rozhovoru respondenta C.....	61
2.5.9	Souhrnný výsledek analýzy - odpověď na výzkumnou otázku.....	64
2.6	Diskuse.....	66
2.6.1	Výchozí epistemologie.....	66
2.6.2	Výběr vzorku respondentů.....	66
2.6.3	Způsobu zpracování dat.....	67
2.6.4	Validita dat.....	68
2.6.5	Použitá metoda.....	68
2.6.6	Existenciální konflikt z perspektivy terapeutů.....	69
	ZÁVĚR.....	70
	LITERATURA.....	71
I.	Příloha Přepis rozhovorů klienta A téma osamělost.....	74
II.	Příloha - Přepis rozhovorů klienta A téma svobody.....	81
III.	Příloha - Přepis rozhovorů klienta A téma ztráta smyslu.....	87

IV. Příloha - Přepis rozhovorů klienta A téma konečnost	93
V. Příloha Popis rozhovorů klienta A s terapeutu	97
VI. Příloha - Přepis rozhovorů klienta B téma konečnost	101
VII. Příloha - Přepis rozhovorů klienta C téma osamělost.....	109

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 Explicitně vyjádřené cíle, přání, potřeby respondenta A	37
Tabulka 2 Prožitek nesmyslnosti	37
Tabulka 3 Prožitek smysluplnosti	38
Tabulka 4 Prvky napomáhající hledání smyslu	38
Tabulka 5 Prvky znesnadňující hledání smyslu	39
Tabulka 6 Důsledky pocitu ztráty smyslu	39
Tabulka 7 Reakce na setkání se smrtí	39
Tabulka 8 Pozitivní důsledky vědomí konečnosti	40
Tabulka 9 Negativní důsledky vědomí konečnosti	40
Tabulka 10 O co přicházím smrtí	41
Tabulka 11 Zvládání strachu ze smrti	41
Tabulka 12 Původ osamělosti	41
Tabulka 13 Prožitek osamělosti	42
Tabulka 14 Důsledky osamělosti	43
Tabulka 15 zvládání osamělosti	44
Tabulka 16 Původ svobody	45
Tabulka 17 Prožitek svobody, nesvobody a odpovědnosti	45
Tabulka 18 Důsledky svobody a odpovědnosti	46
Tabulka 19 Zvládání zodpovědnosti a svobody	47
Tabulka 20 Sebebytí	49
Tabulka 21 Spolubytí	50
Tabulka 22 Časovost	51
Tabulka 23 Svědomí a vina	52
Tabulka 24 Tělesnost	52
Tabulka 25 Otevřenost	53
Tabulka 26 Naladěnost	53
Tabulka 27 Vrženost	54
Tabulka 29 Sexualita	55
Tabulka 30 Smrtelnost	56

ÚVOD

V sedmdesátých letech minulého století začala světová zdravotnická organizace prosazovat bio-psycho-sociální model člověka ve zdraví, nemoci a léčbě. Tento počin představoval velký přínos k celostnímu pojetí člověka jako jedinečného subjektu, nikoliv jen souboru částí a procesů, které jsou objektem diagnostiky a léčebných intervencí. V uplynulých čtyřiceti letech se nový model postupně prosazoval a objevily se i nové požadavky na jeho rozšíření o čtvrtou spirituální dimenzi, které navazovaly na podněty Binswagera, Bosse, Frankla, Maye a Yaloma. Stejně jako v jiných oblastech psychoterapie, proběhl podobný vývoj i v léčbě závislosti na návykových látkách, která se inspirovala v hnutí Anonymních alkoholiků, jehož principiální myšlenky úzdravy byly i se svým duchovním rozměrem přijaty koncem dvacátého století. V širším pojetí léčby závislosti je přijímán názor, že závislost vede k rozvratu duchovní dimenze člověka a rozšíření o tuto dimenzi, je od léčby neodmyslitelné. Odborná literatura věnuje především pozornost spiritualitě v léčbě závislostí zejména díky klinickým závěrům, že spiritualita pomáhá utvářet charakter a obnovit pocit vlastní hodnoty a vědomí smyslu života při praktickém jednání. V České republice se oblasti vlivu spirituality na léčbu závislostí věnují hlavně kliničtí pracovníci a tato oblast stojí zatím stranou rozsáhlejšímu zájmu výzkumu. V roce 2006 byla tématu bio-psycho-socio-spirituálnímu modelu věnováno jedno z témat konference Společnosti návykových nemocí¹, nicméně i přes tyto pobídky, je publikovaných výzkumů v České republice relativně poskrovnu. Protože ze zahraničních výzkumů je patrné, že se jedná o důležitý prvek léčby a prevence, rozhodl jsem se zaměřit ve svém výzkumu na existenciální aspekt spirituality u uživatelů nejrozšířenější návykové látky v České republice – metamfetaminu.

Cíl výzkumu prováděného v rámci diplomové práce byl použitím interpretativní fenomenologické analýzy prozkoumat, jak člověk dlouhodobě léčený ze závislosti na návykových látkách vnímá a prožívá konfrontaci se základními podmínkami existence a jak mu vědomí těchto podmínek pomáhá porozumět fenomenu smrtelnosti, osamělosti, svobody a ztráty smyslu. Práce je členěna na teoretickou část obsahující teoretická a metodická východiska a část výzkumnou popisující průběh výzkumu a jeho výsledky.

¹ (Kalina, 2013)

1 TEORETICKÁ ČÁST

Existenciální konflikt je konstrukt vytvořený v rámci existenciální psychologie a psychoterapie. V následujících kapitolách vysvětlím tento pojem v širším kontextu psychodynamických směrů.

1.1 Psychodynamické směry v psychologii

Psychodynamická psychologie nebo také dynamická psychologie je poměrně široce používaný pojem. Podle Websterova výkladového slovníku² má přívlastek tohoto pojmu trojí význam. (1) Psychologie duševních a emočních sil nebo procesů rozvinutých zejména v ranném dětství a jejich vliv na chování a psychické stavy. (2) Vysvětlení nebo interpretace chování nebo psychických stavů pomocí psychických sil. (3) Motivační síly, které působí zejména na nevědomé úrovni. Hartlův psychologický slovník³ vykládá tento pojem jako termín používaný v širokém významu pro nejrůznější psychologické směry pudy, motivy a síly, které vyvolávají psychické procesy. Cambridge psychological dictionary⁴ vymezuje tento pojem, jako psychologii vycházející z teorie S. Freuda a zaměřující se na nevědomí. V dalším textu budu používat tento pojem ve významu znamenající takové zaměření psychologie, které zdůrazňuje systematické zkoumání psychických sil, které jsou příčinou našeho chování, prožívání a cítění. Jedním z nejvýznamnějších přínosů S. Freuda k porozumění chování psychiky člověka je jím navržený dynamický model psychického fungování, který předpokládá existenci konfliktních sil, z jejichž vzájemného střetávání vzniká adaptivní a maladaptivní chování, myšlení a emoce⁵. Dalším důležitým aspektem tohoto modelu je to, že tyto konfliktní síly působí při různé úrovni uvědomění jejich existence. Jednotlivé psychodynamické směry se zejména liší od sebe podle toho, jaký obsah přiřazuje těmto konfliktním silám. Pro

² (Webster, 2005)

³ (Hartl, 2000, s. 479)

⁴ (Cambridge, 2010, s. 409)

⁵ (Freud, 1999)

původní freudovskou psychodynamiku je obsahem konfliktů hlavně konflikt instinktů ega s libidionními instinkty. Jiný obsah konfliktům přisuzovala skupina psychologů navazující na S. Freuda, mezi které se řadí K. Horney a E. Fromm, podle kterých je základní konflikt tvořen rozporem mezi potřebou bezpečí, přijetí druhými lidmi a potřebou růstu, nezávislosti. Pro tvůrce Daseinsanalýzy L. Binswagera, který vycházel z filosofie M. Heideggera, je základním konfliktem rozpor mezi bytím pro svět a bytím pro sebe. Jiné existenciální směry zdůrazňují odlišný typ základního konfliktu pramenícího z konfrontace člověka s podmínkami existence⁶, kde se podmínkami existence rozumějí vnitřní charakteristiky bytí člověka ve světě, bytí s druhými a bytí se sebou samým.

1.2 Existenciální směry v psychoterapii

Existenciální směry v mnohém navazují na psychoanalytickou tradici, ale v mnohém se s psychoanalýzou zásadně rozcházejí a to například v odklonu od jím používaných klinických kategorií s cílem uzdravit pacienta a umožnit mu adaptaci na poměry, ve kterých se pacient nalézá. Existenciální směry čerpají v mnohém z fenomenologických a existenciálních filosofů, kteří ve svém díle reflektují krizi člověka moderní doby, který je nucen se stále více podřizovat anonymním neosobním silám a zvěčňovat sebe i druhé. Tento způsob života vede až k patologické redukci vlastního bytí a bytí druhých na všednodenní obstarávání a tomu podřízené manipulace se sebou i s druhými redukoványi na funkci nebo předmět. Cílem existenciální terapie je pomoci pacientovi k návratu k jeho skutečnému autentickému já a k získání svobody pro převzetí odpovědnosti za sebe tak, aby se mohl obnovit růst a naplňování možností jedince. Výzkumem klinické praxe bylo prokázáno, že pomocí psychoterapie je možné navodit uzdravnou změnu. Otázka je, jaký faktor uzdravy způsobil tuto změnu, vzhledem k různosti teoretických východisek jednotlivých směrů? Touto otázkou se zabývala řada výzkumů shodujících se vesměs ve svých závěrech. Pojem transteoretické účinné faktory vysvětlují různí autoři jako faktory tvořící společné rozpoznatelné jádro všech směrů

⁶ (Yalom., 2006, s.17)

terapie⁷. Řadí do nesespecifických faktorů pozitivní očekávání pacienta, terapeutický vztah a věnování pozornosti pacientovi. Mezi terapeuticky specifické zařazují zvyšování vědomí, korektivní emoční zkušenost, výběr možností a podmiňování podnětu nebo manipulaci s následky. Posledně jmenovaný specifický faktor je typický pro behaviorální terapii. Jaký je ale specifický faktor existenciální terapie? Jeden z vůdčích teoretiků existenciální terapie I. Yalom objasňuje⁸, že se tyto faktory týkají existenciálních témat svobody, osamělosti, smysluplnosti a smrtelnosti.

1.3 Existenciální psychodynamika

1.3.1 Východiska

Existenciální psychoterapie vychází z jiného druhu konfliktu než freudovská psychodynamika. Podle ní vzniká konflikt konfrontací člověka se základními podmínkami jeho existence, kterými se rozumí smrtelnost, svoboda, osamělost a smysluplnost. Zatímco u freudovské psychodynamiky znamená úzkost signál pro nebezpečí, že ego nezvládne pudové instinkty a spustí se obranné mechanismy umožňující vyhnout se přímému uspokojení těchto ohrožujících pudů, pramení u existenciální psychodynamiky úzkost ze strachu ze smrti, nedělitelné odpovědnosti, osamělosti a ztráty smyslu. Specifickou úzkost představuje úzkost způsobená existenciální vinou, kterou je chápána úzkost vyvolaná strachem z nenaplnění lidské existence - nenaplnění možností, které nabízí bytí jedinci. Existenciální terapeuti vystavují své pacienty v klíčových momentech terapie konfrontaci s touto úzkostí a jsou průvodci v nalézání jejich vlastního řešení. Jak zdůrazňuje filosof existencialismu P. Tillich⁹ - dodávají jim odvalu přijmout existenciální úzkost jako nezbytnou cenu za opravdové lidské bytí. Jestliže je vznik existenciální úzkosti spojen se zvědomňováním podmínek existence jedince, pak je hlavní obranou proti této úzkosti znevědomňování pomocí lhaní, které jedinci zatemňuje vědomí konečnosti tím, že ho

⁷ (Prochaska a Norcross. 1999, s. 18)

⁸ (Yalom, 2006, s.16)

⁹ (Tillich, 1995, s.46)

vydává za někoho jiného. Jedinec se pak považuje za někoho výlučného, kterého se konečnost netýká nebo se stává součástí něčeho časově neohraničitelného. Důležitým aspektem je ahistorický charakter zkoumání jedince. Na rozdíl od freudovské psychoanalýzy, která považuje za fundamentální zdroje úzkosti nevyřešené konflikty v jednotlivých vývojových etapách raného dětství, je pro existenciální psychoterapii důležitější, jaká je v tomto okamžiku situace člověka ve světě a minulost je zajímavá jen potud, nakolik přispívá k vyrovnání člověka s charakteristikami existence. Jak se existenciální dynamika projevuje v jednotlivých podmínkách existence?

1.3.2 Vědomí konečnosti

Otázku vlivu vědomí smrtelnosti na charakter existence člověka z perspektivy daseinsanalýzy zkoumal M. Heidegger¹⁰, který dospěl k závěru, že existují dva základní stavy bytí jedince ve světě. Při prvním způsobu bytí, kdy se nestará o svoje bytí, žije člověk ne 'tu', ale 'tam' a tedy mimo svoje bytí, řídí se principem 'ono se', zabývá se každodenním obstaráváním a nestará se o svoje bytí – o svůj pobyt „tu“. Ve druhém způsobu bytí si je člověk vědom toho, že je vydán svému bytí-tu, svoje bytí si uvědomuje a stará se o něj. Obvykle se jedinec vyskytuje v prvním stavu, kdy si člověk neuvědomuje svoje možnosti „bytí tu“ a možnosti být tvůrcem svého života, a kdy jeho „bytí tu“ upadá. Takový způsob života pojmenovává M. Heidegger jako neautentický. Ve druhém způsobu bytí, kdy je člověk autentický, si postupně člověk uvědomuje, že je tím, kdo sám sebe utváří a zároveň je tvůrcem uvědomující si různá omezení a podmínky existence, jako je konečnost, svoboda rozhodování a odpovědnost za rozhodnutí. Vědomí konečnosti, které člověk může prožít díky vnitřnímu otřesu, je často vyvoláno setkáním se smrtí někoho blízkého nebo při ohrožení vlastního života, může být moment, při kterém přechází člověk ze stavu neuvědomovaného bytí do stavu bytí uvědomovaného. Může však nastat i opačná situace, kdy reaguje člověk na úzkost způsobenou vědomím své konečnosti maladaptivním způsobem. Jedná se o takové strategie zvládání, které jsou vesměs založeny na popírání smrti. Pokud je člověk pod nadměrným tlakem dění kolem sebe nebo jsou-li jím použité

¹⁰ (Heidegger, 1996, s.195-285)

obvyklé obrany pro zvládnání úzkosti ze smrti neúčinné, uchyluje se k extrémním obránám, které mohou svým patologickým charakterem významně ovlivnit kvalitu jak jeho života, tak i života lidí z jeho okolí. Podle I. Yaloma¹¹ existují dvě základní klinická paradigmaty pro obranu proti úzkosti ze smrti. Prvním typem obrany je výlučnost, která je založena na iracionální víře, že se dotyčného oproti ostatním smrt netýká a nabývá maladaptivní formy unikového heroického individualismu, kompulzivního workoholického řešení a nebo narcistní poruchy osobnosti s doprovodnými problematickými interpersonálními vztahy. Druhý typ obrany spočívá v jiném typu popření, kterým je víra v absolutního zachránce. Tento zachránce nemusí být nutně nějaká vyšší, nadpřirozená bytost, ale může to být nějaká význačná osoba v okolí a nebo jen zosobněný princip. Oproti prvnímu typu obrany je riziko druhého typu obrany nebezpečí ztráty sebe sama a vzdání se příležitosti prozkoumat svoje možnosti a uskutečňovat vnitřní rozvoj. Dalším rizikem je možnost zhroucení víry v absolutního zachránce a to například tehdy, kdy je jedinec konfrontován se smrtelnou nemocí. Podobně bipolární schéma obrany popisuje O. Rank¹², který charakterizuje tuto bipolaritu jako oscilaci mezi strachem ze života a strachem ze smrti. Z klinických sledování klientů je patrné, že se zřídka vyskytuje klienti používající pouze jednu z těchto obran, spíše se jedná o alternaci v jejich použití podle určité situace, ve které se klient nalézá. Zbytečné jedné nebo druhé obrany proti úzkosti smrti vede obvykle k nějaké podobě neurotické adaptace. Paradoxně neurotický způsob života vznikající adaptací na strach ze smrti vede sám k omezení člověka žít autenticky a spontánně a je tak sám určitou malou smrtí. Jak si všímá S. Kierkegaard, může navíc dojít při životním bilancování k vědomí přestupku vůči sobě samotnému z nenaplněného života a tedy ke vzniku existenciální viny¹³. Uvedená psychopatologická schémata nemají sice přímou podporu v empirických výzkumech, avšak existují obdobné osobnostní konstrukty, které byly empiricky zkoumány v rámci výzkumu kognitivních stylů a zkoumání míst řízení. Podle I. Yaloma odpovídá svým charakterem kognitivní vnímání typu závislosti na vjemovém poli typu orientovaného na absolutního zachránce a kognitivní vnímání

¹¹ (Yalom, 2006, s.126)

¹² (Rank, In Yalom 2006, s.120)

¹³ (Kierkegaard, 1993, s. 152)

nezávislé na vjemovém poli odpovídá spíše typu výlučnosti¹⁴. Identifikace strachu ze smrti, jako primárního zdroje úzkosti nemusí být snadná, protože nepůsobí v psychice izolovaně a spolu s ní působí celá řada obranných mechanismů na eliminaci disforií způsobenými jinými zdroji než je vědomí konečnosti. Skutečnost smrti má pro psychoterapii dvojí význam. V předchozí části tohoto text jsem byl zaměřen na význam spojený se smrtí jako zdroje úzkosti. Existuje však i druhý význam, kdy smrt může působit jako předělová situace, která může vést člověka k hluboké proměně v pohledu a přístupu k životu. V tomto druhém významu nás smrt upomíná, že život nelze odkládat. Jak zdůrazňuje M. Heidegger, člověk, který je konfrontován se svojí smrtí, má možnost prožít smrt : „ ... jako bytostnou možnost, kterou musí převzít každý pobyt sám“¹⁵.

Podle I. Yaloma¹⁶ nezačíná terapie zaměřením na primární úzkost způsobenou strachem ze smrti, ale soustřeďuje se na začátku na sekundární zdroje úzkosti spojených s vědomými pacientovými starostmi. Důvod je ten, že není tato úzkost v klinickém obrazu většiny pacientů snadno rozpoznatelná. Terapie je zpočátku zaměřena na vybudování zdravějších adaptivních schopností pacienta a schopnosti lépe zvládat komunikaci. Po zaměření na primární úzkost není jejím cílem jí zcela eliminovat, to by byl ostatně neřešitelný úkol, ale minimalizovat na snesitelnou míru pro pacienta. U krátkodobé terapie téma smrti nemusí být nutně tématem dialogu mezi terapeutem a pacientem, toto téma může posloužit terapeutovi jako vysvětlující rámec životního běhu pacienta. Tento explorační rámec pak dává terapeutovi možnost lépe rozumět pacientovi a naplňuje se tak důležitá podmínka terapie – důvěra v terapeuta. U dlouhodobé terapie je situace jiná. Ta by neměla obcházet téma uvědomování si smrti a strach ze smrti. To může narážet na odpor ze strany pacienta, protože snaha terapeuta o zvyšování vědomí smrti pacienta se střetává s popíráním na všech úrovních vědomí i nevědomí. Pacient sám nemusí být jediným zdrojem popření, tím může být samotný terapeut. Více než kde jinde zde platí to, co zdůrazňoval S. Freud, že terapeut může spolehlivě doprovázet pacienta jen těmi místy, kterými sám již bezpečně prošel a které zná.

¹⁴ (Yalom, 2006, s.161)

¹⁵ (Heidegger, 1996, s. 280)

¹⁶ (Yalom, 2006, s.121)

1.3.3 Hledání smyslu a ztráta smyslu

Pojem smysl má několik významů a často v běžném hovoru splývá s pojmem cíl. Smysl se pro existenciální psychologii vztahuje k významu, k něčemu, co představuje nějakou hodnotu a vede k logické kohezi na sebe navazujících současných i budoucích významů. Smysl je spojen s určitou směřováním, které je zjevnější pro přítomnost, ale dá se vytušit pro budoucnost a snižuje tak neurčitost toho, co člověka může potkat a dodává mu tak naději na pokračování. Smysl má dvě dimenze – osobní a nadosobní. Nadosobní se týká smyslu života jako takového, kde jeho obsah vychází z nějakého jednotlivce přesahující principu, který reflektuje uspořádání jsoucna pod působením vůči jedinci nadřazené vyšší síly. Toto pojetí vychází ze západní anticko-křesťanské tradice. Pro myslitele antického Řecka je tímto nadosobním smyslem naplňování entelechie. Tento pojem zavedl Aristotelés¹⁷ jako označení spontánního pohybu či vývoje, vedeného daným cílem. Entelechií člověka je jeho duše. Jeho podstatným určením, k němuž má směřovat, není jen dospělý jedinec, nýbrž dobrý život ve společenství sobě rovných – v obci. Přírozeným posláním člověka není tedy jen dosažení jistého stavu dospělosti, nýbrž hledání a vedení „dobrého života“. Ten může být buďto praktický, pokud se zaměřuje na různé cíle vyrábění nebo zhotovování, nebo ještě lépe teoretický, jehož konečný cíl nelze předem stanovit. Entelechie tedy původně znamená danou zaměřenost lidského života a jednání k nějakému cíli určenému prvotním hybatelem, může však v širším smyslu znamenat i jiné spontánní pohyby, například pohyb dospívání a růstu, jenž je společný všemu živému. Křesťanská tradice rozšiřuje antický přístup o dva další obsahy. V prvním znamená nadosobní a nadpozemský smysl života dosahovat naplňováním Boží vůle tak, jak je to popsáno ve Starém a Novém zákonu, přičemž plné pochopení této vůle nemusí být v silách lidského intelektu, který pro to není dostatečně hluboký. Druhý křesťanský přístup zdůrazňuje, že je smyslem lidského života napodobování Boha a tedy usilováním o přiblížení se k jeho dokonalosti. Dokonalosti může být dosahováno v různých oblastech, jako je fyzická, mravní nebo rozumová. Nadosobní smysl obsažený v náboženských světonázorech byl základem pro pozdější myšlenkové proudy, které měly někdy charakter

¹⁷ (Aristoteles, 2008, s.226)

doktrinářské ideologie, ale mnohdy také i originálních a nosných myšlenek vykládajících smysl existence člověka jako konečný záměr, jak je tomu u T. de Chardin nebo C. Junga. K určitému obratu v pojmání životního smyslu dochází příchodem osvícenství, který díky absolutizaci lidského rozumu začalo zpochybňovat existence něčeho, co by přesahovalo rozum člověka a to buď něčeho nadpřirozeného nebo nějaké absolutní nezpochybnitelné pravdy. Ti, kdo tento vývoj první zpozorovali byli filosofové, kteří ho vnímali jako konec metafyziky se zásadními důsledky pro svět. F. Nietzsche upozorňoval, že je-li zrušena nadpřirozená skutečnost, ruší se tím i přítomný svět, jak jej známe a tento rušený svět musí být proto nebo je nevědomě něčím nahrazován.¹⁸ Tato náhrada se dělá tak, že docházelo k postupnému vytěšňování nadosobního smyslu sekularizovaným osobním smyslem. Jestliže lidé ztratili tuto nadosobní vodítka pro nalezení životního směru, jaká nová si vytvořili a vytvářejí? Jedno z častých řešení, mající přesah i do naší doby, popsal Platon v dialogu Gorgias¹⁹, kde vede Sokrates rozhovor s Calliclesem o hedonismus. Callicles hájí hédonismus, tvrdí že ten kdo chce žít správně, musí ponechat svým žádostem volný průchod. Říká, že ti, kteří hájí spravedlnost a uměřenost, to dělají jen naoko, neboť sami nemají možnost své choutky ukojit. Ukojovat své choutky má možnost jen malá část lidí, většina prostých lidí však k tomu nemá prostředky. Sokrates reaguje podobenstvím o dřevém sudu. Člověka, který nechává volný průchod svým žádostem, přirovnává k dřevému sudu, který nikdy nebude naplněn. A nikdy tedy nebude doopravdy šťasten. Podobně mluví o člověku žíznivém. Ten, který se napije pociťuje současně s uspokojováním potřeby libý pocit. Když jeho žízeň ustupuje, snižuje se zároveň i libý pocit. Uměřený člověk tedy zahrnutím žízně uspokojí svou potřebu a zároveň dosáhne libého pocitu. Hédonista naopak pije pořád dál, ale naplnění své potřeby nedosáhne, protože neví, kdy má přestat. Nakonec, po dlouhé diskusi, Kalikles souhlasí se Sokratesem, že dobré a příjemné není totéž, i když nejprve tvrdil opak. Sokrates zastává názor, že dobré je to, co slouží obci – společenství lidí. Platonův Gorgias je umným popisem střetu, který svým způsobem probíhá i v současnosti, a charakterizuje situaci, kde je nahrazován nadosobní smysl altruismem znamenajícím pomoc druhým. Zvláštním případem

¹⁸ (Nietzsche, 1995, s.9)

¹⁹ (Platon, 2000, s. 278-290)

altruismus je pomoc druhému při hledání životního smyslu. Několik kazuistik na toto téma uvádí I. Yalom a shrnuje v básni své klientky, která se starala o umírající přítelkyni: „..tiší to můj smutek z tvého odchodu a zklidňuje myšlenky na můj vlastní“²⁰. Dalším zdrojem pro naplňování osobního smyslu je tvořivost, která znamená vznik něčeho nového a odlišného od toho, co bylo a tedy vědomí toho, že je v moci jedince věci měnit a zlepšovat. Každá poznaná a ovládnutá oblast, každé odhalené tajemství sice rozšiřují náš známý svět, zároveň ale snižují napětí a chuť pouštět se do dalších objevů. Když je toto dosaženo, mizí činnost a životnost, a nezám, který pak nastává, je duchovní a fyzickou smrtí. Vědomí smyslu a jeho nalézání v nových situacích, kterým člověk čelí, mu umožňuje snižovat úzkost, úroveň zmatku a hloubku bezmoci. Tím, že je smysl spojen s konkrétními hodnotami, tak dává jedinci i vodítka pro chování a postoje. Existenciální psychoterapie je v souladu s pojetím člověka podle V. Frankla, který jej charakterizuje jako bytost hledající smysl. Nenaplnění potřeby smyslu nazývá V. Frankl existenciální frustrací, která vzniká tehdy, když člověk ztrácí nebo ztratil smysl života nebo ho nahradil falešným smyslem. Při terapii není pacientovi vnucován z vnějšku nějaký smysl života, ale podporuje ho a vybízí k nalezení individuálního smyslu tím, že reaguje na úkoly, které před něj staví život. Nejedná se ale o nalezení jakéhokoliv nového cíle, ale takového, který má charakter sebezpřesahu. Skutečnou nezávislost na danostech života nepřinášejí osobní cíle, ale cíle které přesahují jeho individuální hranice. V. Frankl rozlišoval tři hodnoty, kterými se naplňuje vůle ke smyslu - tvůrčí, zážitkové a postojové hodnoty²¹. Svobodné a zodpovědné naplňování těchto hodnot, jimiž získává člověk pro svůj život smysl, je vlastní mocí člověka, kterou čelí těžkostem svého osudu. V souladu s imperativem V. Frankla i existenciální psychoterapeut směřuje pacienty od otázek typu: „Co mohu ještě čekat od života?“ k otázkám: „Co mohu já přinést životu?“. Místo otázek: „Proč žít“, se kladou otázky: „Jak žít“. Neschopnost člověka si tyto otázky klást a odpovídat na ně vede jak podle C. Junga, tak i podle V. Frankla k existenciálnímu vakuu a následně k existenciální frustraci, která se může stát za určitých okolností zdrojem patologie a vést k neuroze a

²⁰ (Yalom, 2006, s.438)

²¹ (Frankl, 2006, 76-83)

depresi. Takto vzniklou neurózu označuje noogenní²². Ta má spolu s krizí hodnot za následek typické vzorce chování pacientů – konformita a poslušnost. Klinickými projevy ztráty smyslu se zabýval nejenom C. Jung a V. Frankl, ale i řada teoretiků psychologie a klinických specialistů.

1.3.4 Spolubytí s ostatními a existenciální osamělost

Blízkost druhých je všeobecně přijímána, jako vysoká hodnota přinášející štěstí a umožňující kromě jiného sdílení toho co je důležité. Přesto při rozhodování o základních podmínkách existence, při konfrontaci s vlastními omezeními a možnostmi je jedinec nevyhnutelně sám. Toto poznání je výsledkem nejniternějšího zkoumání, které nazývá M. Heidegger odkrývání ('*Entdeckung*')²³. V procesu odkrývání docházíme k tomu, že musíme umřít, nemůžeme se vyvázat ze své svobody a samoty. Uvědomování si samoty v nejpodstatnějších záležitostech je provázáno úzkostí, které se člověk brání různými obranami a sebeklamy. Tyto obrany pak do značné míry ztěžují či dokonce znemožňují navázat a prožít skutečný vztah. Pokud člověk existenciální samotu akceptuje, tak je méně závislý na názorech a chování druhých a díky tomuto odstupu prožívat skutečnou blízkost²⁴. Existenciální osamělost se liší od interpersonální a intrapersonální osamělosti. Interpersonální osamělost souvisí s oddělením jedince od ostatních lidí, které může mít nejrůznější příčiny související s nedostatečnými sociálními dovednostmi, osobnostním charakteristikám nebo geografickou izolovaností. Intrapersonální osamělost se týká vnitřního dění jedince, při kterém dochází k oddělování - disociaci částí psychiky jedince od jejího celku.

Existenciální osamělost je vědomí odloučenosti od druhých při konfrontaci se smrtí a svobodou. Podle M. Heideggera je jednou z bytostných možností být spolu zastupitelnost jednoho pobytu druhým. Tato možnost zastupování však selhává v bytostné možnosti

²² (Balcar, 2004, 255-275)

²³ (Heidegger, 1996, s.51)

²⁴ (Yalom, 2006, s.360)

končení. Jak k tomu vysvětluje M. Heidegger: “*Nikdo nemůže druhému odejmout jeho umírání*”²⁵. Umírání je pro člověka prožitek absolutní osamělosti. Existenciální osamělost úzce souvisí se svobodou a s jejím rubem odpovědností. Stejně jako u umírání, ani svobodu a odpovědnost za sebe nemůže člověk přenést na druhého. Přestože člověk vytváří sám sebe, je vržen do světa přírody a společnosti, která ho ohrožuje. Povědomí o světě si vytváříme tak, abychom nepoznali, že jsme jeho tvůrci a takto jsme zabydleni ve stálém světě objektů a vztahů. V určitých vypjatých chvílích nebo při důkladných niterných hledáních můžeme prohlédnout takto vytvořený obraz o světě a prožíváme stav ztráty pocitu důvěrné známosti světa, který nazývá M. Heidegger nezabydlenost (*das Nichtzuhause-sein*)²⁶. Aby člověk unikl pocitu nezabydlenosti, která přináší úzkost, vytváří si svět, obklopuje se předměty a vykonává různé různé činnosti, které nezabydlenost zakrývají. Jedním z hlavních problémů pacientů se závislostí je opožděný emocionální vývoj, který nedovoluje vyřešit klíčový existenciální vývojový úkol – rozpor citového připoutání a odloučení. Při dospívání se člověk vyděluje od interpersonálního splynutí a není-li na toto oddělení dostatečně připravený, nemůže čelit osamělosti, kterou se snaží řešit pomocí nezralých intrapersonálních a interpersonálních vztahů. Pokud jedinec přijímá osamělost, pak mu to umožňuje navázat smysluplnější kontakty s druhými. V opačném případě hrozí, že druzí nebudou pro něj bytostmi, jako je on, ale budou plnit funkci objektů pro umenšování úzkosti z osamělosti. Člověk se závislostí je v situaci, kdy více než kdokoliv jiný nezvládl rozvoj své vnitřní síly, vnímání vlastní ceny a zřetelné identity, která umožňuje čelit existenciální osamělosti a hledá proto únik z úzkosti do bezpečí nezdravými cestami. I člověk se závislostí nechce být sám, snaží se od druhých získat něco, co ale není schopen dostat a navíc dochází ke zhroucení takového vztahu tím, že se k druhým nevztahuje, ale používá je pro nějakou funkci.

²⁵ (Heidegger, 1996, s.270)

²⁶ (Heidegger, 1996, s.217)

1.3.5 Svoboda a odpovědnost

Svoboda je jeden ze základních rysů, který charakterizuje člověka a díky všudypřítomnosti tématu svobody, je možné se s ním setkat v nejrůznějších diskurzích. Aristoteles jí chápe jako vnější nezávislost na druhých, kteří poskytují prostředky obživy. Stoické pojetí se dívá na svobodu jako nezávislost člověka na zotročujících vášních. Pro křesťanství středověku je svoboda osvobození od sil, na kterých je člověk závislý, a které v něm vzbuzují strach, jako je například smrt. Od doby osvícenství jsou zdůrazňovány svobody jedince v rámci společnosti, ve které žije. Mnohoznačnosti pojmu svobody si povšiml F. Nietzsche, který rozlišoval svobodu od něčeho a svoboda k něčemu²⁷. Současná filosofie je zaměřena zejména na vztah mezi svobodou a zodpovědností. Toto rozlišení je důležité pro porozumění svobody od něčeho znamenající nějakou vnější překážku, která něčemu brání a za co jedinec obvykle neodpovídá. U svobody k něčemu se však jedná o volbu mezi různými možnostmi. Třetí charakteristikou svobody²⁸ je to, že uplatňováním své svobody může jedinec ovlivňovat svobodu někoho druhého. Svoboda se tak stává setkáním a střetnutím ve společném tvoření dvou svobod. Povahu střetávání svobod je možné připodobnit k M. Heideggerově charakteristice pobytu, jako vrženého rozvrhu²⁹. To co jedinec považuje za vykonávání své svobody, může se jinému jedinci zdát, jako omezování jeho svobody a uplatňování moci druhého. To je důležité si uvědomit i v kontextu s reakcí jedince na úzkost ze svobody a odevzdání se do moci druhého. Na souvislost mezi svobodou a osamělostí upozorňuje existenciální filosofie, pro kterou je svoboda uvědomění si nepřenositelnosti rozhodování o sobě samém na druhého, a které tak probíhá vědomě či nevědomě v osamocení. Vztahu mezi smyslem života a svobodou si všímal zakladatel logoterapie V. Frankl, který i svým vlastním příkladem prokázal, že i v nesvobodném prostředí může člověk navzdory zotročujícím silám svobodně existovat prostřednictvím svých postojů³⁰. V psychologii a psychoterapii není pojem svoboda

²⁷ (Nietzsche, 1995, s.66)

²⁸ (Sokol, 2010, s.50)

²⁹ (Heidegger, 1996, s.220)

³⁰ (Frankl, 2006, s.8)

nepoužíván příliš často. Psychologický slovník³¹ ho poměrně redukovane vymezuje bud' to jako stav jedince s plně uspokojenými potrebami nebo pocit jedince, že má veškeré rozhodování ve svých rukou. Svoboda bývá v obvyklém významu slova spojována s něčím pozitivním, s něčím, po čem lidé i jednotlivci touží. Jak na to upozorňuje existenciální psychologie, je se svobodou spojena i úzkost, protože vně jedincovy svobody, neexistuje pevná struktura³², na kterou by bylo možné svobodu delegovat, a která by nás vyvazovala z odpovědnosti za učiněnou volbu. Dalším zdrojem úzkosti je pocit ztráty – svobodnou volbou si nejenom volíme, ale zavrhuje alternativy, které mohli být pro nás přínosné. Existenciální psychologie používá pojem svoboda zejména ve spojitosti s možnostmi si vytvářet svůj vlastní život a spojitosti svobodně prožívat, svobodně volit, svobodně jednat a svobodně se měnit³³. Ve stejném kontextu budu užívat tento pojem i v tomto textu, protože je tento kontext důležitý aspekt pozorovaného fenomenu existenciálního konfliktu.

V existenciálním pojetí znamená odpovědnost uvědomění si, že každý je tvůrcem povahy skutečnosti a to zejména svého já, svého chování, konání, svých pocitů, prožívání, postojů a naplňování svých možností. Odpovědnost je obsažena v rozvrhování pobytu člověka odlišného od bytí věci tím, že, se věci zde pouze vyskytují, kdežto pobyt se ke svému vlastnímu bytí zvláštním způsobem vztahuje, jednak mu vždy již nějak rozumí a to zejména řečí, jednak mu o ně jde, musí se o ně starat a musí je sám vést. M. Heidegger k tomu říká: „*Pobyt je jsoucno, jemuž jde v jeho bytí o toto bytí samo. Pobyt si sám vždy rozumí ze své existence, z možnosti sebe sama bud' sebou samým být, anebo nebýt. Pobyt charakterizuje, že žije v možnostech, že jimi sám je, a to tak, že se do nich jednak rozvrhuje, jednak je do nich vržen*“³⁴. Podobně jako vědomí konečnosti i vědomí nepřenositelné odpovědnosti za tvorbu svého života vede k úzkosti, pro kterou se snaží jedinec nalézt úlevu – obranný mechanismus. M. Heidegger vysvětluje, že je takovým obranným mechanismem způsob tvorby skutečnosti prostřednictvím veřejného anonyma,

³¹ (Hartl, 2004, s.577)

³² (Yalom, 2006, s.17)

³³ (Yalom, 2006, s.225)

³⁴ (Heidegger, 1996, s.220)

kterým nahrazuje jedinec svojí identitu a ztrácí autentičnost³⁵. Pro jedince se závislostí se klinické projevy těchto obran projevují v popření odpovědnosti, ztrátu kontroly a zejména poruchou chtění a rozhodování. Zvláštní kategorii tvoří odmítání odpovědnosti prostřednictvím popírání vůle. Svoboda a odpovědnost úzce souvisí s vůlí, protože je to vůle, která je odpovědným hybatelem. Vůle často bývá zaměňována za motivaci. Existuje mezi nimi důležitý rozdíl, protože motivací může mít jedinec několik, ale nakonec se musí rozhodnout pro jedno jednání a dosahovat ho svojí vůlí. Je to svobodná vůle člověka, která ho odlišuje od zbytku živé přírody, kde se jeho zástupci chovají podle určitých stimulů z minulosti, zatímco lidský jedinec jedná směřováním do budoucnosti pomocí svojí vůle.

1.4 Závislost na návykových látkách

Závislost na návykových látkách definuje slovník³⁶ jako: „Stav chronické nebo periodické otravy opakovaným použitím přirozené nebo syntetické drogy, které poškozují postiženého i společnost“. Jinou, diagnosticky zaměřenou definici podává Diagnostický a Statistický Manuál Mentálních Poruch, IV.vydání, podle které může být diagnostikována závislost na návykových látkách tehdy, když pacient setrvává v užívání alkoholu a návykových látek bez ohledu na problémy, které z tohoto užívání vyplývají³⁷. DSM IV rozlišuje závislost na návykové látce a zneužívání návykové látky a řadí je obě do poruchy užívání návykových látek. V České republice používaná Mezinárodní Klasifikace Nemocí MKN definuje závislost na návykových látkách pod označením poruchy duševní a poruchy chování způsobené užíváním psychoaktivních látek F10–F19.2 Syndrom závislosti jako: „*Soubor behaviorálních, kognitivních a fyziologických stavů, který se vyvíjí po opakovaném užití substance a který typicky zahrnuje silné přání užít drogu, porušené ovládnutí při jejím užívání, přetrvávající užívání této drogy i přes škodlivé následky, priorita v užívání drogy před ostatními aktivitami a závazky, zvýšená tolerance pro drogu a někdy somatický*

³⁵ (Heidegger, 1996, s. 204)

³⁶ (Hartl, 2000, s. 700)

³⁷ (DSM IV, 2000)

*odvykací stav*³⁸. Biologicky zaměřená definice pochází od Americké společnosti pro adiktologické lékařství ASAM, která definuje závislost jako: „*Primární, chronická, neurobiologická choroba s genetickými, psychosociálními faktory a faktory prostředí pacienta mající vliv na její vývoj a projevy. Je charakterizována neschopností abstinovat, zhoršenou schopností ovládat chování, bažením, sníženou schopností rozeznat důležité poruchy v chování a ve vztazích, nefunkční emocionální reakce*“³⁹. V diplomové práci používám definici vycházející z definice uvedené v MKN, protože údaje o klientech pocházejí ze zařízení, které používá diagnostiku vycházející z MKN a nedojde tak k terminologickým nesrovnalostem.

³⁸ (UZIS, 2013)

³⁹ (ASAM, 2011)

2 VÝZKUMNÁ ČÁST

2.1 Stručný popis použité metody a její fáze

Pro analytické zpracování rozhovorů jsem zvolil metodu Interpretativní Fenomenologická Analýza (Interpretative Phenomenological Analysis, dále jen IPA) vyvinutou J. Smithem⁴⁰, pomocí které se výzkumník zaměřuje na porozumění žité zkušenosti zkoumaného jedince. Metodou IPA je možné zkoumat, jak člověk utváří význam své zkušenosti a tím porozumět zkoumané události, procesu nebo jevu⁴¹. IPA představuje původní psychologický kvalitativní přístup k datům, jenž je rozvíjen od 90. let minulého století J. A. Smithem. Její počátky byly spojeny s psychologií zdraví, v současné době je však také aplikována na různá výzkumná témata z oblasti psychoterapie, klinické psychologie⁴².

Tato metoda se začíná používat i v České republice a tiskem byly vydány ukázky její aplikace v hypotetickém případě přijetí nemoci pacientky s rakovinou⁴³ nebo skutečného výzkumu fenomenu viny z pohledu psychologie⁴⁴. Oba tyto zdroje byly pro svoje praktické zaměření cenným zdrojem pro vlastní analýzu. Podnětem pro vznik IPA byla potřeba fenomenologického přístupu, který umožní podrobnou exploraci subjektivní zkušenosti a zároveň bude přístupný výzkumníkům, kteří nemají hluboké fenomenologické znalosti⁴⁵. V protikladu k tradičním kvantitativním výzkumným perspektivám v psychologii vede IPA k porozumění zkušenosti člověka na idiografické úrovni se zaujetím pro to, jaký význam přisuzuje své zkušenosti určitý člověk v určitých podmínkách či situaci a jaká je podoba tohoto procesu nabývání významu. IPA je považována za přístup, který poskytuje více prostoru pro kreativitu a svobodu výzkumného procesu než jiné kvalitativní přístupy. Jeví se jako vhodná perspektiva, z níž je možné pohlížet na kvalitativní data, jestliže chceme

⁴⁰ (Smith, 1999)

⁴¹ (Smith, 2009)

⁴² (Smith, 2011).

⁴³ (Koutná, 2013)

⁴⁴ (Kocvrlichová, 2005)

⁴⁵ (Willig, 2001)

popsat a interpretovat způsob, jakým nositel zkušenosti, která nás zajímá, přisuzuje této zkušenosti význam. Osvědčuje se také v případech, kdy je předmětem výzkumu neobvyklá skupina, situace nebo zdroj sběru dat. Svoji teoretickou pozici IPA zakotvuje ve třech zdrojích – fenomenologii, hermeneutice a idiografickém přístupu. Právě propojení těchto teoretických pozic je pro některé autory⁴⁶ zdrojem pochybností, zda je možné zaujímat k výzkumnému tématu nejprve fenomenologický postoj a v určité fázi pak přistoupit k - interpretační pozici.

2.1.1 Fáze analýzy

0. V nulté fázi reflektuje zpracovatel analýzy své zkušenosti s tématem výzkumu a zkoumá možný vliv této zkušenosti na transparentnost analýzy.

I. V první fázi analýzy zpracovatel přepis několikrát přečte a zaznamenává všechno, co zajímavého a důležitého v rozhovoru zaznělo. Komentáře mohou mít podobu předběžných shrnutí, parafrází nebo asociací. Mohou mít deskriptivní, lingvistický nebo konceptuální charakter.

II. V druhé fázi analýzy zpracovatel zaznamenávají možné názvy témat, která budou následně užita pro podchycení kvality. Je abstraktnější než text, ale s transparentní souvislostí s textu.

III. Ve třetí fázi jsou objevující se témata přepsána a identifikují se vazby mezi nimi a provádí se kontrola, zda témata neztrácejí vazbu na obsah rozhovoru.. Zpracovatel se je zaměřen na porozumění významu toho, co respondent říká a využívá také své interpretační zdroje.

⁴⁶ (Willig, 2001)

IV. Ve čtvrté fázi se vytváří tabulky souvisejících témat. Témata se pomocí vybraného klíče sloučí a přiřadí se jim jméno a identifikátor. Identifikátoru je spojen s klíčovými částmi textu. Vedlejší témata se dále nezpracovávají.

V. V posledním kroku se výstupy analýzy převádějí do narativní formy. Svá tvrzení zpracovatel dokládá uvedenými citacemi z transkribovaných rozhovorů respondenta.

Tvůrci metody doporučují pro případ, kdy se zpracovává více než jeden rozhovor, postupovat dvojitým způsobem. Buď provést po prvním rozhovoru analýzu a přizpůsobit podle jejího výsledku další rozhovory a nebo všechny rozhovory dělat před provedením analýzy. Je nutné pozorovat, v čem jsou přístupy respondentů podobné a v čem jsou rozdílné.

2.2 Cíl práce a formulace výzkumných otázek

Cíl výzkumu, který jsem si určil, je prozkoumat, jak člověk dlouhodobě léčený se závislostí na návykových látkách vnímá a prožívá konfrontaci se základními podmínkami existence a jak mu vědomí těchto podmínek pomáhá porozumět fenoménu smrtelnosti, osamělosti, svobody a ztráty smyslu.

Pro dosažení tohoto cíle jsem zformuloval výzkumnou otázku:

Jak rozumějí abstinující uživatelé metamfetaminu existenciálním konfliktům a jaký smysl jim přisuzují?

2.3 Výběr respondentů pro výzkum

Při návrhu výzkumu jsem počítal až s šesti respondenty nicméně po realizaci souboru rozhovorů se třemi respondenty jsem díky bohatosti dat omezil konečný počet na tři. To je i v souladu s doporučeními metodologů. Pro studentské projekty typu magisterské diplomové práce J. Smith ze své zkušenosti doporučují vzorek o 3–6 respondentech, který umožňuje detailní analýzu každého případu a zároveň dává dostatek dat pro provedení následné analýzy shod, podobností a rozdílů mezi případy⁴⁷. Byli osloveni tři potenciální respondenti, kteří splňovali výběrová kritéria a prošli léčbou v terapeutické komunitě. Pro účel ochrany osobních údajů neuvádím pravá jména respondentů a používám pro jejich označení písmena A, B a C. Informace pro anamnézu jsem čerpal z dokumentace respondenta v terapeutické komunitě se souhlasem vedoucího TK.

2.3.1 Respondent A

Charakteristika respondenta čerpá z klinických záznamů o klientovy. Neprováděl jsem žádné úpravy vyjma užití jmen, kterým by bylo možné identifikovat respondenta.

Muž 37 let⁴⁸:

„Rodinná anamnéza : Matka zemřela v roce 2000 na rakovinu, otec v roce 2014. na onemocnění srdce. Respondent se o něj do jeho smrti staral. Bratr o šest let starší, žije 20 let v Řecku – utekl zde před zákonem, nekomunikují spolu.

Osobní anamnéza : porod bez komplikací, běžné dětské nemoci, zprvu alergie na prach, která přestala. Náročný rozvod rodičů – v jeho 10 letech – těžké následky, začaly mu vypadávat nepřiměřeně vlasy. Otec problémy s alkoholem. Na I. Stupni ho bavily řecko-římské zápasy, bavilo ho judo. Poté pokračoval na SOU – kuchař číšník, neukončeno. Po pobytu v komunitě vzdělání ukončil s výučním listem. Pracoval jako recepční, poté od r. 2000 jako číšník. Po absolvování komunity vydržel střídavě abstinovat. V poslední době

⁴⁷ (Smith, 2009, s.)

⁴⁸ (Magdaléna, 2015)

pravidelná konzumace alkoholu, občasné THC. Často v pracovní neschopnosti – poslední prac. pozice číšník Dluhy: žádné. Závislosti: THC cca od 14 let každodenní braní, poté konzumace metamfetaminu, poté heroin – 6 let – sniff, i.v. ., 1988 – 4 měsíce ve vazbě za distribuci heroinu, od 1. Léčby v TK konzumace alkoholu, metamfetamin a THC. Zájmy, koníčky: cvičení, fitness. Terapeutický plán: upevnit se v abstinenci, naučit se vyrovnat s krizovými situacemi – srovnat se se smrtí rodičů, rozpoznat, co je rizikové.

Životopisná : v mládí maminčin – koalice s mámou kontra bratr (o šest let starší) s otcem. Otec pro něj představoval hodnotu luxusu, předvádění, soutěživosti (za roh do školy ho vozil drahým autem z ministerstva). Brácha ho trochu šikanoval, odtud si odnáší pár křivd. Otec si přál jako druhé dítě dceru. Respondent A se dožadoval chybějící pozornosti záchvaty vzteku. Kolem desátého roku otec od rodiny odešel (kvůli nové přítelkyni). Alešovi zřejmě chyběl vzor a autorita. Matka onemocněla rakovinou. Musel jí pomáhat, plnil trochu otcovskou fci. S otcem se pak stýkal už jen občas. Bratr jej za odchod zavrhl zcela. Po pár letech si vzal manželskou půjčku, odcestoval a už se nikdy nevrátil. Aleš od základní školy začíná krást, v pubertě nastupují drogy. První významný vztah spadá do tohoto období – s „manipulativní nymfomankou“, který se hodně točil kolem sexu a drog. Asi ve dvaceti - první léčba na Magdaléně. Po ní už k drogám nesahá, ale začíná soutěživý život – drahé auta, prachy, přitažlivé ženské, krádeže v práci. Permanentně je v nějakém vztahu. Stále se za něčím žene, ale vnitřně je nespokojený. Pak umírá matka. Po obnoveném vztahu s otcem, kdy se o něj v nemoci staral, což ho bavilo (významný okamžik, kdy otec byl dítě a on dospělý), umírá i otec. Reflexe: vyprávění je vtipné, humor vzniká dost tím, že Aleš má od svého života jakýsi odstup, vypráví věci tak, jako by se mu jen přiházely, jako by ho jen potkávaly, ale on si je nijak sám nevolil. Nechal se často táhnout nějakou silnou postavou (přítelkyně), partou apod. Po léčbě na Magdě, se nechává táhnout obecnými trendy (prachy, auta, ženy...). Teď je v bodě, kdy to chce změnit a začít dělat to, co sám chce. Ale co to je? Na tom tady asi budeme nějak pracovat. Emočně významné momenty vnímám kolem smrti matky a pak otce. K otci ambivalentní vztah – naštvání za to, že odešel (může si za to sám, chlastal...) vs. byl to fajn chlap. Stálo by za to se na ten vztah podívat. Pak vnímám rozpor ve vztahu k bratrovi – nalhal mu, že otec odkázal v závěti byt Alešovi, což není pravda. Na jednu stranu má dojem, že bratr si kvůli pobytu v cizině byt

nezaslouží, na druhou stranu mluví o tom, že bratr může přijet a dohodnout se na tom, jak si byt rozdělit“.

2.3.2 Respondent B

Muž 35 let⁴⁹:

„Ze životopisu: Z plné rodiny, od 16 let nebydlel doma, mamka to tenkrát nenahlásila jelikož měl problémy se zákonem a měla strach, že B. strčí do ústavu a to nechtěla myslela, že se vybouří a sklidní. B. více tíhne k mamce, s otcem si více rozuměl bratr, přesto otce obdivuje v tom, že je vesnický chlapík a v tom jak si jede svoje na, což asi mohou narážet v partnerském vztahu s mamkou. Pamatuje si, že mamka tátovo pití a chození do hospody řešila, teď neví jak to je, jelikož otec se s B. nebaví a mamka se již v kontaktu s B. šetří. V nástupu do léčby se angažují sourozenci, kteří jsou oporou. Budou mu dokonce doplácet léčbu. Když B. bylo 13 let, stěhovali se do menšího města, kde rodiče koupily rodinný dům. Všichni se tam těšili B. říká, že pokud by někdo s rodiny se stěhováním nesouhlasil, tak by se nestěhovali. Bere to jako ráj otec jim koupil motorku na, které s bratrem bláznili a opravovali. Hodně se kamarádil s rukama z místního děcáku. V 95 skočil do metra pod vlivem LSD myslel si, že je tam bazén. Dopadl na kolejnici měl úraz hlavy krvácení nitrolebeční, JIP. V 99 šel po kolejích proti tramvaji pod vlivem heroínu a rohypnolu, tramvaji byl sražen, probudil se až ve Střešovické nemocnici s velkými otoky hlavy a modřinami. V 2011 pod vlivem byl nalezen na vlak. kolejích, kdy byl tak předávkován, že po přivolání doktora byl prohlášen za mrtvého. V červnu se předávkoval opiem z polí skončil na JIPce, našli ho u nádrží, v srpnu vypadl z prvního patra rozdrtil si patu. Naposledy ho našli v příkopu s otevřenou zlomeninou nohy. Partnerský vztahy – v 16 let 7 let vztah s partnerkou, která nebrala a pak začala brát příležitostně na párty extasy, jiné drogy s B. nebrala 5 let, s B. se rozešla, již jí to nevyhovovalo. Vztah se rozpadl, jelikož B. zavřeli. Vždy mu to partnerky užívání drog tolerovali.

Závislost: alkohol vždy jen příležitostně, kouření v 17 letech, marihuana-od 15 let 2 týdně, LSD, Extáze na zábavě víkendový, v 16 letech metamfetamin i.v., v 17 heroin i.v. užíval i,

⁴⁹ (Magdaléna, 2015)

rohypnoly, v posledních letech hlavně kombinace heroin-Subutex. Prošel pouze jednou léčbu, kterou absolvoval ve vězení. Před nástupem k nám byl nejdříve v PL-HB odkud byl vyhozen po měsíci za THC. Pak nastoupil do PL na Detox a po 10 dnech do TK“.

2.3.3 Respondent C

Žena 27 let⁵⁰

„Aktualní stav v současnosti zdráva, jiné psychiatrické či somatické onemocnění nemá. Potíže s alkoholem, poslední rok, jednou měsíčně několik dní v kuse, poslední léčba v TK Magdaléna před 4roky, od té doby rok v DC Podolí, pak rok v AT Kolín na skupiny. V současnosti pracuje a při práci studuje VŠ. Zájmy: jízda na koni, má své osobní koně, hrana kytaru. Dg: závislost na psychoaktivních látkách s preferencí pervitinu a v současnosti převažují potíže s alkoholem, které přestává sama zvládat. Klientka se ozvala sama s prosbou o možnost stabilizačního pobytu, z důvodu problémů s alkoholem, které se stupňují, má náročnou práci a cítí hodně závazků. Má období, kdy se ztratí na několik dní a tam propadá pití. Zatím nemá žádný konkrétní plán, má dovolenou v práci do konce týdne. Zřejmě se potřebuje jen na pár dní zastavit a rozhodnout se co dál.

S C. jako bychom začali tam kde jsme minule skončili, C. opět a stále naráží na potřebu dělat věci, které chtějí druzí vidět (práce, vzdělání, vztah, rodina apod.) a zároveň na něco vnitřního, co tyto vybudované hodnoty boří, o tomto hlavně byl její poslední půlroční relaps na alkoholu, probíráme horeh dolem všechny možnosti (vypadnout z toho někam do ciziny x zvyknout si na to, co má a začít si toho vážit apod. – spíš jen tak nahazujeme, nikam konkrétně nemíříme), pak i k praktickým věcem, jak přežít, domlouváme se na opětovném nasazení Antabusu a doporučuji C. pravidelné konzultace u psychoterapeuta či psychologa, aby si ve svém životě a v tom, co vlastně chce, dělala postupně jasno.

Ze skupiny s C. o tematu důvěry, vztahů s ostatními a samotě. C. popisuje, jak se jí podařilo to, po čem vždy usilovala (práce, škola, partner). Má pocit, že dělá vše tak, jak se dělat má a jak se od ní očekává. Podceňovala doléčování, došlo u ní k půlroční recidivě. Přes týden pracuje a dělá vše „tak, jak se má“, o víkendu jede v nonstop tazích – tak, že

⁵⁰ (Magdaléna, 2015)

často není schopná v pondělí pokračovat v práci. Klient hezky vypichuje, že se mu zdá hodně sama – zdá se, že otevřel opravdu C. tema – C. pláče. Zkušenosti C. nejdříve vyznívají depresivně – je znát deka ve skupině ve smyslu „má to ještě cenu“. C. popisuje, jak zkušenosti z Magdaleny využila v situacích krize, kdy se potřebovala dostat z bludného kruhu ven“.

2.4 Sběr dat

2.4.1 Časový rámec a místo rozhovoru

Rozhovory probíhaly v březnu 2015 až červnu 2015. Rozhovory se konaly buď v čajovně nebo na pracovišti terapeutické komunity Magdaléna o.p.s. Všichni respondenti, se kterými proběhly rozhovory, jsem znal z jejich léčby v TK Magdaléna. Před samotným rozhovorem jsem získal informovaný souhlas respondentů tak, jak je doporučováno v metodice výzkumu⁵¹.

2.4.2 Osnova rozhovoru

Jako způsob získávání dat jsem vybral polostrukturovaný rozhovor. Pro uvedení do tématu jsem na začátku použil modelovou situaci získanou z kazuistik dostupných v odborné literatuře nebo které jsem poznal na různých seminářích .

Respondentům jsem kladl například tyto otázky:

- I. Co na světě, který tě obklopuje, ti připadá smysluplné?
- II. Jak si prožíval setkání se smrtí?
- III. Čeho se bojíš?

⁵¹ (Hendl, 2005,s.156)

2.4.3 Charakteristika a principy rozhovoru

Vzhledem k fenomenologické povaze IPA jsem dbal na to, abych při sběru dat postupoval takovým způsobem, který poskytne dostatečně bohatý a detailní popis zkušenosti respondenta, protože jsem si byl vědom toho, že hlavním účelem sběru dat je vstoupit do světa respondenta a získat informaci jak o prožitcích spojených s daným fenoménem, tak i o významu jemu přisuzovaným. Způsob získávání dat jsem prováděl tak, aby usnadňoval respondentovi převyprávění prožitků, myšlenek a emocí spojených s daným fenoménem. Z tohoto důvodu jsem použil jako metodu sběru dat polostrukturovaný rozhovor. Díky této metodě jsem umožnil respondentovi možnost bez větších omezení mluvit o daném tématu a rozvíjet o něm jeho myšlenky. Při samotném rozhovoru jsem dbal na fenomenologické zaměření a nenabízel jsem respondentovi vnější konstrukty nebo vysvětlení zkoumaného fenomenu a naopak jsem ho usměrňoval k různorodosti popisu daných jevů a k tomu, aby se neodchyloval od tématu. Tak, jak to doporučuje metodologie⁵², při rozhovoru jsem pozoroval chování respondenta, které by mohlo přinést informaci, jak respondent danou chvíli prožívá, jaká nevyslovená témata se mu vynořují a co je pro něj důležité. Rozhovor jsem směřoval na začátku rozhovoru k tématu, které jsem považoval za důležité podle respondentovy reakce na modelovou situaci. Všiml jsem si okamžiků, kdy se respondentovi vynořovali témata, na která přicházel spontánně sám díky rozhovoru a která byla relevantní ke zkoumanému fenomenu. Během rozhovorů došlo několikrát k nečekanému obratu, kdy respondent neočekávaně zareagoval. Tyto momenty se pak staly důležitou součástí analýzy. Tento postup je v souladu s doporučením, které uživatele metody IPA nabádá k tomu, aby nebyl rozhovor příliš rigidní a aby v něm byl prostor pro překvapivou reakci respondenta⁵³. Respondenta jsem považoval za toho, kdo se vyzná ve svých prožitcích spojených s fenoménem a měl by mít dostatek volnosti, aby mohl směřovat rozhovor k tomu podstatnému ze zkušenosti. Využil jsem možnosti, kterou

⁵² (Smith, 2004)

⁵³ (Smith,2012)

metodologie nabízí⁵⁴ a připravil jsem na plánovací schůzce respondenty na témata rozhovorů a jejich časový rámec, aby se mohl na téma připravit. První rozhovor s respondentem A jsem přepsal před tím, než jsem provedl rozhovor s respondentem B a C. První přepis jsem použil ke kritickému zhodnocení plánu a způsobu, jakým jsem rozhovor vedl. Jedním z opatření bylo například zjednodušení otázek a vyšší počet parafrázování na respondentovy výroky. Zaměřil jsem se i na neverbální projevy, které jsem zaznamenával během rozhovoru, ale tyto záznamy jsem v následné analýze příliš nepoužíval, protože mi připadaly vůči samotnému obsahu rozhovoru méně informačně obsažné. Pro analýzu jsem použil i anamnestické údaje a popisy terapeutických rozhovorů z doby, kdy se respondent léčil v terapeutické komunitě - vybrané rozhovory jsem zařadil do příloh této práce.

2.4.4 Přepis rozhovoru

Během těchto rozhovorů jsem pořizoval se svolením respondentů elektronický záznam a pak jsem ze záznamu rozhovoru vytvořil jeho doslovnou transkripci. Transkripci rozhovorů respondenta A jsem zařadil do příloh této práce. S ohledem na potřebu optimalizovat rozsah příloh jsem do příloh včlenil vybrané části transkripcí rozhovorů s respondenty B a C.

2.5 Vlastní analýza

Při analýze textu rozhovorů jsem vycházel z doporučeného postupu⁵⁵ a zaměřil jsem se na formulování témat, která jsou podstatná pro fenomén existenciálního konfliktu. Proces analýzy jsem začal pro rozhovor s respondentem A. Další rozhovory jsem analyzoval samostatně od začátku, včetně identifikace témat. Takto jsem zachoval individuální přístup ke každému respondentovi. Tento postup byl náročný, protože jsem měl tendenci přesouvat automaticky již identifikovaná témata i dalším respondentům,

⁵⁴ (Smith, 2009)

⁵⁵ (Willig, 2001)

ačkoliv to zvyšuje nároky na samotného výzkumníka a na jeho fenomenologickou dovednost uzávorkování myšlenek a nápadu spojených s předchozí analýzou. Neznamena to ovšem, že by respondenti nemohli mít skutečná společná témata, která by neměla být identifikována. Autor metodologie doporučuje, aby se analýza odehrávala v šesti fázích⁵⁶.

2.5.1 Nultá fáze - reflexe mojí zkušenosti s tématem výzkumu

Pro práci ve fenomenologické perspektivě je důležitá transparentnost v provádění výzkumném procesu. Znamená to pro mě pracovat s vědomím, jaký vztah mám k tématu výzkumu, uvědomit si mojí motivace pro výzkum existenciálních konfliktů a také jaké mám výchozí koncepce vztažené k tomuto tématu. Reflexe mé vlastní zkušenosti s tématem existenciálního konfliktu byl pro mě prostředek pro uvědomění mojí interpretativní role při práci nad rozhovory s představuje především nástroj uvědomění si interpretativní role ve výzkumném procesu, díky němuž jsem byl schopen účinně pracovat s daty a nesnižoval jsem jejich validitu. Pro dosažení transparentnosti jsem zvolil metodu dialogu sám se sebou, při které jedna postava představovala mě jako výzkumníka a druhá postava člověka, který má určité znalosti o tématu existenciálního konfliktu. Dialog jsem si nahrál na záznamník a následně jsem z dialogu vybral a poznamenal oblasti, které by mohli negativně ovlivnit transparentnost. Při vedení výše zmíněného dialogu jsem například přemýšlel o tom, jak abstinující člověk, který je závislý na návykové látce, a který je obvykle ve složité sociální a ekonomické situaci a často se setkává s předsudky společnosti vůči lidem s jeho onemocněním, může vnímat důležitost existenciálního tématu, které může vnímat méně zřetelně než záležitosti běžného denního obstarávání. Toto dotazování mě přivedlo ke mně samému a k uvědomění, že pro mě samotného je význam jednotlivých témat existenciálního konfliktu různý a jeho významnost je dána hlavně osobními prožitky nikoliv tedy zprostředkována studiem filosofických nebo psychologických textů. Ty v mém případě sloužily spíše k hlubšímu uvědomění a bohatší interpretaci konfliktu.

⁵⁶ (Smith., 2009)

2.5.2 První fáze – čtení textu rozhovorů

V tomto kroku jsem se zaměřil na to, abych byl znovu vtažen do proběhnuvšího rozhovoru. Četl jsem text nahlas a představoval jsem si, že jsem to já, kdo odpovídá a při tom jsem odhadoval, jaké pocity prožíval respondent během rozhovoru. Jinými slovy, chtěl jsem poznat respondentovy pocity a dívat se na daný fenomén jeho zraky. Znova jsem si poslechl rozhovor ze záznamu a přečetl text nahlas. Při opakované četbě jsem byl konfrontován se zkušeností někoho jiného a působilo to na mě jako impuls o opakovanou reflexi mé vlastní zkušenosti se zkoumaným tématem.

2.5.3 Druhá fáze - prvotní poznámky a postřehy

V této fázi jsem se zaměřil i na zdánlivé detaily v textu zachytit vše, co je v textu významné a zajímavé. Začal jsem tím, že jsem podtrhl významné části textu a po té jsem hledal k podtrženému bloku textu nějaký popis. Pak jsem si začal dělat ruční poznámky a komentáře po stranách textu. Každou poznámku jsem označil odkazem na text transkripce. Poznámky jsem formuloval tak, aby měly popisnou povahu, která umožňuje držet se fenomenologického postoje tak, a tím se příliš nevzdaloval pohledu respondenta na svět. Kromě deskriptivních poznámek jsem se také zaměřil na zvláštnosti respondentova mluvnice jako je například používání minulého času, podmíňovacího způsobu a trpného rodu. Pokud mě již v této fázi napadala nějaká zajímavá interpretace, tak jsem ji přeformuloval jako otázku, kterou jsem použil při formulování vypořívajících se témat v další interpretační fázi.

2.5.4 Třetí fáze - rozvoj vypořívajících se témat pro respondenta A

V této fázi jsem pracoval s poznámkami a komentáři a aplikoval jsem při tom princip hermeneutického kruhu. Ten znamená, že rozhovor byl veden tak, aby respondentovi pomohl se snahou porozumět své zkušenosti s daným fenoménem a já se zároveň snažil

porozumět tomu, jakým způsobem k tomuto porozumění respondent dospěl, tedy podle tvůrce metodologie, jak respondent toto porozumění provádí⁵⁷. Při tomto postupu jsem kondenzoval moje poznámky a komentáře do rodících se témat a záměrně jsem pracoval více s poznámkami a komentáři než s transkripcí rozhovoru. V této fázi jsem původní celek rozložil analýzou na části, které jsem v následující fázi spojil v nový celek. Proces kondenzace měl za cíl proměnit poznámky do výstižných témat, které reprezentují respondentovy zkušenosti s existenciálním konfliktem. Názvy témat jsou na vyšší abstraktní úrovni než text rozhovoru a je zakotven v textu, aby bylo jasné propojení s textem rozhovoru. Jednotlivé názvy témat jsou obsaženy v tabulkách 1-21. Při pojmenování témat jsem se záměrně nepokoušel o stylistické přizpůsobení projevu respondenta, ale naopak tam, kde to bylo účelné jsem použil pojmy z psychologie. Díky uspořádání tabulek při tom nedocházelo ke ztrátě vazby mezi tématem a konkrétní částí textu. V některých případech jsem použil jako název tématu přímou citaci z textu rozhovoru. Při volbě jsem byl neustále zaměřen na respektování hermeneutického kruhu, kdy jsem část celku interpretoval ve vztahu k celku a celek jsem interpretoval ve vztahu k části. V prvním sloupci tabulek je uveden název tématu, ve druhém sloupci referenci na část textu rozhovoru s respondentem a ve třetím sloupci je citace textu rozhovoru. Jednotlivé řádky obsahují jednotlivá témata.

Formát reference je složen ze tří údajů. První údaj je označení respondenta, druhý údaj je číselné označení typu existenciálního konfliktu a poslední údaj je pořadové číslo odpovědi v daném rozhovoru. Seznam všech referencí je obsažen v přílohách. V následujících tabulkách 1 – 21 jsou obsaženy názvy témat, reference v transkripci rozhovoru uvedeného v příloze a citace příslušné části rozhovoru.

⁵⁷ (Smith, 2004)

Tabulka 1 Explicitně vyjádřené cíle, přání, potřeby respondenta A

Téma	Reference	Citace
Úspěch	A.IV.3	V čem bych byl nejúspěšnější, na to bych rád přišel.
Potřebnost	A.IV.5	Já chci bejt někomu v něčem potřebnej. Nějaký věci, který maj smysl. Jsem rád, když mě lidi potřebujou.
Nesobeckost	A.IV.13	To je být lepším člověkem a aby to pocítil ten druhý. Být tady víc pro ty druhý
Milující otec	A.IV.14	Nebo dát tu lásku. To dát tomu dítěti. To bude s tím souviset, stoprocentně. To co já jsem dostal od rodičů, tak asi tohle to.
Dobrý otec	A.IV.15	Ano dát mu život. Ale zároveň být dobrým otcem. <i>(odmlčení)</i> A neopakovat to co se dělo mě. Určitě bych ho vedl z toho, co jsem v životě načerpal. Ale nevnucoval bych mu to, nechal bych to na něm

Tabulka 2 Prožitek nesmyslnosti

Téma	Reference	Citace
Moc ničící svobodu	A.III.8	Ona je to spojený s mocí a ta svoboda je někde jinde. Pochází všechno zevnitř a né z venku si myslím
Žití jiného života	A.III.19	Jako bych si stále nemohl dovolit být,..né úplně sám sebou

Tabulka 3 Prožitek smysluplnosti

Téma	Reference	Citace
Rozdávání radosti	A.III.12	Tam byl syn kamarádův a já jsem se mu věnoval a viděl jsem, že mu to přináší ohromnou radost, že má mojí pozornost. Byl jsem k němu otevřenější, bral jsem ho jako sobě rovného, byl jsem na něj napojenější emocionálně a nějak i propojený takový to bylo, protože jsem se do něj empatizoval a bylo mi při tom docela dost dobře
Předávání hodnot druhým	A.III.12	tak jsem mohl předat něco ze sebe dál a to bylo ono. To jsem se cítil strašně naplněný. Že najednou má člověk tady nějaký místo.
Získávání hodnoty od druhých	A.III.13	Tak je tam i to, že se z nich dá i čerpat
Vědomí své hodnoty	A.III.16	No pocit štěstí, cítil jsem se, že mám nějakou hodnotu, být někým a zároveň i tím druhým, protože já mám takový propojení.
Součást celku	A.III.17	Pak taky co vím, je, že být součástí něčeho.

Tabulka 4 Prvky napomáhající hledání smyslu

Téma	Reference	Citace
Rozvoj schopností	A.III.17	Já se snažím spíš si to nějak udržet a čerpat z toho a zkusit to převádět i na jiný věci a zapamatovat si to a zkusit to znovu nějak užívat

Tabulka 5 Prvky znesnadňující hledání smyslu

Téma	Reference	Citace
Povrchnost	A.III.15	Ono to tak totiž vlastně je, ale neustále se od toho člověk odpojuje. Jsme zvyklí jít po povrchu, není na to čas se zabývat sám sebou
Konflikt s běžným životem	A.III.18	není to jednoduchý se takhle napojovat od nějakýho toho vnitřního řešení těch běžných životních... jako práce, výplata a tohle to

Tabulka 6 Důsledky pociti ztráty smyslu

Téma	Reference	Citace
Relaps	A.III.19	Jak bych to řekl, že ty drogy.. no vždycky když tohle nastalo, tak jsem to šel vždycky takhle jakoby řešit. Navodit si ten jinej stav.

Tabulka 7 Reakce na setkání se smrtí

Téma	Reference	Citace
Strach ze smrti	A.IV.3	se spíš bojím života než smrti ⁵⁸
Užívání drog	A.IV.3	máma odešla, na ní jsem byl hodně fixovanej, ale ona měla rakovinu pět let, takže já jsem na to byl připravovanej

⁵⁸ Toto byl jeden z překvapivých obrátů v konverzaci na téma konečnosti života a strach. Z analýzy skupinové terapie plyne, že klient používá tento typ řečových projevů, pro relativizaci vážných témat, kdy jakoby vtípnou formou náhle mění v konverzaci téma – což je obvykle ostatními klienty v terapii pozitivně reflektováno.

		tou situací a taky jsem do toho začal brát drogy, takže to byl takový únik od toho, jak ona se cítí
Strach z nepoznaného smyslu života	A.IV.3	Abych to stihnul do té doby, abych zjistil, co mám tady jako dělat.

Tabulka 8 Pozitivní důsledky vědomí konečnosti

Téma	Reference	Citace
Konečnost jako spravedlnost	A.IV.9	... a něco sdílet a bejt spravedlivej
Poznání a rozvíjení důležitých témat	A.IV.16	A položením té otázky to ve mě brnklo na strunu. Asi to dost žiju. A když jdu za oběma na hřbitov, tak to taky není jednoduchý, musím se na to připravit. Taky tam někdy nechodím. Tam si to člověk může přebrat. Jak bych to řekl. Není na tom už co řešit. Přijmám to. Ale že bych si to znovu otvíral , není to úplně ukončený jako. S tím se člověk vyrovnává celý život.

Tabulka 9 Negativní důsledky vědomí konečnosti

Téma	Reference	Citace
Únik	A.IV.4	ona měla rakovinu pět let, takže já jsem na to byl připravovanej tou situací a taky jsem do toho začal brát drogy, takže to byl takový únik od toho
Bagatelizace	A.IV.3	se spíš bojím života než smrti

Tabulka 10 O co přicházím smrtí

Téma	Reference	Citace
Prožitek štěstí	A.IV.5	jsou to takový ty okamžiky. Okamžiky propojení, pocitu štěstí
Prožitek své potřebnosti pro druhého	A.IV.6	ano, ano, ale a že to i prožiji
Odpuštění	A.IV.11	tak nějakou omluvu, aby mi odpustila.
Potvrzení hodnoty	A.IV.11	Nebo jí dát za pravdu, že jo.
Smysluplnost	A.IV.11	Že už jsem teď dál.

Tabulka 11 Zvládání strachu ze smrti

Téma	Reference	Citace
Odsouvání smrti	A.IV.5	Ne, má to přijít, až když je člověk připravenej

Tabulka 12 Původ osamělosti

Téma	Reference	Citace
Přesouvání odpovědnosti	A.I.2	.. protože jsem měl výchovu takovou, že máma, to bylo podstrojování, (<i>mračení</i>) ta by i za mě mohla dejchat a

		potom na mě byla sama, to se na mě upnula na tu výchovu a na mě jako takovýho (povzdech). Myslím si jsem tím byl dost znevýhodněnej a dlouho jsem si zvykal, že je člověk v podstatě furt sám
Nedůvěra vůči druhým	A.I.4	Strach se odvíjí od toho, jaký mám vztah k sobě. Jelikož přes nějaký svoje věci, myšlenkový pochody, když pořád něco řeší, tak se mu pak blbě napojuje na toho druhýho. Ta důvěra
Nedůvěra v budoucnost	A.I.5	Čím jsem starší tím se do toho nemůžu tolik ponořit, míň důvěřuju celkově i tomu vztahu, že by to mohlo vydržet. Nemůžu se vopřít o pevný body v životě tak jenom čekám co se stane... a hlavně to souvisí s tou závislostí nebo s tím, že vlastně já nevím, co bude za rok.

Tabulka 13 Prožitky osamělosti

Téma	Reference	Citace
Samota v odpovědnosti	A.I.2	... Takže zase dneska mě je skoro 37, takže já vlastně všechno sám, sám, sám, že za mě to nikdo žít nebude, s čímž se dlouho smírju
Osamělost rozumu	A.I.2	Já se cítím sám, i když mám přítelkyni a kamarády, tak v určitým momentu se svýma starostma nebo to hodnocení, ten rozum. Jak to člověk zpracovává, je sám. Musí se obracet k sobě a ptát se, protože mu někdo něco řekne a ta mysl bude stejně poslouchat sebe.
Nerovnoprávný	A.I.7	jakmile jsem jí už měl na svojí straně úplně jistou a ona mě

vztah		milovala a cejtíl jsem tam takovou náklonnost a péči...tak jsem si jí nevážil. Už toho bylo moc taková slabost.
Silná emoce	A.I.37	to jsou asi ty momenty kdy se nacházím v nějakym silny emocionálním prožitku, co třeba co se ti v životě stanou, to si uvědomí člověk, že jsou jenom tvoje
Smrt blízké osoby	A.I.40	to bylo hodně silný a musel jsem to potlačovat a zašlapat. Ta smrt se nedá přijmout, jak bych to řekl, je to proces. To si taky myslím, to byla ta silná káva. A vono i ta její nemoc 5 letá rakovina, že ti před očima někdo odchází.

Tabulka 14 Důsledky osamělosti

Téma	Reference	Citace
Potvrzení osamělosti	A.I.10	... spíš odpovědi i dost nepříjemný pocity, člověk se nemá o co opřít, jako sám na sebe no, když člověk není pevnej tak je to taková propast.
Potvrzení osamělosti	A.I.36	to když prahnu po nějakých odpovědích, tak se děje, že člověk si může připadat sám na to všechno
Lepší vědomí cíle	A.I.12	to cejtím, že v dnešním světě, člověk oproti těm kamarádům, který jedou v takový chodbičce svojí, tak já to teďka překračuju, ty stěny rozšiřuju.
Otevřenost ve vztahu	A.I.14	...nebojím o tu lásku a ty city říct a když je nedostanu tak jdu ihned pryč
Strach o ztrátu sebe ve vztahu	A.I.17	Bál jsem se, že přijdu o sebe. Aby si toho vážili.

Strach ze ztráty své jistoty	A.I.19	To je vlastně jediný co mám to obydlí a tohle jestli že si tam někoho, tak se rozděluju vo všechno v tomhle určitě, strach jako o tohle to.

Tabulka 15 zvládání osamělosti

Téma	Reference	Citace
Hodnota interpersonální vztahy	A.I.6	Asi nějaký uspokojení i pomoc, oporu. Abych si taky chvilku žil ten její život, mohl si k ní jako utéct, no prostě úlevu.
Únik od nejistoty	A.I.10	je tam sklon k jakýkoli látce, kdy teda všechno povolí, člověk si řek, tak to je ono. To znám už jakoby odmalička, od 14ti. Ta marihuana, na povel na čudlík zmáčknutím, je to jistota když se to vykouří je to cvak...
Stabilita interpersonálního vztahu	A.I.22	směr, společný přemýšlení a spíš je to myslim o mě, protože kdyby já dosáhl nějakého stavu vědomí nebo rozuměl si
Stabilita intrapersonálního vztahu	A.I.22	a spíš je to myslim o mě, protože kdyby já dosáhl nějakého stavu vědomí nebo rozuměl si. Najít nějaký to bohatsví a to vidim v tom, že se sebou umět vyjít, vážit si sebe, brát se. To se mi někdy daří no. Bejt vyrovnanej. Třeba i zameditovat. Umět si poradit. Nejt sám proti sobě.
Vědomí univerzalita osamělosti	A.I.42	Něco se odehrávalo ta síla, ta síla samotná těch lidských příběhů a ta problematika a uvědomění si s kým mám tu čest

Tabulka 16 Původ svobody

Téma	Reference	Citace
Vědomí odpovědnosti	A.II.3	výběr toho, že jdu ne tou těžší cestou, tou abstinenta
Spojitosť odpovědnosti	A.II.5	sled událostí, furt, každý den je něco, co si ze sebou táhnu ze včerejška
Podřízení	A.II.6	Ta práce
Chtění a rozum	A.II.14	...zkoumám, bádám a vracím se k tomu, jsem hodně opatrněj. Neumím to hrr, hrr hned to zkusit. Musím to mít skoro 100% a to je právě těžký k tomu dojít abych se cejtíl takhle.

Tabulka 17 Prožitky svobody, nesvobody a odpovědnosti

Téma	Reference	Citace
Strach ze zodpovědnosti za rozhodnutí	A.II.2	se bojím převzetí zodpovědnosti za rozhodnutí, tak radši čekám na druhého
Odpor k zodpovědnosti	A.II.5	Nechci mít zodpovědnost.
Odpor k povinnostem	A.II.5	Vlastně to nesnáším povinnosti prostě. Nebo něco, někam muset. Nesnáším. To si myslím, že mě zahnal do toho chlastu, jsem sám a mám klid.
Náročnost odpovědnosti	A.II.5	Ten život je strašná námaha

Přetvářka z donucení	A.II.7	Nasazovat vlastní kůži, i když ti není dobře, hrát to divadlo, tu masku a to...obrovská přetvářka
Navození pocitu svobody	A.II.10	Když mi je dobře nebo v nějakém přátelském vztahu. Někaký rituál káva, tohle. Něco sdílíme, nějaký okamžik a je mi v tom příjemně, tak pak zapomínám a je mi to jedno, všechno se odlehčí a pak jsem schopnej unést a vidim to pozitivně velice
Pocit odpovědnosti při rozhodování	A.II.11	Blbý. Nemám to vyzkoušený nemám to natrénovaný, neveřim si, nebyl jsem k tomu vedenej. Máma za mě dělala všechno a já jsem toho využíval hodně. Táta mě to neučil, v 10 odešel. Měl jsem o 6 let staršího bráchu a toho jsem nemoh dohnat, takže tam bylo méněcennost. Zodpovědnost nemám rád. Dávám od toho ruce pryč, bojim se toho. Určitě cítim strach.

Tabulka 18 Důsledky svobody a odpovědnosti

Téma	Reference	Citace
Svoboda ve volbě cílů	A.II.17	Já chci asi nějakej úspěch, trošku, nevim jestli je to zrovna moje.
Svoboda cílů v partnerském vztahu	A.II.20	Nějakou spokojenost, ale to nebude nikdy když není člověk spokojený sám se sebou a to já nebudu nikdy. Člověku furt bude něco chybět.
Svoboda cílů v partnerském vztahu	A.II.20	Sem měl těch vztahů milion, je to přetvářka, hra.
Společná tvorba	A.II.22	Nechci se vymlouvat na to, co jsem viděl u mámy a u táty,

svobody ve vztahu		ale asi jo. Jsem s tou matkou cvičil a měl jsem jí ochočenou a ta láska tam byla bezmezná.

Tabulka 19 Zvládání zodpovědnosti a svobody

Téma	Reference	Citace
Vyhýbání se rozhodování v partnerském vztahu	A.II.24	Chci aby rozhodl ten druhý. To je dneska takovej model, že to házím na někoho druhýho. Abych se necítil malej nebo poníženej... Ono se to dá všechno obrátit.
Podřízení se svobodě partnera	A.II.27	To já pro ní nedokážu udělat. Ona zase ne pro mě a trávíme to tím, že jsme radši doma. Já bych byl naštvanej kdybych tam musel jít a jí by s tam taky nechtělo. To jsem pro ní udělal, že jsme šli třeba do zoologický a tak jsem vybuchnul, protože jsem se tam necejtíl dobře a dal jsem jí to sežrat. Nějaký kompromisy to je těžký. Já si žiju svůj život i v tom vztahu.
Podřízení se svobodě spolupracovníka	A.II.29	Já radši pracuju sám, protože jinak, když je někdo vedle mě tak se ho snažim využít, zneužít aby dělal víc než já. Snažim se ho zmanipulovat aby makal. Nesnesu tam někoho vedle sebe, porovnávám jestli dá víc nebo míň než já a samozřejmě, když jsme tam dva, tak musí dělat víc nebo musím mít nějakou výhodu.

2.5.5 Čtvrtá fáze - identifikace souvislostí mezi tématy respondenta A

V předchozí fázi jsem zformuloval z poznámek a komentářů témata, v této fázi jsem byl zaměřen na syntézu témat tím, že jsem zkoumal možnosti jejich vzájemného propojení a jak se navzájem k sobě vztahují. Základní snahou bylo najít společné charakteristiky pro jednotlivé oblasti existenciálního konfliktu – smrtelnost, svoboda, osamělost a ztráta

smyslu a takto sloučené oblasti vidět v novém smyslu podobně, jako je to pojmenováno v metodice jako: „... *magnet přitahující podobná témata ...*“⁵⁹, jak to doporučuje J. Smith. Pro identifikaci souvislostí jsem řadil témata podle různých interpretačních klíčů, jako například sdružování témat podle pozitivních a negativních emocí nebo podle časového výskytu před a po léčbě v terapeutické komunitě, ale i časové řazení podle dramatických událostí v životě respondenta, jako je uvěznění, rozchod s partnerkou, úmrtí rodičů. Další použité způsoby pro identifikaci souvislostí bylo posuzování míry abstrakce témat, zkoumání polarizace témat, zjišťování, jaký charakter konotace přisuzuje respondent události, ze které vyvstalo téma. Pro možnosti přeskupování byla důležitá volba adresace výroků respondenta v transkripci rozhovoru, která se skládala ze tří částí identifikace respondenta, identifikace oblasti existenciálního konfliktu a pořadového čísla výroku. V tomto procesu jsem postupně vytvářel hierarchický strom témat a výsledkem byla tabulka nadřazených témat s podtématy, která se sdružují podle zvoleného interpretačního klíče. Pro takto zvolený postup je přínosem to, že se vytvoří seznam nadřazených, která nás vedou k jejich explicitnímu vyjádření a pomohou zvýšit transparentnost analýzy⁶⁰. Pro vytvoření možnosti porovnat interpretaci příjemce výzkumné zprávy s mojí interpretací, jsem použil doporučení uživatele IPA⁶¹ a uvedl jsem přímé citace respondenta, čímž jsou témata propojena s odpověďmi respondenta. Pro zařazení tématu do konečného seznamu jsem si stanovil určitá kritéria. Za hlavní kritérium jsem si na základě doporučení⁶² vedle četnosti výskytu vybral i informační obsažnost a vlastnost umožnit porozumění zkušenosti respondenta. Následující tabulky 20 – 31 obsahují výsledek hledání souvislostí napříč tématy.

⁵⁹ (Smith, 2012)

⁶⁰ (Smith, 2012)

⁶¹ (Pringle, 2011)

⁶² (Smith, 2003)

Tabulka 20 Sebebytí

	Téma	Reference	Citace
Sebebytí	Žítí jiného života	A.III.19	Jako bych si stále nemohl dovolit být,..né úplně sám sebou
	Lepší vědomí cíle	A.I.12	to cejtim, že v dnešním světě, člověk oproti těm kamarádům, který jedou v takový chodbičce svojí, tak já to teďka překračuju, ty stěny rozšiřuju.
	Podřízení	A.II.6	Ta práce
	Náročnost odpovědnosti	A.II.5	Ten život je strašná námaha
	Přetvářka z donucení	A.II.7	Nasazovat vlastní kůži, i když ti není dobře, hrát to divadlo, tu masku a to...obrovská přetvářka
	Podřízení se svobodě spolupracovníka	A.II.29	Já radši pracuju sám, protože jinak, když je někdo vedle mě tak se ho snažim využít, zneužít aby dělal víc než já. Snažim se ho zmanipulovat aby makal. Nesnesu tam někoho vedle sebe, porovnávám jestli dá víc nebo míň než já a samozřejmě, když jsme tam dva, tak musí dělat víc nebo musím mít nějakou výhodu.
	Úspěch	A.IV.3	V čem bych byl nejúspěšnější, na to bych rád přišel.
	Povrchnost	A.III.15	Ono to tak totiž vlastně je, ale neustále se od toho člověk odpojuje. Jsme zvyklí jít po povrchu, není na to čas se zabývat sám sebou.

	Vědomí své hodnoty	A.III.16	No pocit štěstí, cítil jsem se, že mám nějakou hodnotu, být někým a zároveň i tím druhým, protože já mám takový propojení.

Tabulka 21 Spolubytí

	Téma	Reference	Citace
Spolubytí	Potřebnost	A.IV.5	Já chci bejt někomu v něčem potřebnej. Nějaký věci, který maj smysl. Jsem rád, když mě lidi potřebujou.
	Nesobeckost	A.IV.13	To je být lepším člověkem a aby to pocítil ten druhej. Být tady víc pro ty druhý
	Milující otec	A.IV.14	Nebo dát tu lásku. To dát tomu dítěti. To bude s tím souviset, stoprocentně. To co já jsem dostal od rodičů, tak asi tohle to.
	Dobrý otec	A.IV.15	Ano dát mu život. Ale zároveň být dobrým otcem. (odmlčení) A neopakovat to co se dělo mě. Určitě bych ho vedl z toho, co jsem v životě načerpal. Ale nevnucoval bych mu to, nechal bych to na něm
	Rozdávání radosti	A.III.12	Tam byl syn kamarádův a já jsem se mu věnoval a viděl jsem, že mu to přináší ohromnou radost, že má mojí pozornost. Byl jsem k němu otevřenej, bral jsem ho jako sobě rovnýho, byl jsem na něj napojenej emocionálně a

			nějak i propojený takový to bylo, protože jsem se do něj empatizoval a bylo mi při tom docela dost dobře
	Předávání hodnot druhým	A.III.12	tak jsem mohl předat něco ze sebe dál a to bylo ono. To jsem se cítil strašně naplněný. Že najednou má člověk tady nějaký místo.
	Nedůvěra vůči druhým	A.I.4	Strach se odvíjí od toho, jaké mám vztah k sobě. Jelikož přes nějaký svoje věci, myšlenkový pochody, když pořád něco řeší, tak se mu pak blbě napojuje na toho druhého. Ta důvěra
	Nerovnoprávný vztah	A.I.7	jakmile jsem jí už měl na svojí straně úplně jistou a ona mě milovala a cejtil jsem tam takovou náklonnost a péči... tak jsem si jí nevážil. Už toho bylo moc taková slabost.
	Společná tvorba svobody ve vztahu	A.II.22	Nechci se vymlouvat na to, co jsem viděl u mámy a u táty, ale asi jo. Jsem s tou matkou cvičil a měl jsem jí ochočenou a ta láska tam byla bezmezná.
	Získávání hodnoty od druhých	A.III.13	Tak je tam i to, že se z nich dá i čerpat

Tabulka 22 Časovost

	Téma	Reference	Citace
Časovost	Rozvoj	A.III.17	Já se snažím spíš si to nějak udržet a

	schopností		čerpat z toho a zkoušet to převádět i na jiný věci a zapamatovat si to a zkoušet to znovu nějak užívat
	Nedůvěra v budoucnost	A.I.5	Čím jsem starší tím se do toho nemůžu tolik ponořit, míň důvěřuju celkově i tomu vztahu, že by to mohlo vydržet. Nemůžu se vopřít o pevný body v životě tak jenom čekám co se stane... a hlavně to souvisí s tou závislostí nebo s tím, že vlastně já nevím, co bude za rok.

Tabulka 23 Svědomí a vina

	Téma	Reference	Citace
Svědomí	Odpuštění	A.IV.11	tak nějakou omluvu, aby mi odpustila.
	Potvrzení hodnoty	A.IV.11	Nebo jí dát za pravdu, že jo.
	Smysluplnost	A.IV.11	Že už jsem teď dál.

Tabulka 24 Tělesnost

	Téma	Reference	Citace
	Únik od nejistoty	A.I.10	je tam sklon k jakýkoli látce, kdy teda všechno povolí, člověk si řek, tak to je ono. To znám už jakoby od malička, od 14ti. Ta marihuana, na povel na čudlík zmáčknutím, je to jistota když se to vykouří je to cvak jo...

Tabulka 25 Otevřenost

	Téma	Reference	Citace
Otevřenost	Svoboda ve volbě cílů	A.II.17	Já chci asi nějaký úspěch, trošku, nevím jestli je to zrovna moje.
	Svoboda cílů v partnerském vztahu	A.II.20	Nějakou spokojenost, ale to nebude nikdy když není člověk spokojený sám se sebou a to já nebudu nikdy. Člověku furt bude něco chybět.
	Potvrzení osamělosti	A.I.36	to když prahnu po nějakých odpovědích, tak se děje, že člověk si může připadat sám na to všechno
	Stabilita intrapersonálního vztahu	A.I.22	a spíš je to myslím o mě, protože kdyby já dosáhl nějakého stavu vědomí nebo rozuměl si. Najít nějaký to bohatství a to vidím v tom, že se sebou umět vyjít, vážit si sebe, brát se. Třeba i zameditovat. Umět si poradit. Nejtít sám proti sobě.
	Vědomí univerzality osamělosti	A.I.42	Něco se odehrávalo ta síla, ta síla samotná těch lidských příběhů a ta problematika a uvědomění si s kým mám tu čest

Tabulka 26 Naladěnost

	Téma	Reference	Citace
Naladěnost	Relaps	A.III.19	Jak bych to řekl, že ty drogy.. no vždycky když tohle nastalo, tak jsem to šel vždycky takhle jakoby řešit. Navodit si ten jiný stav.

	Smířenost	A.III.13	Někdy mám takový i pocit, že se to propojí všechno. Mnou něco projde a teď se děje nějaká chvíle a já se cítím, tak že jsem se vším smířenej a všemu rozumím a v tom mi je dobře. Je to propojení času a prostoru k mé spokojenosti
	Nedůvěra v budoucnost	A.I.5	Čím jsem starší tím se do toho nemůžu tolik ponořit, míň důvěřuju celkově i tomu vztahu, že by to mohlo vydržet. Nemůžu se vopřít o pevný body v životě tak jenom čekám co se stane... a hlavně to souvisí s tou závislostí nebo s tím, že vlastně já nevim, co bude za rok.
	Nestálost	A.III.13	A pak mi stačí být trochu nevyspalej, že musím zase všechno přijímat. Jakože to mám a pak to zase ztratím. To mám od malička
	Vyrovnanost	A.I.22	To se mi někdy daří no. Bejt vyrovnananej.
	Štěstí	A.IV.5	jsou to takový ty okamžiky. Okamžiky propojení, pocitu štěstí

Tabulka 27 Vrženost

	Téma	Reference	Citace
Vrženost	Přesouvání odpovědnosti	A.I.2	.. protože jsem měl výchovu takovou, že máma, to bylo podstrojování, (mračení) ta by i za mě mohla dejchat a potom na mě byla sama, to se na mě

			upnula na tu výchovu a na mě jako takovýho (povzdech). Myslím si jsem tím byl dost znevýhodněnej a dlouho jsem si zvykal, že je člověk v podstatě furt sám
	Pocit odpovědnosti při rozhodování	A.II.11	Blbý. Nemám to vyzkoušený nemám to natrénovaný, neveřím si, nebyl jsem k tomu vedenej. Máma za mě dělala všechno a já jsem toho využíval hodně. Táta mě to neučil, v 10 odešel. Měl jsem o 6 let staršího bráchu a toho jsem nemoh dohnat, takže tam bylo méněcennost. Zodpovědnost nemám rád. Dávám od toho ruce pryč, bojím se toho. Určitě cítím strach.

Tabulka 28 Sexualita

	Téma	Reference	Citace
	Partnerství	A.I..20	To je těžký, právě, že dostat z každýho něco. Klid, pochopení, tu lásku. To jak se na ní dokážu dívat a mít jí rád to je jedna věc je oddělená což nemůžu spojovat aby mě brala a dokázala i svádět, ale to já jsem zatím nepotkal to si myslím, že nejde. A pak se přepínat do nějakýho módu erotického aby ta sukně nebo silonky nebo aby mi zahrála kurvu a pak třetí věc třeba ta

			máma aby vychovávala nebo nevím, nelze dostat všechno najednou, možná, že jo, ale už nechci hledat dál. Sem měl těch vztahů milion, je to přetvářka, hra.

Tabulka 29 Smrtelnost

	Téma	Reference	Citace
Smrtelnost	Odsouvání smrti	A.IV.5	Ne, má to přijít, až když je člověk připravenej
	Strach z nepoznaného smyslu života	A.IV.3	Abych to stihnul do té doby, abych zjistil, co mám tady jako dělat.
	Strach ze smrti	A.IV.3	se spíš bojím života než smrti

2.5.6 Pátá fáze - vlastní analýza respondenta A

V tomto kroku jsem převedl témata a kategorie témat tabulek 1 – 30 do narativní podoby. Respondent A se v průběhu rozhovorů často vracel k tématu sebebytí. Výstižně to charakterizuje jeho výrok z rozhovoru zaměřeného na existenciální konflikt ztráty smyslu: „*jako bych si stále nemohl dovolit být, ne úplně sám sebou*“ (A.III.19). V centru pozornosti k sebebytí stála situace respondenta v práci, kde je ve svých výpovědích nejkonkrétnější. Ve větách, které okolnosti práce popisují, je činitelem děje on sám a nevyjadřuje se ve zevšeobecnujících soudech: „*Já radši pracuju sám, protože jinak, když je někdo vedle mě tak se ho snažim využít, zneužít aby dělal víc než já. Snažim se ho zmanipulovat, aby makal. Nesnesu tam někoho vedle sebe, porovnávám jestli dá víc nebo míň než já a samozřejmě, když jsme tam dva, tak musí dělat víc nebo musím mít nějakou výhodu*“ (A.II.29). Při popisování vlastnosti zakrývající sebebytí ve vztazích, jako například povrchnost, přetvářka, používá v popisu neurčitého činitele děje: „*Jsme zvyklí jít po povrchu, není na to čas se zabývat sám sebou*“. Naopak při popisování vlastností

podporujících spolubytí, je činitelem děje respondent, přičemž děj se odehrává zejména v partnerských nebo přátelských vztazích: „*No pocit štěstí, cítil jsem se, že mám nějakou hodnotu, být někým a zároveň i tím druhým, protože já mám takový propojení*“.

V průběhu rozhovoru jsem k tomu našel několik interpretací životní situace respondenta, ty jsem porovnal pro potvrzení validity s interpretací terapeuta z období léčby v terapeutické komunitě. Podle jeho popisu i dle mého názoru je respondentův život rozpolcený mezi dvěma světy, ve kterých vystupuje v různých rolích. Světu práce, do kterého se cítí být vržený, a ve kterém se cítí nesvobodný, přisuzuje nesvobodnost a nevidí zde možnost propojenosti mezi sebebytím a vůlí. Takový postoj vůči světu práce si vysvětluji tím, že od samého počátku pracoval v odvětví, které je vysoce agresivní vůči morální integritě jedince, a kterému nemohl se svojí nezralostí nepodlehout. Druhý svět je pro něj svět vztahů s blízkými lidmi. Je to svět, který již nemá takové záporné konotace, jako svět práce. Je to ale svět, který má v sobě mnoho rozporuplností. Na jednu stranu je to svět, který hodnotí kladnými postoji a provázejí ho kladné emoce: „*... tak jsem mohl předat něco ze sebe dál a to bylo ono. To jsem se cítil strašně naplněný. Že najednou má člověk tady nějaký místo*“ (A.III.12). Stálost tohoto naladění je nízká a mění se v opak: „*A pak mi stačí být trochu nevyspalej, že musím zase všechno přijímat. Jakože to mám a pak to zase ztratím. To mám od malička*“ (A.II.13). Vzorec vyprávění je pro něj stejný, jaký lze vysledovat při jeho promluvách v terapeutické komunitě⁶³. Manifestačně vyjádřuje něco pozitivního spojeného se svojí osobou a vzápětí to zpochybňuje zžiravým výrokem. Je to verbalizace toho, co ve své nesebedůvěře očekává od budoucnosti, co se může odehrát v budoucnosti a co má podobnost s jeho minulým životem. Lapidárně řečeno naladěnost pro budoucnost se děje skrz hromadící se záporné události z minulosti: „*Čím jsem starší tím se do toho nemůžu tolik ponořit, míň důvěřuju celkově i tomu vztahu, že by to mohlo vydržet. Nemůžu se vopřít o pevný body v životě tak jenom čekám co se stane...a hlavně to souvisí s tou závislostí nebo s tím, že vlastně já nevím, co bude za rok*“ (A.I.5).

V rozhovorech s respondentem se často vyskytovalo téma naladěnosti, které úzce souvisí s předchozím tématem sebebytí. Naladěnost respondenta byla velmi proměnlivá, v závislosti v jaké míře byl schopen uskutečňovat možnost sebebytí vůči nárokům, které na

⁶³ (Magdalena, 2015)

něho vznášel svět. Rozvrh světa respondenta odpovídá jeho ustálenému životnímu naladění, které je v určitém časovém úseku přístupné jen pro určité významy toho, s čím se zrovna setkává. Ve světě práce je to až anakastická naladěnost s nutkáním neustále kontrolovat druhého a získávat pro sebe co největší výhody: *“Nesnesu tam někoho vedle sebe, porovnávám jestli dá víc nebo míň než já a samozřejmě, když jsme tam dva, tak musí dělat víc nebo musím mít nějakou výhodu“* (A.II.29). Tím nebyl respondent ve světě práce schopen vnímat bohatost významů a souvislosti. Méně omezující naladěnost je u respondenta ve světě vztahů, kde mu jeho naladěnost umožňuje recepci plných významů, které nabízí situace, ve kterých se respondent ocital: *„Tam byl syn kamarádův a já jsem se mu věnoval a viděl jsem, že mu to přináší ohromnou radost, že má mojí pozornost. Byl jsem k němu otevřený, bral jsem ho jako sobě rovnýho, byl jsem na něj napojený emocionálně a nějak i propojený takový to bylo, protože jsem se do něj empatizoval a bylo mi při tom docela dost dobře“* A.III.12.

Podobně jako s jinými jedinci léčícími se ze závislosti i v rozhovoru s respondentem jsem se často setkal s tématem konečnosti a omezenosti možností člověka. Respondentovi se mnohé události, kterými procházel, ukazovaly vzhledem k jeho umístění ve světě – nejdříve z pozice dítěte z neúplné rodiny a příliš protektivní matky, až po pozici narkomana, vůči kterému má většinová společnost vyhrazeny vesměs předsudky. Respondentovi se vše ukazovalo vzhledem k tomuto jeho umístění ve světě a proto z celkového fenoménu světa práce vždy rozuměl jen něčemu – drsnému soupeření o peníze. To, co respondent vnímal, jak světu práce rozuměl, nebyl žádnou jeho projekcí, ale naopak se to řídilo jeho životním hlediskem – nutností nad druhým vyžrát, protože by se byl jinak cítil sám obětí takto viděného a opovrhovaného světa. A naopak, méně redukováná realita světa partnerství a přátelství se sama ze sebe ukazovala na individuálním horizontu respondenta: *„...tak jsem mohl předat něco ze sebe dál a to bylo ono. To jsem se cítil strašně naplněný. Že najednou má člověk tady nějaký místo“* (A.III.12). V případě tohoto světa se nejednalo o nic trpně daného, respondent užil nabízené svobody, která mu umožnila ho přesahovat. Svoji motivaci být sám sebou v užších vztazích tak lépe rozuměl „vztahům samým“. Posledním rozhovorem v sérii rozhovorů s respondentem bylo téma konečnosti. U tohoto tématu jsem si uvědomil, jak velkou roli hraje naladěnost jedince při jeho soustředěnosti na téma rozpravy a zároveň, jak je naladěnost ovlivněna tématem. Při

rozhovoru byl respondent méně expresivní a rozbíhavý. Vědomí tématu smrti mu zprostředkovala smrt jeho rodičů, a protože smrtí rodičů skončila možnost odčinit pocíťovanou viny vůči nim, byla snahou porozumět jejich smrti a vyrovnávat se s ní důležitější, než promýšlet vlastní konečnost: „*Asi to dost žiju. A když jdu za oběma na hřbitov, tak to taky není jednoduchý, musím se na to připravit. Taky tam někdy nechodím. Tam si to člověk může přebrat. Jak bych to řekl. Není na tom už co řešit. Přijmám to. Ale že bych si to znovu otvíral, není to úplně ukončený jako. S tím se člověk vyrovnává celý život.*“ (A.IV.16). Toto přemístění strachu ze smrti mimo vlastní smrtelnost pak moderuje i vhléd respondentem, že ho smrt spíše připraví o něco, čím by chtěl být, ale není: „*Ne, má to přijít, až když je člověk připravený. Ta cesta. Bojím se asi, že nebudu potřebnej. Já chci být někomu v něčem potřebnej. Nějaký věci, který maj smysl. Jsem rád, když mě lidi potřebujou*“ (A.IV.16). Z rozhovoru není patrné, do jaké míry úzkost ze smrti omezuje nebo uzavírá vztahové možnosti respondentem nicméně silný prožitek, který má respondent při situaci, kdy je ohrožen na životě, ale kdy ovládá sílu, která jej do této situace vede, se dá interpretovat, jako určitý pocit výlučnosti, která ho ze smrti vyvazuje: „*cítit tu sílu motorky ve svých rukách. Sílu, kterou řídím.*“ (A.IV.4). V rozhovorech projevoval respondent snahu o individualizované rozumění světu, poznání významů a souvislost: „*...a spíš je to myslim o mě, protože kdyby já dosáhl nějakého stavu vědomí nebo rozuměl si. Najít nějaký to bohatsví a to vidim v tom, že se sebou umět vyjít, vážít si sebe, brát se. To se mi někdy daří no. Být vyrovnanej. Třeba i zmeditovat. Umět si poradit. Nejt sám proti sobě*“ (A.I.22). Tento trend je možné interpretovat jako snahu o otvírání pobytu a tím i světa. Tento svět se počíná respondentovi otvírat a tím překonávat nemoc znamenající nemoci vstupovat do světa.

2.5.7 Analýza témat rozhovoru respondentem B

Pro zpracování textu respondentem B jsem použil volnou analýzu⁶⁴. Využil jsem při tom zkušenosti a vnímavosti na určitá téma, kterou jsem získal v průběhu aplikace IPA na jednotlivé rozhovory s respondentem A. Jedno z hlavních témat z okruhu existenciálních

⁶⁴ (Kocvrlichová, 2005)

konfliktů, které jsem u respondenta B identifikoval, bylo téma smrtelnosti a další dominantní téma specifický způsob naladění, ta má u respondenta B několik výrazných stránek. Jednou z nich je strach ze smrti, kterou prožívá v okamžicích, kdy cítí, že nemá věci pod kontrolou: „*Určitá nespokojenost takový stav, když jsem jako cítil, že to neřídím já, a najednou člověk začne myslet na tydlety temný věci, jako prostě strach ze smrti, .. (odmlčení).. nechci říct, jako, že se začne litovat, ale to myšlení se řítí prostě úplně jiným směrem.*“ (B.IV.10). a naopak údiv ze světa: „*Ted' já na tyhle věci vůbec nemyslím. V tom svém novém životě, novém životě, který tady žiju. Já přicházím na nový a nové věci to je údiv .. ten svět co všechno je*“ (B.IV.12). V jeho případě se ukazuje, že údiv naladuje jedince na vztah s přítomností a strach ho naopak přivádí do vztahu k budoucímu, které se blíží a něčím jej ohrožuje a který tak zpřítomňuje budoucnost a vytváří tak vztah člověka k času. Z rozhovoru pro mne vyplynulo, že vůdčím motivem jeho života je individuace. Přestože byl respondent mnohokrát ve vážném ohrožení života: „*Lidi, kteří mě znají dlouho tvrděj, že se mi smrt vyhejbá, protože mě srazila tramvaj, skočil jsem šipku do kolejí od metra, já mám těch karambolů za sebou tolik*“ (B.IV.3) smrti se vědomě nebál a jeho strach z léčby v nemocnici bylo zjevným přemístěním strachu ze smrti. Pro respondenta B bylo hrozné zůstat v nemocnici, podřizovat se léčebné kúře a nechat se litovat. Po odeznění bezprostředního ohrožení nastupuje vytěsnění prožitku a smrt se stává pro něj abstraktním pojmem: „*Víš co. Já si myslím o smrti to samé co ti z toho příběhu, tedy že je to abstraktní záležitost. Víš, já sem jakoby zdravěj, pozitivní, takže si člověk tyhle myšlenky nepřipouští, ať jde dělat co jde dělat, tak prostě na to nemyslí*“ (B.IV.1). Pro mě bylo překvapující určitá chudoba, s kterou z těchto událostí respondent B čerpal a naopak epizoda prohlášení za mrtvého byla pro něj spíš potvrzením jeho výlučnosti. Domnívám se, že touto uzavřeností vůči svojí smrtelnosti, která se mu v jeho životním osudu často vynořuje, se zčásti odvrací od možné proměny. Řečeno M. Heideggerem smrt ho nevyburcovala k převzetí vlastní existence a nezjevila se mu neodvolatelnost jeho rozhodnutí. Měla ovšem kladný účinek v chápání propojení svobody a odpovědnosti, když se mu začala dařit abstinence: „*Ted' když jsem svobodnej tak cítím, že zodpovídám za to, co dělám a za to co bude dělat a může dělat a jak si to řídí sám*“ (B.IV.7). Zatímco u respondenta A došlo ke zprostředkování prožitku smrtelnosti skrz úmrtí rodičů, zprostředkovávají v případě respondenta B smrtelnost pozůstalí, kteří musejí čelit náhlosti úmrtí někoho blízkého. Je to pro něj náhlý negativní obrat v životě, co jej děsí a je to neodvolatelnost, z čeho má strach.

Ztráta možnosti život kontrolovat, je pro něj tak úděsná, že s takovým životem by skončil: „*Já bych to všechno zapíchl. Pořídil kopec heráku a je to. To by mi přišlo na tu bolest a vědomí jako nejlepší balzám*“ (B.IV.26). Z takovým postojem, kdy klient léčící se ze závislosti viděl svůj hlavní problém v neschopnosti se kontrolovat a ovládat, jsem se setkal poměrně často. Domnívám se, že je přijímání podobných postojů výsledkem tlaku laické společnosti a tedy i jejich blízkých na závislé, pro kterou je hlavním problémem závislosti neschopnost ovládat svoje chutě. U respondenta B byla zjevná proměnlivost jeho naladění, která souvisela s tím, jak významně byl schopen uskutečňovat možnosti být sám sebou. Neobvykle se to projevilo, když byl respondent ve výkonu trestu, kterou charakterizoval: „*.. Etapa se započala vězením. Tam jsem se dal do kupy. Přečetl nějakou knížku. Zahrál šachy. Dělal nějaký kliky. Fyzicky i psychicky si odpočinul..*“ (B.IV.12). Zásadní omezení možností a tím i bezpečí od možností ho vedlo k pozitivnímu naladění. Stačilo mu odpočinout si od temných chvil a zapomenout na ně. Jiný zřetelná motiv se týkal spolubytí. Osamělost existence jedinec překonává skrze spolubytí s druhými prostřednictvím prožitku my. Téměř ve všech částech rozhovoru vystupoval respondent jako hlavní činitel, nicméně popisuje i situace, kdy si svojí osamělost uvědomuje, nereflektuje ovšem důvody: „*A mě tam vyšlo, že ve vztazích, jak to tam bylo (odmlka) že jsem povrchní a manipulativní a že. Mě se to samozřejmě dotklo, ale najednou jsem si uvědomil, že se mi to v životě dělo*“ (B.IV.20), přisuzují jí však alespoň ten smysl, že mu umožňuje sebereflexi.

2.5.8 Analýza témat rozhovoru respondenta C

Pro zpracování textu respondenta B jsem použil volnou analýzu, podobně jako tomu bylo u respondenta B. Jedno z hlavních témat z okruhu existenciálních konfliktů u respondenta C bylo téma osamělosti. Pocit osamělosti se u respondenta C začal, i když na počátku méně vědomě, již v dětství, kdy se dostávala do situací, které zvládala jen pomocí sebesprosaování: „*Já si myslím, že je to tím, že jsem se narodila v cizí zemi a musela jsem se s mámou stěhovat sem. Už ve školce jsem se musela prosazovat, mluvila jsem cizí řečí. Ted' mi to nepřipadá tak hrozný, ale myslím si, že to mám od dětství* „ (C.I.20). Tak došlo k osvojení strategie, která ať už pod vlivem rodičů nebo samovolně kompenzovala

samotu sebeprosazením ve skupině dětí. Zjevný vztahový problém se objevil v prvním partnerském vztahu, ve kterém obvykle vyvstává to, že základním problémem vztahu je problém splynutí a osamělosti. Jedinec se ve vztahu učí komunikovat s druhým a vezdravém vztahu není řízen svou touhou vymanit se z osamělosti a splynout s druhým. Změna ze strategie ve vztazích, kterou měl respondent v dětství do strategie v prvním partnerství vedla v případě respondenta C ke ztrátě samostatnosti a k plnému oddání se partnerovi, které však vedlo k závislosti na návykových látkách, které první partner užíval: „*To se my vybavuje hned to bylo s partnerem na střední škole, on byl starší, moje první láska a já jsem zapoměla na všechno, co jsem dělala a měla. V podstatě jsem žila jeho život, svůj jsem přestala žít, asi rok nebo dva. Takže s klukem (povzdech). To si ale uvědomuji teď tehdy jakoby mi něco unášelo. Dnes se na to dívám jinak, ale ve své době mi to dělalo dobře a bavilo mě to. Teď bych to nedělala, ale tehdy mě na tom něco bavilo. Utýct od rodičů a od sebe“ (C.I.24). Jakoby to bylo v životě respondenta C obrácené oproti většině ostatních dětí. V dětství prosazovala svojí samostatnost svým sebeprosazováním a na prahu dospělosti se tohoto sebeprosazování vzdává. I v současné době je tedy pro respondenta C hlavním tématem spolubytí a to zejména v partnerském, ve kterém je každý člověk ve vztahu k druhým vystaven napětí. Na jedné straně chce naplňovat vlastní potřeby a cíle a na druhé straně má potřebu s jinými být, což znamená podřizovat se jejich potřebám a cílům. Uvědomuje si, že bez druhých nemůže být, avšak zároveň potřebuje zůstat sama sebou. Vztahy si částečně volí podle toho, jak konkrétní lidé oslovují její možnosti, jak jim vycházejí vstříc, jak jim odpovídají. Kde působí svoboda, tam se objevuje nesvoboda projevující se v neschopnosti se svobodně rozhodnout nyní spíše v partnerském vztahu než ve vztahu ke své matce. Respondentovi se nedařilo osvojit si dostatečně potřeby své existence, a proto byla těmito neosvojenými možnostmi negativně ovlivněna. Stávala se na nich závislá, neměla je ve své moci a nutila se do vztahů, které nechtěla a v nich svou závislost udržovala. Konkrétně se to projevovaalo tak, že po úspěšné léčbě vstoupila do vztahu podobně, jako do svého prvního partnerského vztahu a došlo ke vzdání se svobodného rozhodování ve vztahu a k následnému relapsu. Tato snad dočasně uzavřená možnost zabraňuje respondentovi C v navázání intimnějšího vztahu, ve kterém by nebyly obavy ze ztráty sebe sama a nebyla by nutnost ukazovat partnerovy domnělou sílu, když s ním nesdílí své slabosti: „*že by něco jako na mě věděl, v čem si**

nepřipadám tak silná, slabinu, že b to jako mohl někdy v budoucnu použít, připadala bych si slabá, kdybych mu to řekla a on to věděl. Že nejsem tak silná. To úplně nechci“ (C.I.17) .

2.5.9 Souhrný výsledek analýzy - odpověď na výzkumnou otázku

Jako cíl tohoto kroku jsem si stanovil srovnání zkušeností a nalezení souvislostí mezi zkušenostmi jednotlivých respondentů. Pro naplnění tohoto cíle jsem využil témata jednoho respondenta k osvětlení případu jiného a jaká témata vystupují pro všechny respondenty jako nejsilnější. V tomto kroku jsem kriticky zrevidoval již dříve identifikovaná témata a to z perspektivy významnosti a vztahu témat ve struktuře.

Výzkumná otázka:

Jak rozumějí abstinující uživatelé metamfetaminu existenciálním konfliktům a jaký smysl jim přisuzují?

Odpověď na výzkumnou otázku u respondenta A:

Nejvýrazněji prožívá respondent A existenciální konflikt v oblasti smyslu. Nahlížení respondenta na fenomen smyslu je hodně ovlivněný jeho osobním vývojem. Počínaje rannou dospělostí prožíval smysluplnost zaměřením na hedonistického řešení. Nicméně toto osobní nastavení nevedlo nikdy k prožitku něčeho smysluplného ba naopak se začátkem a s rozvojem závislosti se tento pocit nenaplněného smysl prohluboval. K obratu dochází po léčbě a několikerém relapsu, kdy se respondentovy daří vyvažovat svět práce, u kterého i nyní stále nenalézá smysluplnost, světem partnerských a přátelských vztahů. Svět partnerství mu dává lepší možnosti prostřednictvím spolubytí odemykat možnosti a jejich užitím možnosti tohoto světa svébytně dále rozvíjet. Svět práce díky jeho uzamčenosti rozumí jako světu obstarávání, který ho žádným smyslem neoslovuje a díky této uzamčenosti nevidí v tomto světě ani možnosti sebebytí ani možnosti spolubytí. Výrazně prožívá respondent konečnost. Prožitek se odehrává ve dvou hlavních rovinách. V první rovině je prožitek konečnosti spojen s potřebou řešit nedokončené základní věci mezi respondentem a jeho zemřelou matkou a otcem. Tato intenzivní potřeba odčinit, co se stalo nedobrého ve vztahu vůči rodičům vede klienta k otvírání se ke spolubytí se zemřelými a tento specifický způsob transcendence mu otvírá možnosti v sebebytí. Druhá rovina prožitku konečnosti nese rysy psychické obrany proti úzkosti z konečnosti. Jedná se o pocit výlučnosti tím, že ovládá sílu, která ho ohrožuje na životě. Vědomí konečnosti přisuzuje důležitý smysl, protože mu pomáhá zpracovat pocit viny vůči rodičům a mohl by postupně vést k vyrovnání se s vinou.

Odpověď na výzkumnou otázku u respondenta B

Nejvýrazněji prožívá respondent B existenciální konflikt v oblasti konečnosti a osamělosti. Pojetí konečnosti má v jeho případě charakter popření vlastní smrtelnosti prostřednictvím víry ve výlučnost své osoby vůči působení konečnosti. To se projevuje jak v postojích ve formě manifestačních výroků o abstraktnosti smrti, tak v bagatelizaci starosti druhých o jeho života v tom, že smrt je v jeho případě omyl, tak i v chování, které v mnoha případech vede k ohrožení na životě. Další významné projevy jsou i ve fantaziích, kdy si představuje možné havárie na motorce. Jsou to ovšem všechno situace, kde je on sám režisér a strůjce. Strach má z takového ohrožení na životě, které nemůže mít pod svojí kontrolou jako je například smrtelné onemocnění, ale i v tom případě by přejímal režii do svých rukou a zemřel by vědomým předávkováním heroinem. Dalším důležitým existenciálním konfliktem je u respondenta B osamělost, která není nijak svázána s interpersonální osamělostí, ta je naopak demonstrativně popírána množstvím kontaktů setkání a angažovaností v komunikaci s druhými. Jak se však ukazuje i v prožitcích respondenta, jedná se spíše o účelovost vztahu než opravdovost a blízkost, ve které je jak druhý, tak i respondent obětí vzájemných manipulací. Z hlediska smyslu je pro respondenta důležité téma svobody a odpovědnosti, která je však zaměřena hlavně na vlastní osobu a méně se soustřeďuje na třetí rovinu svobody tj. střetávání se a tvoření svobody s druhými lidmi.

Odpověď na výzkumnou otázku u respondenta C

Hlavní existenciální konflikt, který prožívá respondent C je osamělost a to ve spojitosti s interpersonálními partnerskými vztahy. Na jednu stranu pozitivně vnímá svojí samotu, ve které se nejenom cítí svobodně, ale i bezpečně. Takto pojatá bezpečná samota však uzavírá respondentovi C vztahové možnosti spojené s intimitou. Tato vztahová možnost se je uzavřela díky existenciálním situacím, ve kterých se ocitla díky nesvobodné volbě učiněné pod tlakem potřeby vyjít ze své osamělosti z dětství na prahu dospělosti. Z perspektivy smyslu tohoto existenciálního konfliktu bylo pro respondenta důležité si uvědomit, že odmítnutí nesvobodných vztahů vede k rozšiřujícímu otevírání vztahových možností – toto vědomí se promítlo do volby jejího současného partnera.

2.6 Diskuse

V této části se zaměřuji na diskusi kolem výchozí epistemologie, výběru vzorku respondentů, způsobu zpracování dat, validity dat, použité metody, tématu viny. V závěrečné části poukážu na možnosti zkoumání existenciálních konfliktů z perspektivy terapeutů, kteří mají v péči klienty se závislostí na návykových látkách.

2.6.1 Výchozí epistemologie

Výzkumnou otázku jsem formulovaná tak, že jsem se ptal, jak klient se závislostí vnímá nebo prožívá určitou situaci, s níž je konfrontován a jakým způsobem přisuzuje této zkušenosti smysl. Výzkumná otázka vychází z mé epistemologické pozice, kterou je Daseisanalýza a Existenciální psychologie. Ve formulaci výzkumné otázky je implicitně obsažen předpoklad o datech, jak klienti s léčenou závislostí prožívají existenciální konflikt, jaký mají k němu vztah a jak mu rozumí. Výzkumnou otázku jsem primárně zaměřil fenomenologicky – na porozumění individuální zkušenosti klienta a jejímu významu. Zaměření otázky bylo explorovat, nikoli objasňovat, proto jsem se v procesu sběru dat zaměřil více na průběh než na konečný stav a spíše na význam než na konkrétní příčiny a důsledky událostí. Vycházel jsem z doporučení metodologie⁶⁵, že se IPA zabývá výhradně zkušeností a porozuměním určitému fenoménu a výzkumnou otázku jsem zformuloval otevřeně.

2.6.2 Výběr vzorku respondentů

IPA studie obvykle pracuje s nižším počtem respondentů. Vzhledem k povaze fenomenologického výzkumu – detailní analýza zkušenosti – jsem vyšel z doporučení metodologie⁶⁶ a zaměřil jsem se z původních šesti vybraných na tři klienty – respondenty výzkumu, kteří reprezentují zkoumaný fenomén. Za podstatnou zásadou výběru

⁶⁵ (Smith, 2003)

⁶⁶ (Larkin, 2006)

respondentu jsem považoval homogenitu vzorku. Další klíčový požadavek, na který jsem se zaměřil bylo to, aby respondenti dobře reprezentovali daný fenomén, který mě zajímal, a proto jsem pečlivě vybral takové participanty, kteří jsou nositeli daného jevu. Z tohoto důvodu jsem použil v souladu s metodologií⁶⁷ metodu záměrného výběru, v němž je jasně definován okruh lidí, pro které by byla moje výzkumná otázka relevantní. Stanovená kritéria výběru vzorku byla závislá na zaměření výzkumu jednalo se o klienty s léčenou závislostí na metamfetaminu, kteří prošli úspěšnou léčbou v terapeutické komunitě, a kteří v době výzkumu neprodělali nekontrolovaný relaps. Z takto úzkého výběru plyne i logika zobecnitelnosti, závěry výzkumu nelze zobecnit na širší populaci a jiný sociálně-národnostně-kulturní okruh populace. Poskytuje však detailní informace o dané skupině. V návaznosti na doporučení autora metodologie⁶⁸ jsem přemýšlel spíše o teoretické přenositelnosti, která umožňuje nalézat propojení výsledku mého IPA výzkumu s poznatky v již existující literatuře nebo výzkumy, než o empirické zobecnitelnosti. Zajímalo mě, co lze ze zkoumané zkušenosti klientů se závislostí vyvodit ve vztahu ke zkoumanému fenoménu. S ohledem na to, že je IPA druh kvalitativního výzkumu, dával jsem přednost postupu zaměřenému na bohatost dat jednotlivých případů před pevně stanoveným počtem respondentů.

2.6.3 Způsobu zpracování dat

V průběhu analýzy jsem zjistil, že vzhledem k tématu studie je případ respondenta A detailní a bohatý a zvažoval jsem ho rozšířit o případovou studii. Při těchto úvahách jsem vycházel z názoru⁶⁹, že každý detail případu by mě přivedl blíže k významným aspektům sdíleného fenoménu existenciálního konfliktu a osvětlil by jeho různé dimenze. Díky tomu, že jsem měl k dispozici analýzu průběhu terapie v terapeutické komunitě a výsledky některých testových šetření (e.g. MMPI), nabízela případová studie možnost dozvědět se více o respondentovi A ve specifickém kontextu, stejně tak se zaměřit na různé aspekty

⁶⁷ (Smith, 2003)

⁶⁸ (Smith, 2009)

⁶⁹ (Smith, 2004)

jeho zkušenosti. Dále se nabízelo propojení případové studie s existující psychologickou literaturou, které by pomohlo osvětlit existující nomotetické výzkumy v oblasti závislosti. Nicméně po kritickém zhodnocení časové náročnosti jsem původní plán o případovou studii nerozšířil.

2.6.4 Validita dat

V odborné literatuře se uvádí, že jedním ze zdrojů validity v kvalitativním výzkumu je bohatost dat⁷⁰, kterou jsou ovlivňoval jednak pojetím vedení rozhovoru a jejich doslovným opisem tak, aby nedocházelo ke ztrátě dat. Dalším zdrojem validity je požadavek metody, aby mohl příjemce výzkumné zprávy využít výroky respondenta ke své vlastní interpretaci a porovnat jí s odkazovanou interpretací výzkumníka. Použil jsem rovněž možnost posouzení validity účastí znalého odborníka, kterému jsem poskytl transkripci respondenta B, a který bez znalosti mé interpretace a identifikace témat provedl svojí vlastní analýzu, kterou jsem srovnal s mojí analýzou. Porovnání ukázalo, že rozdíly v interpretaci jsou marginální. Jako další zdroj validity jsem použil další na mne nezávislé zdroje informací, jakými byly anamnézy respondentů a záznamy terapeutů z individuálních sezení, které proběhly v rámci skupinové terapie v terapeutické komunitě Magdalena. Srovnával jsem temata, která vystupovala v sezeních s terapeutu s tématy vystupujícími v rozhovorech s respondenty a posuzoval jsem u shodných témat podobnost interpretace mé s interpretací terapeuta.

2.6.5 Limity použitá metody

Někteří autoři zpochybňují propojení tří teoretických pozic IPA metodologie, kterými jsou fenomenologie, hermeneutika a ideografický přístup⁷¹. Namítají, že je obtížné zaujmout v prvním kroku k výzkumnému tématu fenomenologický postoj a v další fázi přejít k hermeneutické pozici, když je imperativem fenomenologické metody neinterpretovat, ale popisovat fenomen. S touto námitkou jsem se vypořádal tak, že jsem tvořil interpretaci

⁷⁰ (Čermák, 1998, s.52)

⁷¹ (Willig, 2001,s. 62)

s otazníkem a v průběhu analýzy a pronikání do hloubky výpovědi respondenta jsem provedl reinterpetaci a tím jsem ponechal prostor pro jiné interpretační možnosti. Navíc jsem interpretaci zakotvil ve výpovědích pomocí přímých citací a příjemce interpretace má tak možnost komparace mé a svojí interpretace. Další autoři si kladou otázku, zda je vůbec možné nějaké fenomény popsat, aniž bychom již tímto procesem interpretovali⁷². Spojení fenomenologie a hermeneutiky v IPA metodě je dle mého názoru naopak nutnost pro existencialně fenomenologickou analýzu, o kterou mi v tomto výzkumu jde. Podobné doporučení vydává J. Murray⁷³.

2.6.1 Vina a sebetrestání

Při výzkumu jsem se setkal s tématem prožívání viny respondentů (jak vůči blízkým osobám, tak i vůči sobě samým), které významně ovlivňovalo cítění, chování a postoje respondentů. Pro mne překvapující zjištění bylo pozorování spojitosti prožívání viny, které se projevovalo vynořováním svědomí a jeho ponorem a působením této nespojitosti na psychické a fyzické zdraví, mající podobu sebetrestání psychického i tělesného. Zkoumání tohoto fenomenu však nebylo v rozsahu tohoto výzkumu.

2.6.2 Existenciální konflikt z perspektivy terapeutů

Při formulování výzkumných otázek a cílů jsem se v této práci zaměřil především na explorační prožívání existenciálního konfliktu a jeho smyslu u klientů léčených ze závislosti a již nejméně jeden rok abstinujících. Dalším krokem, který navazuje na tento výzkum by měl být výzkum zaměřený na to, jak pracují s klientovým existenciálním konfliktem kliničtí psychologové a co podle klinických psychologů přináší prožitek existenciálního konfliktu do léčby klienta. V navazujícím výzkumu by bylo poté účelné zkoumat, jakými terapeutickými procesy a postupy zahrnout práci s existenciálními konflikty do procesu úzdravy.

⁷² (Pringle et al., 2011, s. 23)

⁷³ (Murray, 2014, s. 22)

ZÁVĚR

Existenciální konflikt je jev, který je hluboce zakotven v lidské existenci. Setkání s lidmi, kteří žili podstatnou část svého dosavadního života pod vlivem návykových látek, a kteří nyní abstinují, mi ukázal, že i oni, tak jako druzí, touží po trvalosti, společenství, zakotvenosti a smysluplném řádu; přesto stejně jako já, také oni musejí čelit osamělosti, nezakotvenosti, nevyhnutelnosti smrti a ztrátě smyslu. Na základě výzkumu učiněného v rámci diplomové práce jsem dospěl k závěru, že je práce s existenciálním konfliktem klienta enormní výzva nejenom pro klinickou praxi, ale i pro samotný výzkum. S ohledem na tuto složitost a obtížnou uchopitelnost se část odborníků domnívá, že je práce s existenciálním konfliktem nepotřebná a zdůrazňují přístup zaměřený na důkazem ověřenou léčbu. Existuje však také skupina výzkumníků, která je zaměřená na zkoumání fenomenů a postupů, které souvisí se čtyřmi základními záležitostmi lidské existence – konečnosti, svobodě, osamělosti a ztráty smyslu. Výzkum Interpretativní Fenomenologické Analýzy IPA zodpověděl výzkumné otázky pro tři abstinující klienty, kteří prošli rezidenční léčbou terapeutické komunity, a prokázal tak, že je existenciální konflikt, jeho prožívání klienty a smysl, jaký mu tito klienti přisuzují jednou z klíčových oblastí, které by měly být zohledňovány při tvorbě základny, kterou terapeut užije jako explicitní interpretační obsah pro své úvahy nad terapeutickým postupem u konkrétního klienta. Výzkum také potvrdil existenci značných individuálních rozdílů v rozumění a prožívání existenciálního konfliktu mezi jednotlivými klienty. Výzkum ukázal určitou shodu s existujícími paradigmaty vytvořenými v rámci existenciální psychologie, jako je například dvojí tendence v obranných mechanismech, kterými se jedinec brání proti strachu ze smrti. S ohledem na použitou metodu a cíle výzkumu, není účelné výsledky zkoumání zobecňovat. Výsledky zkoumání jsou spíše přínosné pro porozumění individualním případům klientů a k porozumění důležitosti fenomenu pro explicitní interpretační obsah spojený se zkoumáním léčby klienta. Pro získání celistvějšího obrazu o fenomenu existenciální konflikt bude účelné, aby se budoucí výzkum zaměřil na exploraci toho, jak kliničtí pracovníci pracují s tímto fenomenem u svých pacientů a jaký význam tomuto fenomenu přiřkládají. Navazující výzkum by pak měl zkoumat možnosti začlenění práce s existenciálním konfliktem do užívaných terapeutických a poradenských postupů.

LITERATURA

Aristoteles, *Metafyzika*. Praha: Rezek, 2008. ISBN 80-86027-27-9

ASAM. *Definition of Addiction* (online). c2011, poslední aktualizace 19.4.2011 (cit. 25.6.2015). Dostupné z <http://www.asam.org/for-the-public/definition-of-addiction> .

Balcar, K. *Obecná psychoterapie*. Praha: Grada, 2004. Logoterapie a existenciální analýza. ISBN 80-247-0723-3

Čermák, I. Štěpaníková, I. Kontrola validity dat v kvalitativním výzkumu. *Československá psychologie*. 1998, 42, 1.

DSM IV. American Psychiatric Association, 2000. ISBN-13: 978-0890420256

Frankl, V. *Vůle ke smyslu*. Praha: Cesta, 1997. ISBN 80-85319-63-2

Frankl, V. *A přesto říci životu ano*. Praha: Karmelitánské nakladatelství 2006, ISBN 80-7192-866-6

Freud, S. Mimo princip slasti a jiné práce z let 1920-1924. Praha: Psychoanalytické nakladatelství, 1999. ISBN 80-86123-09-X

Hartl, P., Hartlová, H. *Psychologický slovník*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-303-1

Heidegger, M. *Bytí a čas*. Praha: Oikoymenh, 1996. ISBN 80-86-005-12-7

Hendl, J. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2.

Kalina, K. *Psychoterapeutické systémy a jejich uplatnění v adiktologii*. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-4361-5.

Kierkegaard, S. *Bázeň a chvění*. Praha: Svoboda, 1993.

Kocvrlichová, M. *Vina*. Praha: Triton, 2005. ISBN 80-7254-684-8

Koutná, J. Interpretativní fenomenologická analýza.. In: Řiháček, T. a kolektiv. *Kvalitativní analýza textů* Brno: Masarykova univerzita, 2013. ISBN 978- 80-210-6382-2.

MAGDALENA. Klienti (HD). C2013 (cit. 30.června 2015). Dostupné na datovém úložišti Magdalena-Včelník: c:\...\klienti

Mustumoto, H. *Cambridge dictionair of psychology*. Cambridge: Cambridge University Press, 2009. ISBN-13 978-0-521-67100-2

Nietzsche, F. *Tak pravil Zarathustra*. Olomouc: Votobia, 1995. ISBN 80-85885-79-4

Platon. Gorgias. Praha: Oikoymenh, 2000. ISBN 80-7298-005-X

Prochaska, J., Norcoss J. *Psychoterapeutické systémy - Průřez teoriemi*. Praha: Grada, 1999. ISBN 80-7169-766-4

Pringle, J., Drummond, J., McLaerty, E., Hendry C. Interpretative phenomenological analysis: A discussion and critique. *Nurse Researcher*, 2011, 18(3), 20–24.

Murray, S. Interpretive Phenomenological Analysis. *A Journal for Philosophy and the Social Sciences*, 2014, 37, 1.

Smith, J. A., Osborn, M. Doing Interpretative phenomenological analysis. In: M. Murray . (ed.), *Qualitative Health Psychology: Teories and methods* (s. 53–80). London: Sage. 1999.

Smith, J. A., Osborn, M. Interpretative phenomenological analysis. In: J. A. Smith (Ed.), *Qualitative psychology: A practical guide to research methods*. London: Sage. 2003.

Smith, J. A. Reflecting on the development of interpretative phenomenological analysis and its contribution to qualitative research in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 2004, 1, 39–54.

Smith, J. A., Flowers, P., Larkin, M. *Interpretative phenomenological analysis. Theory, Method and Research*. London: Sage Publications.2009.

Smith, J. A. Evaluating the contribution of interpretative phenomenological analysis. *Health Psychology Review*, 2011, 5(1), 9–27.

Sokol, J. *Etika a život*. Praha : Vyšehrad, 2010. ISBN 978-80-7429-063-3

Tillich, P. *Odvaha být* . Brno : Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK). 2004. ISBN 80-7325-016-0

UZIS. *Aktualizace MKN-10 s platností od 1. ledna 2013* (online). c2013, poslední aktualizace 1.1.2013 (cit. 20.6.2013). Dostupné z <http://www.uzis.cz/zpravy/aktualizace-mkn-10-platnosti-od-1-ledna-2013> .

Webster dictionary (online). c2015, poslední aktualizace 1.1.2015 (cit. 20.6.2015). Dostupné z <http://www.merriam-webster.com/dictionary/> .

Willig, C. *Introducing qualitative research in psychology: Adventures in theory and methods*. McGraw-Hill Companies Incorporated, 2001. ISBN 0335205356

Yalom, I. *Existenciální psychoterapie*. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-147-6

I. Příloha Přepis rozhovorů klienta A téma osamělost

T: Dnešní téma se týká osamělosti. Začal bych pro ilustraci tématu krátkým příběhem. Můžeme začít?

A.I.1: Jo, jo, dobře.

T: Představ si situaci ve skupině, která si sdělují svoje zkušenost se samotou.

Klient, který byl hospitalizovaný kvůli panickým záchvatům, když byl sám popisuje svojí situaci: „Nejhorší na tom být sám, to co mě dohání k šílenství, že v tu chvíli na mě nikdo nemyslí“. Ostatní ihned souhlasili. Jedna 19ti letá dívka, která byla hospitalizovaná kvůli pořezaným zápěstím, líčila svojí situaci:“ Po rozpadu vztahu jsem si řekla, radši bych byla mrtvá než sama“. Jiná klientka týraná mužem se obávala odejít od svého tyrana. Skupina se jí zeptala, co jí na samotě děsí, řekla: „Když jsem sama tak neexistuju“.

A co ty, co pro tebe znamená samota?

A.I.2: Vono se to nezdá (*odmlka*), jako když jsi to říkal, tak jsem si vzpomněl na nějakou dobu, kdy jsem se tím zabejval, počkej kolik mi bylo 26, 27 (*pohled do stropu*). Nevim, jestli je to podstatný (*odmlka*). Jak jsem chodil a něco se ve mně odehrávalo právě, nevím za jakou příčinou to stálo, ale tady tímhle jsem se zabýval... Asi jsem byl v tu chvíli sám, že jo, vlastně. Jednou jsem si šel zacvičit na recepci a tam byla recepční asi 50ti letá a ta mi řekla docela zajímavou věc, se kterou se ztotožňuju, že člověk je celý život sám. Takže zase dneska mě je skoro 37, takže já vlastně všechno sám, sám, sám, že za mě to nikdo žít nebude, s čímž se dlouho smírju, protože jsem měl výchovu takovou, že máma, to bylo podstrojování, (*mračení*) ta by i za mě mohla dejchat a potom na mě byla sama, to se na mě upnula na tu výchovu a na mě jako takovýho (*povzdech*). Myslím si jsem tím byl dost znevýhodněnej a dlouho jsem si zvykal, že je člověk v podstatě furt sám. Já se cítím sám, i když mám přítelkyni a kamarády, tak v určitým momentu se svýma starostma nebo to hodnocení, ten rozum. Jak to člověk zpracovává, je sám. Musí se obracet k sobě a ptát se, protože mu někdo něco řekne a ta mysl bude stejně poslouchat sebe.

T: Případlo ti to nějak povědomé, to co ti řekla recepční ?

A.I.3: Hrozně mi to zvědomnělo, nenapadlo mě to nikdy a vzhledem k tomu, jak jsem tam zmínil, že jí bylo 50 a tohle bych od ní v životě nečekal, že mi někdo řeknem, já jsem v podstatě taky pořád sama, mám manžela, měla jsem rodiče, měla všechno, ale na to si prej zvykni a tím se mi taky ulevilo, takhle mi to nabídla.

T: Máš z té samoty strach?

A.I.4: Strach se odvíjí od toho, jaký mám vztah k sobě. Jelikož přes nějaký svoje věci, myšlenkový pochody, když pořád něco řeší, tak se mu pak blbě napojuje na toho druhého. Ta důvěra.

T: Co se stane s tím pocitem důvěry, že nakonec jseš sám v tom rozhodování o sobě?

A.I.5: Čím jsem starší tím se do toho nemůžu tolik ponořit, míň důvěřuju celkově i tomu vztahu, že by to mohlo vydržet. Ty statistiky jsou ve mně nalomený a nepotkal jsem úplně takovej vztah abych si mohl říct: Tak tomu nevěř!!! Nemůžu se vopřít o pevný body v životě tak jenom čekám co se stane... a hlavně to souvisí s tou závislostí nebo s tím, že vlastně já nevím, co bude za rok. To je taky těžký, že já se chci kouknout do budoucnosti, ale já tam vidím i to, že zase za rok můžu mít ten vztah k tomu alkoholu.

T: Rozumím. Říkáš, že jsi byl ve vztahu opatrný, co jsi od něj očekával, co ti měl přinést?

A.I.6: Spíš doplnění mě...sebe sama to, že můžu sdílet no. To je asi nejdůležitější. Ale co jsem očekával jo...Asi nějaký uspokojení i pomoc, oporu. Abych si taky chvílku žil ten její život, mohl si k ní jako utéct, no prostě určitou úlevu. Část ega se chtěl nasytit. Když kolega v práci, parťák má nějakou mladou tak si to člověk chce vyzkoušet, k tomu má najednou blíž než kdyby tam byl někdo a propagoval...mám 50ti letou přítelkyni.

T: Rozumím tomu, že se charakter vztahů proměňoval, jak jsi přicházel na některý věci v těch vztazích. Hovořil jsi o partnerských vztazích. Jak se vyvíjel tvůj vztah k rodičům?

A.I.7: Od těch třeba 20ti jsem měl spoustu vztahů nebo třeba i k mámě. Možná, že to bylo hodně v modelu toho jako s tou mámou jo. Protože jak jsem říkal na začátku ta mamina mě dusila tou svojí láskou a tím prostorem, že mi ho i brala, tak to fungovalo na té bázi...no ve chvíli kdy toho bylo moc tak jsem jí odstrčil a potřeboval jsem to...a pak zase jsem usiloval, získal jsem jí a furt dokola. Buďto hodně nebo se to střídalo, láska a nenávisť z mé strany. Nevím, jak to měla ona a tam se to hodně projevovalo to s těma ženskýma, jakmile jsem jí už měl na svojí straně úplně jistou a ona mě milovala a cejtil jsem tam takovou náklonnost a péči...tak jsem si jí nevážil. Už toho bylo moc taková slabost.

T: Začal jsi si uvědomovat, že už nejsi někdy ve vztahu sám sebou?

A.I.8: Asi jo 100%, že si člověk musí chránit. Dodneška s tím mám problémy vopřít se sám o sebe, ale teď můžu říct, že jsem to změnil. Teď už jsem otevřeněj, beru jí jako rovnocennýho partnera. Měl bych fungovat i sám za sebe, to může bejt těma terapiemi, těma antidepresivama, takový slabý, který jsem nasadil, melbutrin.

T: I ta tvoje nová zkušenost tě nějakým způsobem formuje a dosahuješ vývoje

A.I.9: Dosahuju no, ale nevím nakolik...

T: A když jsi uvědomil, že samota může něco přinášet, co ti přinesla?

A.I.10: Nikdy nic jako...spíš odpovědi i dost nepříjemný pocity, člověk se nemá o co opřít, jako sám na sebe no, když člověk není pevně tak je to taková propast. Člověk volá po nějaké pomoci a neví kam. Hledá v sobě, dává signály, na pracovišti...ale i sílu, to jak se tam člověk dostane, má nějakou nejistotu, že čeká..jo ten pud sebezáchovy, je tam o to zase silnější, ale samozřejmě pak si myslím, že je tam sklon k jakýkoli látce, kdy teda všechno povolí, člověk si řek, tak to je ono. To znám už jakoby odmalička, od 14ti. Ta marihuana, na povel na čudlík zmáčknutím, je to jistota když se to vykouří je to cvak jo...

T: V čem si myslíš, že tě to změnilo a posílilo?

A.I.11: V tom co jsem už ušel, tu cestu nebo to, co jsem ze sebe udělal. Vidím tam určitý výhody, tu cesty ten cíl. To vědomí něčeho.

T: Rozumím. Zvědomění cíle.

A.I.12: No no, to cejtím, že v dnešním světě, člověk oproti těm kamarádům, který jedou v takový chodbičce svojí, tak já to teďka překračuju, ty stěny rozšiřuju.

T: Mělo to vliv na to jak jseš jistý ve vztazích?

A.I.14: Určitě to co funguje, že se nebojím o tu lásku a ty city říct a když je nedostanu tak jdu ihned pryč.

T: Tedy otevřenost?

A.I.15: Ta (*odmlka*), určitě až jako právě překvapuju tím někdy dokonce, jim třeba ani nebudu dobrej, protože jsou zvyklí na takový chlapy, co nedávaj najevo emoce nebo se neotevřou, že jsem skoro na stejný úrovni, jako ta ženská, já taky potřebuju tohle a (*mlčení*)

T: Takže nepodléháš předsudkům společnosti - projevíš city, které chceš projevovat.

A.I.16: Mě se to vymstilo, bejt uzavřenej nebo dělat, jako že nemám emoce nebo takhle tak radši jdu s kůží na trh, jak jsem měl hodně vztahů, tenhle ten co mám, myslím si, že se nenechám jen tak změnit, potřebuju nějakou, nevím co si tam bráním. Nenechám se, radši vyměnit. Co jsem se bavil takhle s...tak říkal jakmile ti nějaká nebyla to, tak jsi hned utíkal, chtěl jsi jí vyměnit, nebyla dost dobrá, hned jsem jí vodpíknul a byl jsem radši sám. Já jsem si tím hrozně bránil ten domov po tý mámě a to (*ušklíbnutí*) jen tak jsem tam

žádnou nepřijmul, mrchu. Teď mám vztah. Ona je z Moravy a strašně skromná, necejtím.

(mlčení)

T: A bál jsi se něčeho?

A.I.17: Bál jsem se, že přijdu o sebe. Aby si toho vážili. Tohleto nemám vůbec pojmenovaný. Strach, asi, jak se člověk bojí, tak se v tom nepitvá, spíš tak nějak jsem jednal automaticky. Nenechal jsem ten rozbor udělat sám sebe.

T: Vpustit si partnerku do tvého království?

A.I.18: Pokaždý jsem to asi zkoušel no... Těžko říct.

T: Měl jsi strach, že by jsi o tu jistotu přišel?

A.I.19: To je vlastně jediný co mám to obydlí a tohle jestli že si tam někoho, tak se rozdělují vo všechno v tomhle určitě, strach jako o tohle to. Když jsem se bavil s tím terapeutem, jestli by jsem třeba neměl bydlet na neutrální půdě, ne teda u mě, ale společný, jako jiný. Že já si nastěhuju.

T: Jak to dopadlo?

A.I.20: Nezkusil jsem to. Vždycky jsem utíkal. Jo jakmile jsem byl někde na návštěvě nebo tohle, samozřejmě oni měli nějaký ty svoje, buď jsem byl několik dní a utíkal jsem rád od toho svého království, bylo jenom moje ten byt a to i ty vzpomínky a tohle. Jsem se vždycky rád vracel a bylo mi tam dobře.

T: Mě to připomíná, jak jsi mi to popisoval s tvou mámou, že vždycky jses k ní vrátil a pak zase utíkal.

A.I.21: 100% já jsem utíkal z toho vztahu právě si myslím k té marihuaně a tak.

T: A co myslíš, že ti schází, aby ses v tom vztahu cítil líp?

A.I.22: Z minulosti nevim to jsem asi nikdy nedosáhl a teď asi společněj směr, společný přemýšlení a spíš je to myslím o mě, protože kdyby já dosáhl nějakého stavu vědomí nebo rozuměl si... Najít nějaký to bohatsví a to vidím v tom, že se sebou umět vyjít, vážit si sebe, brát se. To se mi někdy daří no. Bejt vyrovnaněj. Třeba i zameditovat. Umět si poradit. Nejit sám proti sobě. Tohle kdybych uměl, tak...

T: Takovouhle hodnotu chceš, aby měla tvoje partnerka aby ti v tomhle rozuměla ?

A.I.23: To jo, to bych potřeboval, aby to respektovala.

T: Když by ses na tohle podíval z pohledu emocí, jakou emoci by to chtělo, aby ten váš vztah byl, jaký chceš?

A.I.24: No tak to mě napadá, aby to mělo tu zamilovanost jako na začátku, fakt ale, což potom už není tolik, děje se to. Jsou nějaký chvíle kdy se ti lidi propojej. Nechaj stranou ty věci o víkendu nebo když maj čas tak se k sobě dostanou blízko, ale to co dělá ten alkohol, jak všechno zmizí jenom jseš v tom stavu tý emoce právě, ta radost...

T: Taková blízkost...

A.I.25: No, no ano. Ta jistota, teď už nic jiného nepotřebuju ,když se dva lidi držej za ruku něco takovýho ta opilost ne opilost, ale takový to...

T: Stav důvěry a bez sebekontroly?

A.I.26: No to je dobrý.

T: A to dělá tu blízkost, že se můžeš na toho člověka spolehnout, že tě nezavrhne.

A.I.27: Že nehodnotím v tu chvíli, no určitě

T: A když by ses na sebe podíval očima tvojí partnerky, jak myslíš, že se na tebe dívá?

A.I.28: To je právě vono, někdy se to mění a já když se zamyslím tak si myslim, že jí vadí...no bojim se, že si to jako idealizuju. Jak vona mě vidí? Tak jak to je, že jsem na cestě a zrovna docela přešlapuju a nemám, stou prací dosavadní. Jak mě vidí, můžu si toho vážit. Ta K. mě vidí dost jak to je, že jsem před ní takovej. Cítim, že mě přijímá. Takovej dětskej typ dítěte, který chci bejt.

T: Přijímá tě takového jaký jsi.

A.I.29: Ale cejtim, jak jses mě ptal, tak si myslím, že by potřebovala takovýho toho chlapa jako v tom smyslu, že ona pracuje mezi lidma co maj postavení a takhle a to já jsem nikdy nedosáhl. To já ani nemám potřebu se někam hnát. Ta společnost to vyžaduje.

T: Myslíš, že jí to na tobě schází.

A.I.30: Myslim si, že svým způsobem jo. Ať pozicí nebo támhle, že bych si otevřel pizzerii...Už bych něco znamenal v jejích očích, je to takový povrchní hodnotit podle toho a myslím si, že bych i já sám před sebou, konečně bych, kdoví? Třeba bych požadoval něco jiného.

T: Mluvíte o tom spolu, co jakoby na tobě oceňuje, za co tě chválí? Co na tobě oceňuje?

A.I.31: To se děje když mě vidí přirozeně, když řeknu něco upřímného. Že jsem jako její v určitém slova smyslu, že se před ní nepřetvařuju a ten cit. Nemá to asi z tý rodiny. Myslim si, že neuměli s ní komunikovat na týhle úrovni to dost jako, je to možný, přesně tak. Myslim si, že to u těch rodičů neměla. Utíkala od nich těšila se na 18 a přesně rychle vypadnout.

T: Tak najednou v tobě potkala někoho, kdo byl jiný.

A.I.32: Řek bych, že jo. Ale ta statistika a to se bojím, že vzhledem k tomu, že neměla moc partnerů tak nemá s čím srovnávat, tak si někdy říkám aby nechtěla jít dál, hledat a poznávat, že jsem jí potkal moc brzo.

T: Nezkušená a tak cítíš ohrožení.

A.I.33: Tak, tak, tak.

T: A hovoříš s ní někdy o tvé samotě?

A.I.34: Né, né. To slovo ve mně evokuje silný emoce. Zní to jako pozor. (*mlčení*)

T: Co se ti v životě stalo, že má samota i přínosy?

A.I.35: Protože jsem tomu byl vystavovaněj, furt otázky na který jsem si neuměl odpovědět.

T: Takže jses dotazoval sám sebe?

A.I.36: No, no. Ale copak sám sebe to byly otázky skoro jako pro nějakýho boha. Takový věci, který se jenom dějou, nad kterýma nemůžeme to egu, tu mysl pochopit, v tom právě vzniká taková část, druh samoty, kterej je nepříjemnej a to když prahnu po nějakých odpovědích, tak se děje, že člověk si může připadat sám na to všechno, co se děje mě ty emoce, odpovědi, lásku... Teď jsem se v tom ztratil co jsem ti chtěl říct...

T: Na začátku jsi mluvil, že v tvém životě objevily otázky na který byly nesnadný odpovědi a ty jsi o to usiloval o tu odpověď...

A.I.37: To je podle mě samotná ta cesta..

T: Jaká byla ta hlavní otázka?

A.I.38: No hlavní, to jsou asi ty momenty kdy se nacházím v nějakym silny emocionálním prožitku, co třeba co se ti v životě stanou, to si uvědomí člověk, že jsou jenom tvoje...

T: Když bys tu situaci popsal, co to bylo za situaci?

A.I.39: V mládí možná, to mohlo bejt ty drogy potom po tý komunitě a potom přišla smrt tý mámy, to už jsem nebral drogy a byl na cestě tak asi u toho uvědomění, že něco natolik silnýho...

T: Takže byla to smrt mámy, která ti to zvědoměla?.

A.I.40: Do dneška tomu moc nerozumim a teď zpětně když se o tom bavíme tak to bylo hodně silný a musel jsem to potlačovat a zašlapat. Ta smrt se nedá přijmout, jak bych to řekl, je to proces. To si taky myslím, to byla ta silná káva. A vono i ta její nemoc 5 letá

rakovina, že ti před očima někdo odchází. Nevím nakolik mě to poznamenalo, nakolik se to zrcadlí.

T: Byla v terapii nějaká situace, kterou bys podobně jako smrt mámy označil že tě posunula a rozšířila ti vědomí, že jsi víc rozumněl své samotě?

A.I.41: Konkrétní teďko...Hodně jsem chodil na ten doléčován tak tam ta skupina, ale těžko říct, tam byla etapa, konkrétně nevím. Vlastně každá nebo celkově ta terapie co mám za sebou, tak první moment byl, že jsem udělal komunitu, Tam byl první sty sám se sebou terapia tohle to a druhý bylo kdy jsem se rozpil, fungoval jsem, chodil do práce a tohle to buduj, plat' složenky tak tohle dobrý a pak přišlo, že jsem se rozpil a docházel jsem 2 roky do AD centrum, což nebyl pro mě to dobrý ta terapie mi nevyhovovala, tak tam byl nějaký moment.

T: A to byl konkrétní člověk nebo to co se v té skupině odehrávalo?

A.I.42: Něco se odehrávalo ta síla, ta síla samotná těch lidských příběhů a ta problematika a uvědomění si s kým mám tu čest.

T: V tom je ta skupina vždycky silná. To je jako reflektor na tebe a srovnáváš co já a oni.

A.I.43: A vyvrcholení bylo suchá plavba týdenní do Chorvatska na lodi a zavázaný oči a na skálu jsme se vedli tak to bylo výborný. Dokonce tam bylo řečeno, že to byl nejsilnější zážitek ve Vašem životě pro někoho a bylo to skoro tak.

T: Blížíme se k závěru. Chtěl bys ještě k tématu samoty něco říct ?

A.I.44: Já myslím, že jo. No asi jsem to řekl tak jsem chtěl nejlíp. Možná kdybych o tom přemýšlel 2x,3x tak bych se dostal někam jinam.

T: Uvidíš, že v dalších rozhovorech ty témata spolu úzce souvisí takže lze pokračovat i příště. Můžeme to tak pro dnešek uzavřít?

A.I.45: tak jo, jo tedy.

II. Příloha - Přepis rozhovorů klienta A téma svobody

T: Dnešní téma se týká svobody a odpovědnosti. Můžeme začít?

A.II.1 Hmm, tak jo.

T: Začal bych krátkým příběhem, abych dokreslil, co budeme dnes probírat. Pavel je třicetiletý muž. Necítí se v pohodě ani v práci a ani o svém volném čase. Kvůli tomu, že se v práci necítí dobře, často mění zaměstnání. Jednou odjel na přijímací pohovory do Brna, města, kde vystudoval a kde měl několik přátel a kamarádů. Cítil se zoufale osamělý, samotné pohovory zabraly jen 3 hodiny a zbytek času tráví v hotelovém pokoji a horečnatě čeká, zda mu někdo z přátel vz Brna zavolá. To bylo ale málo pravděpodobné, protože nemohli tušit, že je v Brně. Přesto jim nezavolal. Proč? Protože, jak říká, nechtěl někoho poníženě prosit o společnost a bál se, že na něj nemají čas nebo aby si mysleli, že volá jen, když něco potřebuje a že by mu to bylo hloupý. A tak tímhle způsobem odmítal převzít odpovědnost za co dělá, čekal až udělá něco ten druhý a bál se udělat něco sám. Připomíná ti tento příběh něco? Jaké jsou situace, u kterých se bojíš převzít odpovědnost?

A.II.2: Nic necejtím, že bych se od něčeho odprostil nebo dal ruce pryč, právě že si myslím, že zodpovědnost mám za ten průběh nebo proces, a když bych měl sklony říct, že ne, tak nebo někdy s tím vnitřně souhlasím nebo jsem připravenější, že můžu mít ten pocit nebo si ho navodit, ale ve skutečnosti vím, že mám nebo zpětně nemůžu říct, nenašel jsem nic, že bych mohl říct, že bych za to neměl odpovědnost. I v těch vztazích je kus mě takže nesu no. Jinak se bojím vlastní zodpovědnosti sám za sebe. V tom jsem se našel, něco ve mně zajásalo, že jsi jako trefilo se to tam, našel jsem se v tom.

Příběh mi byl takovej takovej podobnej, ale víc se mi líbilo, jak jsi řekl, že se bojím převzetí zodpovědnosti za rozhodnutí, tak radši čekám na druhýho a tohleto neumím.

T: Za co se ve svém životě cítíš nejvíc zodpovědný?

A.II.3: Ten výběr toho, že jdu ne tou těžší cestou, tou abstinenta. Přiznat si, že jsem nemocnej. Teď jak jsem byl na těch horách tam je úplně normální, že ty chlapy si daj jeden večer do nosu, pivo, fernet, toto a maj to podkontrolou. Nepřekročej tu hranici a nejsou závislí a tam dochází k tý sebekonfrontaci nebo s nima v tom, je mi to líto a nejradši bych se taky napil,

mám to v sobě zažitý, zapsaný a mozek to podvědomí to tam vysílalo a chtěl jsem se taky napít, hory, třešnička na dortu. Určitě ta abstinence.

T: To je pro tebe to nejdůležitější za co cítíš tu největší zodpovědnost.

A.II.4: Sám za sebe, tu zodpovědnost.

T: A máš třeba pocit velký odpovědnosti ve vztazích?

A.II.5: Právě, že ne. Nechci mít zodpovědnost. Vlastně to nesnáším povinnosti prostě. Nebo něco, někam muset. Nesnáším. To si myslím, že mě zahnilo do toho chlastu, jsem sám a mám klid. To jsem nacházel v tom, že jsem se zlil a zhulil. Myslim si to. Protože to, že pořád něco musím, sled událostí, furt, každý den je něco, co si ze sebou táhnu ze včerejška. Ten život je strašná námaha...někdy, jak se to vnímá.

T: Takže ti ty okolnosti vně tě nutily k něčemu, něco co jsi nechtěl.

A.II.6: Ta práce.

T: Takže to se týkalo hlavně práce?

A.II.7: Určitě. Nasazovat vlastní kůži, i když ti není dobře, hrát to divadlo, tu masku a to...obrovská přetvářka. Pro mě mělo smysl jedině za ty peníze, to dělat.

T: A máš nějakou oblast v životě, kde tohle nemusíš se tomuhle podřizovat?

A.II.8: V okamžiku nějakým.

V: Je to jakoby pocit?

A.II.9: No ano, ano, přesně tak.

T: Takový pocit, když něco děláš, co je to tvoje?

A.II.10: Částečně určitě. Když mi je dobře nebo v nějakém přátelském vztahu. Někaký rituál káva, tohle. Něco sdílíme, nějaký okamžik a je mi v tom příjemně, tak pak zapomínám a je mi to jedno, všechno se odlehčí a pak jsem schopnej unést a vidim to pozitivně velice. Pak člověk vystřízliví, jede autem, to auto je starý, žere naftu.⁷⁴ (*ušklíbne se*)

V: Jaký to pro tebe je když si uvědomíš, že když se pro něco rozhoduješ, tak jseš to ty kdo to zodpovídá, jak se v tom cítíš?

⁷⁴ Z popisu klinického obrazu plyne, že A rád sebe schazuje ironizující poznámkou, které je ale spíše používána ve skupině a má za cíl vzbudit pozornost a ukázat, že nejsem hodný chlapec

A.II.11: Hodně blbě, jak zaco. Blbý. Nemám to vyzkoušený nemám to natrénovaný, neverím si, nebyl jsem k tomu vedenej. Máma za mě dělala všechno a já jsem toho využíval hodně. Táta mě to neučil, v 10 odešel. Měl jsem o 6 let staršího brácha a toho jsem nemoh dohnat, takže tam bylo méněcennost. Zodpovědnost nemám rád. Dávám od toho ruce pryč, bojím se toho. Určitě cítím strach.

T: Hmm. A čeho se bojíš?

A.II.12: No těch následků.

T: A dovedeš si vzpomenout na něco konkrétního z dětství nebo z nějaký nedávný doby, když jsi měl ten strach, když jses v něčem rozhodoval?

A.II.13: Nic mě nenapadá. Vůbec nějak nic mi nejde do hlavy. Třeba jedna část mě si chce koupit motorku cca 100 000 a druhá ta rozumová tomu brání, nechci za to brát zodpovědnost. Koupit si to a bejt zatíženej, že mi stojí před barákem. Okolnosti to zatím neumožňujou, ale zase kdy to budou umožňovat. To je jako s dítětem. Kdyby nad tím člověk přemýšlel tak z toho nebude mít rozum nikdy.

T: Takovej strach jak to dopadne? A vede to k tomu, že nakonec se nerozhodneš a nic neuděláš?

A.II.14: Ne, zkoumám, bádám a vracím se k tomu, jsem hodně opatrněj. Neumim to hrr, hrr hned to zkusit. Musím to mít skoro 100% a to je právě těžký k tomu dojít abych se cejtíl takhle.

T: Takže ti pomáhá taková trpělivost a neuspěchat to.

A.II.15: No opravdu. Promýšlím to, jedu si to vyzkoušet. Už je to jiný.

T: Šel jsi do toho pohlavě, ale teď už jseš opatrnější.

A.II.16: Taková sebekritika. Dám příklad jo. Mít plnou garáž motorek plus ještě auto, tak já nebudu dělat nic jinýho, než brečet nad tím, jak to budu servisovat. Nese to sebou strašně starostí.

T: Teď se dostáváme k druhé části a převyprávím ti další příběh. Je to příběh ženy, která žila 30 let v manželství, ve kterém jí manžel deptal a ponižoval a ona občas přišla na radu, ale bylo to spíše postěžování, nikdy se neodhodlala k nějaký změně. Nakonec, když už jí šlo o život, tak do terapie nastoupila, ale byla pasivní taková pořád obranná a s ničím moc nepřicházela, jenom si užívala bezpečí s terapeutem. On byl vlastně jediný komu se odvážila

řict, co se jí tam doma děje. Terapeut jí nabízel různá témata a když se dostali na téma smrti a stárnutí, bylo vidět, že jí to hodně zasáhlo. Terapeut se jí ptal, proč se tak vystrašila a čeho se bojí na a ona odpověděla, že má hrůzu z toho, že nikdy nepozná, čím by mohla být, že vlastně se v manželství nerozvíjí, nic nesmí. Terapeut s ní začal toto téma probírat, začal jí povzbuzovat a dodával odvalu, ať začne něco zkoušet, protože to je jediný způsob, jak se to o sobě dozvědět. Toto byl důležitý impuls pro terapii. Klientka začala rozvíjet, co jí zajímalo a najednou se do ní se vlévala sebedůvěra, protože objevovala sama sebe v nových situacích a najednou měla požitek, a že se jí v tom daří. A nakonec našla i odvalu k rozvodu. Začala si svůj vlastní život. Ale vraťme se k tvé situaci. Co si v životě přeješ a jak poznáš, že je to tvoje přání a ne přání někoho jiného?

A.II.17: Já chci asi nějaký úspěch, trošku, nevím jestli je to zrovna moje.

T: A jak ten úspěch vypadá, když bych začal prací?

A.II.18: Když já vlastně nevím co chci. To jsem myslel teďka jak má ten kamarád dorty. Šlape mu to, ale má to vykoupný. Má starosti se všim, zaměstnanci, účetnictví pořád telefonuje. Myslel jsem něco takového, jestli je to vůbec možné nalézt takovej tan klid... No nemám vyloženě nějaký přání.

T: Jaký máš třeba přání v partnerských vztazích?

A.II.19: Aby to obstálo i když já to vlastně mám. Nějakou spokojenost, ale to nebude nikdy když není člověk spokojený sám se sebou a to já nebudu nikdy. Člověku furt bude něco chybět.

T: Představ si, že máš možnost navázání partnerskýho vztahu a ta slečna se tě zeptá, co ode mě vlastně chceš?

A.II.20: To je těžký, právě, že dostat z každýho něco. Klid, pochopení, tu lásku. To jak se na ní dokážu dívat a mít jí rád to je jedna věc je oddělená což nemůžu spojovat aby mě brala a dokázala i svádět, ale to já jsem zatím nepotkal to si myslím, že nejde. A pak se přepínat do nějakýho módu erotického aby ta sukně nebo silonky nebo aby mi zahrála kurvu a pak třetí věc třeba ta máma aby vychovávala nebo nevím, nelze dostat všechno najednou, možná, že jo, ale už nechci hledat dál. Sem měl těch vztahů milion, je to přetvářka, hra.

T: A slyšel jsem tam, že je pro tebe hodně důležitý aby tě vlastně přijímala takovej jakej jseš.

A.II.21: To jo, ale horší je abych jí přijmul já. To je těžší, to je těžší.

T: A proč je to těžký?

A.II.22: Nechci se vymlouvat na to, co jsem viděl u mámy a u táty, ale asi jo. Jsem s tou matkou cvičil a měl jsem jí ochočenou a ta láska tam byla bezmezná. To odpuštění, jsme probírali i tu roli toho táty. Jako dítě jsem si od té mámy vyslechl starosti a to se ke mně nemělo třeba vůbec dostat, že má dvě práce aby mě uživila, to mě nezajímá.

T: A co si třeba přeješ v oblasti práci?

A.II.23: Aby mi to šlo a abych na sebe byl hrdej, nemusím mít z toho moc peněz. Aby se ti lidi vraceli... nic to co dává tak nějakým způsobem dostat zpátky a ty lidi nějaký spokojený.

T: Jak se rozhoduješ v partnerských vztazích když jde o něco důležitého?

A.II.24: Chci aby rozhodl ten druhý. To je dneska takovej model, že to házím na někoho druhýho. Abych se necítil malej nebo poníženej... Ono se to dá všechno obrátit.

T: Při negativním dopadu na toho druhého?

A.II.26: Ano, ano... Ale zase jako, já mám tu přítelkyni tu mladší a ledacos šéfuju. Jako mám já to slovo no a že bych tu chytrou aby mi furt něco napovídala, nevím no těžký, těžký.

T: Jak se rozhodujete o společně stráveném volném čase? Podpoříš jí v tom jejím?

A.II.27: To já pro ní nedokážu udělat. Ona zase ne pro mě a trávíme to tím, že jsme radši doma. Já bych byl naštvanej kdybych tam musel jít a jí by s tam taky nechtělo. To jsem pro ní udělal, že jsme šli třeba do zoologický a oak jsem vybuchnul, protože jsem se tam necejtil dobře a dal jsem jí to sežrat. Nějaký kompromisy to je těžký. Já si žiju svůj život i v tom vztahu.

V: A je to tak pořád?

A.II.28: Musím se nutit nebo mě donutí, no celkem pořád i pro toho druhýho furt něco vymýšlet to člověka úplně nebaví.

T: A jak ti je v práci při rozhodování?

A.II.29: Já nevím, kdy nebo v čem no a asi příjemně. Já radši pracuju sám, protože jinak když je někdo vedle mě tak se ho snažím využít zneužít aby dělal víc než já. Snažím se ho zmanipulovat aby makal. Nesnesu tam někoho vedle sebe, porovnávám jestli dá víc nebo míň než já a samozřejmě když jsme tam 2 tak musí dělat víc nebo musím mít nějakou výhodu. No když se rozhoduju já, tak dobrý, když. Mám z toho radost a nikdo mě nepochválí ani ten host, musím se pochválit sám tím, že jsem ten podnik okradl o víc peněz, tím byla větší kapsa,

větší, víc jsem se snažil, peníze do kapsy a teď se zkusím najet na ten poctivej model, ale je to hrozně těžký, protože ten přísun peněz nemám takovej jako dřív a zase má tu debilní hodnotu, někde támhle stát za 75 korun za hodinu 17 hodin a pak dostaneš...jdeš si koupit kuře 2x tatarku, to je s prominutím fakt neštěstí

T: Něco ti to ale přináší.

A.II.30: Jo jako určitě

T: Víš, jaké to bylo před tím. Hodně peněz, mizerný pocit.

A.II.31: Snažil jsem se šetřit, ale odměňoval jsem se tím chlastem. Vykoupení.

Tím jsem se odměňoval. Peníze neměli žádnou hodnotu, jenom číslovka na účtě, pocit takovej (*skloněná hlava a mlčení*).

T: Můžeme s tím takto skončit?

A.II.31 Tak jo, jdeme.

.

III. Příloha - Přepis rozhovorů klienta A téma ztráta smyslu

T: Tak dnešní téma se týká ztráty životního smyslu. Můžeme začít?

A.III.1: Ano, začněme

T: Nejdříve pro ilustraci krátký příběh.. Představ si, že jeden člověk žil v malé vesnici. Byl nespokojený se svým životem, pořád mu něco scházelo a připadalo mu, že nic nemá nic smysl. Jednoho dne si řekl musím odsud odejít, abych zjistil, zda je to stejné i jinde. Přišel do města a v jeho středu bylo velké rušné staveniště. Zastavil se u jednoho chlapíka, který opracovával kámen a zeptal se ho, co dělá a jaký to má pro něho smysl. Odpověděl: „žádný smysl to nemá, řekli mi, abych otesal tady ten kámen“. Šel dál a ptá se druhého člověka, který opracovával jiný kámen co dělá a jaký to má pro něho smysl. Odpověděl: já tady opracovávám kámen. Žádný zvláštní smysl to nemá, ten kámen se dá na roh stavby, aby mu vozy neurazily ten roh. Člověk posmutněl a říkal si: ty lidé jsou tady na tom stejně jako já. Jeho pozornost upoutal třetí chlapík, který také otesával kámen s neobyčejnou energií a také se ho zeptal, co dělá a jaký to má smysl. Chlapík odpověděl: já tady přitesávám ten kámen a ten kámen ponese klenbu katedrály. Napadá tě něco k tomu příběhu?

A.III.2: Aha, no ten smysl je důležitější. Ty lidi se smyslem asi se líp cejtěj, ale musej to nějak hledat. *(odmlka)* A v čem to najít. Třeba najít si takovou dobrou práci je těžký.

T: co když by měl někdo dostatek prostředků k obživě, co bys mu poradil?

A.III.3: Nenechat se tím pohltit nebo ovládat nebo nějakým způsobem ovlivnit. Aby to mělo nějaké hranice najednou ten přísun těch možností, takže asi žít stále, podobný hodny mít. A hlavně asi cestovat. Taky bych mu poradil asi nějaký místa na zemi, který jsou vyjímečný, do kterých se jen tak nedostane ani člověk, tak aby se dotkl nějaký jiný dimenze. Takže prostředek, jak se dostat někam k jiný civilizaci, někam k sobě, k nějakému duchovnu. Najít poklad, co vězí v nadpřirozenu.

T: Takže poznat něco, co má nějakou hodnotu a co je svým způsobem skrytý?

A.III.4: Dá se to tak říct no. Přesně tak. Dal bych mu nějaký důraz hlavně na tu konzumaci. Aby to nebylo konzumní. Je to strašně takový.. pro a proti všechno má. Že kdyby se obklopil nějakým palácem a čtyřkolkou a auto a čluny, že to nebude to pravý. Báł bych se toho, že bude akorát ztrácet čas.

V: To byl tvůj přítel a co ty, co na světě vnímáš jako smysluplné a co ne?

A.III.5: Tak smysluplný mi přijdou jako věčný poznávání, rozvíjení možná sebe. To je si myslím, ne nekonečný, ale do nějaký určitý bych se chtěl dostat fáze, kde bych byl spokojený. Do nějakýho takovýho uvědomění a spokojenosti. Aby to bylo vyvážený, abych byl já pánem svého života. A nežít hekticky a ve spěchu.

T: Co na světě, který tě obklopuje ti připadá smysluplné?

A.III.6: Ono je to takový těžký. Občas se dostanu do takových nálad, že právě ten smysl nemůžu vůbec najít. Byl nebo jsem léčený do dneška. Ty nálady mám někdy takový, že nemá smysl tady být, že to je furt tak začarovaný do kola a že nic není, co by mě oslovovalo. Takový to chvění, ten silný prožitek.

T: Takový prožitek máš často?

A.III.7: No vždycky jsem to tak měl, vždycky jsem po tom prahnul už na základní škole. Nevím proč, ale furt jsem chtěl být někdo jinej, hlavně né ten, kdo jsem vlastně já. Furt jsem byl se sebou nespokojenej a furt jsem chtěl mít něco, co nemám a furt mi to bylo málo. Myslel jsem si, že takhle od základní školy to bude takhle nastavený, že ten, kdo nemá značkový oblečení, mercedes a takže to byl ten cíl a smysl. Ten co jako nežije. A teď poslední dobou se to snažím přeměňovat, protože tam jsou pozůstatky a celkem se mi to daří jít tou cestou těhle jiných hodnot. A souvisí to i s věkem, protože to se nedá zlomit s ničeho nic. Nebyl jsem tomu vedený rodiči. Táta s náma nebyl a máma na to neměla čas. Nebyla nějak intelektuálně založená, jakože knížky a tak. A také měla dvě práce, jak byla sama. Dneska to chápu, kdybych já měl sám dítě, tak bych kladl důraz na to, dát najevo rozvoj jako takovej, aby uměl komunikovat sám se sebou, aby si rozuměl

T: K čemu došlo, že došlo k tomuto zlomu?

A.III.8: zásadní to bylo asi v tom, že to nemá konec, poznání nějaký, že to je prázdný, ten zážitek s penězma a že to není to, co by mi stačilo. Jelikož jsem k penězům měl docela přístup a sytil jsem se a sytil jsem se a furt to nebylo málo. Měl jsem docela dobrou práci, vlastně několik prací za sebou, kde jsem si vydělával nadprůměrně, dá se říct na svoje vzdělání a možnosti. A způsob jakým to bylo, nebylo to úplně férový, čestný ten způsob toho nabytí. No a měl jsem takhle ten přístup a zkusil jsem si to se takhle materiálně nasytit a spíš to vedlo k prázdnotě. Slepá ulička. Hlavně na to nemám. Nejsem ten typ. Ale chtěl bych být, chtěl

bych aby mi to stačilo. Ale je to těžší, bohužel od toho života musím hledat něco lepšího, smysluplnějšího, než ten konzumní, materiální.. , ale peníze jsou potřeba. Je to celý takový složitý, ale určitě bych byl rád, když bych si mohl koupit motorku za 300 tisíc, což je teď nemyslitelný. Ale změnil jsem teď ty hodnoty, že by mi stačilo půjčit si jí nebo se svézt a ne jí vlastnit. Já jsem na to i doplatil. Vyhořel jsem. Tam se nedá nikam dostat, to je nekonečný, ty peníze může člověk vydělávat do nekonečna a nedostane se k tomu cíli, k té spokojenosti. A nikdy nebude mít navrch nad ostatníma. Ona je to spojený s mocí a ta svoboda je někde jinde. Pochází všechno zevnitř a né z venku si myslím, což je těžší se potkat sám se sebou než ta společnost nám dává. Tam se necítím dobře. Ono zásadní bude asi to, že jsem to zkusil. Za tu cenu se jako zaprodal. A teď ta částka, kterou mám, teď chci víc a teď je mi to utratit. Mělo mě to i v moci a kvůli tomu jsem znovu zrecidivěl a znovu jsem utíkal někam pro nějaký odpuštění, potrestání jsem utíkal k tomu alkoholu, protože jsem chtěl mít chvíli klid, jsem dělal práci, kterou jsem nenáviděl. Ale všechno jen kvůli penězům.

T. Prošel jsi něčím, v čem jsi smysl nenalezl a začal se ti měnit pohled na svět. V čem spatřuješ nyní smysl?

A.III.9: Moci se o sebe opřít. To mě napadá.

T. Spolehnout se na sebe?

A.III.10: A mít to zaběhnutý, abych si dejme tomu mohl udělat to dítě a cítit se na to. *(odmlčení)*

T. Vlastní rodina?

A.III.11: No to právě nevím, jestli chci, takže mít v tom jasno. A ty cíle. To je pro strašně těžký. Já už jsem tak zblblej. Cíl je taky nepít. Já vím, že by to mělo být samozřejmý. Být spokojenej v té abstinenci. To je můj cíl. A moci se na sebe spolehnout. Být smířenej sám se sebou. Taky bych chtěl mít nějakou dobrou práci, něco by mě bavilo a mělo smysl.

T. Co by pro tebe byla dobrá práce?

A.III.11: Něco by mě bavilo. Něco, co by mělo nějaký smysl a zároveň by se mi to vracelo. Ta energie, kterou já bych tam do toho dal.

T. Jak to poznáš, co ti dává smysl?

A.III.12: to, jak se cítím. Takový to naplnění. To, že mi to dělá radost. Ještě jsem to úplně neobjevil. Měl bych mít k tomu částečně aspoň vztah k té práci. Je to takový složitější.

Zároveň jednoduchý, ale zároveň konkretizovat to. Jsou to takový představy. Tak já jsem dělal hodně taky v tý gastronomii a asi to není úplně ono. Včera jsem byl na návštěvě, kde jsem měl možnost dát sám sebe do toho. Tam byl syn kamarádův a já jsem se mu věnoval a viděl jsem, že mu to přináší ohromnou radost, že má mojí pozornost. Byl jsem k němu otevřenější, bral jsem ho jako sobě rovnýho, byl jsem na něj napojenější emocionálně a nějak i propojený takový to bylo, protože jsem se do něj empatizoval a bylo mi při tom docela dost dobře a pak přišla jeho přítelkyně toho kamaráda, na kterou jsem taky vlastně.. takže nejdřív jsem byl s tím jeho synem jedenáctiletým, se kterým jsem hrál šachy. To mi bylo fakt příjemný, protože jsem cítil, že má ze mě radost. Já jsem se od něho taky učil, protože jsme si říkaly ty informace a pak přišla ta jeho přítelkyně a ta má zase problém s alkoholem a kokainem a ty večírky. Ona je teprve na začátku. Teprve teď se dozvěděla, jak na tom je. Takový to, možná by se chtěla jednou léčit, ale nedokáže si to zatím představit a tím, jak jsem s ní mluvil, tak jsem mohl předat něco ze sebe dál a to bylo ono. To jsem se cítil strašně naplněný. Že najednou má člověk tady nějaký místo.

T. Předal si jí tedy nějakou hodnotu. To něco, co je pro tebe v tvém životě hodně důležité si mohl předat dál.

A.III.13: Ano, tu část mého života, ty cesty mé. A taky to, na co jsem přišel, že ona si mohla to něco málo, i kdyby si vzala. No a pak jsem taky měl docela radost, když jsem asi mezi lidma. To je nějakým způsobem asi taky dobrý. A zároveň jak je nemám rád, jak se jich bojím, to čeho se tam bojím, tak když tam jsem. Tak je tam i to, že se z nich dá i čerpat. Pracoval jsem teď na výstavišti, tam bylo spousta lidí a byl jsem tam pořád. A ty ženský. To chvění takový a to. Někdy mám takový i pocit, že se to propojí všechno. Mnou něco projde a teď se děje nějaká chvíle a já se cítím, tak že jsem se vším smířenej a všemu rozumím a v tom mi je dobře. Je to propojení času a prostoru k mé spokojenosti. A pak mi stačí být trochu nevyspalej, že musím zase všechno přijímat. Jakože to mám a pak to zase ztratím. To mám od malička.

T: Měl jsi pocit smysluplnosti, že jsi někomu pomohl.

A.III.14: Jo to jo. To je pravda. Pakliže někdo bude chtít a bude připravený na tu moji pomoc, tak já tam dám sám sebe. (*mlčení*)

T. Je dobré hledat smysl v těch věcech, které důvěrně a do hloubky znáš.

A.III.15: Ono to tak totiž vlastně je, ale neustále se od toho člověk odpojuje. Jsme zvyklí jít po povrchu, není na to čas se zabývat sám sebou. Nikde nezajímá nikoho, jak se cítíš. Jseš jak robot. Přejde zákazník a oni ti řeknou, usmívej se a to mě úplně štvalo.

T: Jak si se v té situaci cítil, když si přišel na to, že to, co si v ten moment dělal, mělo pro tebe nějaký hluboký smysl?

A.III.16: No pocit štěstí, cítil jsem se, že mám nějakou hodnotu, být někým a zároveň i tím druhým, protože já mám takový propojení. Měl jsem radost, že nejsem zas tak špatnej, protože to vědomí většinou sklouzává v to, že nejsem dost dobrej, že mám co nabídnout, že všichni kolem mě něco mají. Takový to přehodnocování a zařazování se, ty nároky na sebe. Tak to tam v tu chvíli není asi, že v tu chvíli, když jsem v tom nějakým vztahu a probíhá ta komunikace, tak jsem taky ztracenej v tom. I když tady tohle souviselo taky tak trochu s mým egem, malinko si uvědomuju, že i k tomu tam trošku ukápl. Že je to propojený i s tímhle.

T: Díval si se na to z různých stran

A.III.17: Pak taky co vím, je, že být součást něčeho. Třeba když jsme jezdili tu vodu, tam někdy se stane to, že si součástí celé ty skupiny a proto tam člověk jezdil a proto tam pil ten alkohol, protože to jako mohlo ty lidi více propojit. Já se snažím spíš si to nějak udržet a čerpat z toho a zkoušet to převádět i na jiný věci a zapamatovat si to a zkoušet to znovu nějak užívat.

T: Jak to jde, z toho čerpat?

A.III.18: Zatím teda to vždycky, když si představím tohle konkrétní. Půjdu si dost často prázdněj. Nemám zatím vyloženě kam jako zajít pro tohleto. Nevím, kdy to přijde, nevím, moc to nemám. No není to jednoduchý se takhle napojovat od nějakýho toho vnitřního řešení těch běžných životních (*odmlčení*) jako práce, výplata a tohle to.

V: Tyto starosti tě od toho odvádějí.

A.III.19: Jako bych si stále nemohl dovolit být,..né úplně sám sebou...

Jo jo, ale pak stačí, abych se špatně vyspal, nedostal, ale je to nechci říct boj.

To mě jako dost sere. A proto si myslím na to konto. Jak bych to řekl, že ty drogy.. no vždycky když tohle nastalo, tak jsem to šel vždycky takhle jakoby řešit. Navodit si ten jinej stav. A to taky pokaždý nefunguje. Navíc potom už je to zneužívání té látky a ona potom taky nefunguje. Ztratí ten účinek. Jakákoliv.

T. Taková je tvoje zkušenost.

A.III.20: A pak to zase člověk dělá jenom jako, že musí. A pak ten stav je pro toho člověka pod drogou normání a být střízlivej je nenormální, a tak se tam už nechce vrátit, takže musí užívat. A pak se ten člověk už přestává znát. Neví, nedokáže se vrátit do toho být abstinent nebo střízlivej. To nezvládal už předtím, protože furt k tomu utíkal a pak se to takhle vlastně obrátí. Takhe to vidím. A včera jsem měl opravdu možnost tý konfrontace s tou Veronikou, co se v tom jakoby plácá, nemá vůbec to naštudovaný a jenom se jí to děje.

T. Tvoje zkušenost ti říká, že je to riskantní a možná nevyhnutelné?.

A.III.21: Ono to jako ani nejde jí to těžko vysvětlit, ale už se dozvídá hodně informací. Už chodí k tomu terapeutovi. Já jsem jí vlastně tím pomohl. Už jsem jí nabídl ten kontakt

V. Pomohl si jí, že jí odvádíš od naivních představách o drogách..

A.III.22: To více lidí, jsem takhle ovlivnil, bych řek. Tím, že mně to funguje. Tak více lidem jsem dal, který to jako potřebovali si myslím

T. Tohle dělat je pro tebe smysluplný.

A.III.23: To teda jo. Já bych to přál každému, aby právě mu to fungovalo, to, co funguje mně

T. Tak dobře. Můžeme to takto uzavřít?

A.III.24: ano.

IV. Příloha - Přepis rozhovorů klienta A téma konečnost

T: dnešní téma se týká smrti, tvého vztahu k ní, jak prožíváš strach ze smrti a jak se tento strach projevuje ve tvém chování a ve tvých postojích. Pro přiblížení tématu začnu dvěma krátkými příběhy ilustrující toto téma. Můžu začít? Jseš připraven?

A.IV.1: Jo, jo (nevýrazný úsměv) to je těžký. Tak jo.

T: V prvním příběhu vystupuje Michal. Je mu 35 let, od mládí se snažil být nezávislý na druhých. V 15 letech se odstěhoval od rodičů. Na střední škole založil SW firmu a po dokončení školy jí výhodně prodal. Stal se finančně nezávislým. Seznámil se se svojí partnerkou a plánoval odjet na cestu kolem světa s cílem se přestěhovat do země se značně individualistickou kulturou, což však jeho partnerka odmítla. Při lékařské prohlídce před cestou dostal lékař podezření na závažné onemocnění, následná vyšetření potvrdila zhoubnou nemoc krevetvorby. Michal se velice nerad podřizoval terapii. Měl panickou hrůzu z chemoterapie. Vadilo mu, že se ve všem musí podřizovat lékařům. Cítil se bezmocný a tím, že nemá události pod kontrolou tak se cítil, jakoby neexistoval. Michal chemoterapii dokončil a odjel na cestu kolem světa bez své partnerky.

A.IV.2: aha, hmmm

T: Až do nástupu rakoviny si budoval víru, že je jedinečný, nezranitelný. Pomohlo mu, že mu lékaři dali prostor pro rozhodování o určitých částech léčby. Ve druhém příběhu vystupuje Martin, který je stejně starý jako Michal, ale v ničem ostatním se Michalovi nepodobá. Nebyl ani ve faktickém ohrožení života, ale jeho chování svědčilo o tom, že prožívá pocit neustálého ohrožení. V mládí se často stěhoval, zemřela mu nejdříve matka a pak i otec. Honza vyrůstal v různých pěstounských rodinách. V dospělosti trávil mnoho času tím, že dělal něco pro druhé. Vytrvale rozdával dárky, zdálo se, že pro Honzu není nic důležitějšího, aby ho měli ostatní rádi. Jenom když ho měl někdo rád, tak mu dával jeho život smysl. Když ho opustila manželka, tak si uvědomil, že žije jen tehdy, když je milován. Když nebyl někým milován, tak měl pocit, jako kdyby neexistoval. Když ho někdo nemiluje, tak je lepší, aby raději nebyl. Po čase si Martin našel novou partnerku a jeho úzkost z nebytí vymizela. Vraťme se ale nyní k tobě. Zajímalo by mě, jak si prožíval setkání se smrtí?

A.IV.3: já vyloženě jsem nebyl já sám, na krajíčku, jak bych to řekl, necítil jsem se v ohrožení vlastního života, vlastně co se týče mě, tak vlastně ne. Tak z tohoto ne, ale jinak jsem prožil v jednadvaceti máminu smrt. Že jo, máma odešla, na ní jsem byl hodně fixovanej, ale ona měla rakovinu pět let, takže já jsem na to byl připravovanej tou situací a taky jsem do toho začal brát drogy, takže to byl takový únik od toho, jak ona se cítí a teď nedávno tatík, otec, kterýho jsem tam našel já na zemi, o kterého jsem se sám staral a nakonec mi také odešel. Takže, já osobně, jak jsem nebyl (*povzdechnutí*) takže já ne a jinak (*hlasité pousmání*) se spíš bojím smrti než života. Abych to stihnul do té doby, abych zjistil , co mám tady jako dělat. V čem bych byl nejúspěšnější, na to bych rád přišel.

T: Svoji smrti se bojíš?

A.IV.4: (*povzdech*) to jo. A zase si o sobě, pozoruji na sobě nějaký, tím, že jsem nebyl v ohrožení, ale koupil jsem si motorku a jsem s tím konfrontovaný a není mi v tom dobře, ale zároveň mi to láká, jak se ten adrenalin, cítit tu sílu motorky ve svých rukách. Sílu, kterou řídím. Toho se bojím, že o ten život přijdu a že si na tohle nešáhnu.

T: A o co se bojíš, že bys přišel?

A.IV.5: (*delší odmlka*) jsou to takový ty okamžiky. Okamžiky propojení, pocitu štěstí. Ne, má to přijít, až když je člověk připravenej. Ta cesta. Bojím se asi, že nebudu potřebnej. Já chci bejt někomu v něčem potřebnej. Nějaký věci, který maj smysl. Jsem rád, když mě lidi potřebujou.

T: hmmm, že jsi pro někoho důležitý.

A.IV.6: ano, ano, ale a že to i prožiji

T: A když si vzpomeneš na smrt mámy a táty. Co si myslíš, o co důležitého je smrt připravila?

A.IV.7: to je, tak (*odmlčení*)

T: (*po chvíli*) Co se mohlo stát, ale nestalo se díky té smrti?

A.IV.8: Člověče to je těžký, to já jsem v sobě vytěsnil, o tom jsem také přemýšlel na kolik jsem to dokázal neřešit tohle to. Mám to v sobě nějakým způsobem zavřený.

T: Někdy si člověk teprve po úmrtí druhého něco uvědomí, až když si to s druhým nemůže vyjasnit, vysvětlit.

A.IV.9: a něco sdílet a bejt spravedlivej (*povzdech*)

T: Myslíš na něco konkrétního?

A.IV.10: jo souvisí to, nějaký to (*odmlčení*) u tý mámy. Vo co já jsem přišel? Já jsem o tom nepřemýšlel.

T: co by sis přál, aby se ještě stalo před její smrtí? Co by sis přál udělat?

A.IV.11: tak nějakou omluvu, aby mi odpustila. Nebo jí dát za pravdu, že jo. Že už jsem teď dál.

T: a co by vadilo tobě, že by si díky své smrti nemohl dokončit?

A.IV.12: být lepší.

T: být lepší?

A.IV.13: to je být lepším člověkem a aby to pocítil ten druhý. Být tady víc pro ty druhý.

D: a sám pro sebe? Co by si chtěl ještě udělat sám pro sebe?

A.IV.14: Člověče to nevím. To úplně nedokážu asi říct. (*odmlčení*) Přemýšlím, no. Že jsem nesplnil nějaký úkol, který jsem mohl splnit. (*odmlčení*) Asi být někomu prospěšný. Nebo dát tu lásku. To dát tomu dítěti. To bude s tím souviset, stoprocentně. To co já jsem dostal od rodičů, tak asi tohle to. (*odmlčení*) Ale zatím mám práci sám se sebou. To si nedovedu představit takhle se o něj starat?

T: Postarat se o něj?

A.IV.15: Ano dát mu život. Ale zároveň být dobrým otcem. *(odmlčení)* A neopakovat to co se dělo mě. Určitě bych ho vedl z toho, co jsem v životě načerpal. Ale nevnucoval bych mu to, nechal bych to na něm. *(odmlčení)*

T: takto bychom to mohli dnes skončit, chtěl bys k tomu ještě něco říci?

A.IV.16: ne, ale na něco jsem si během tohoto přišel. Dobrá otázka. Nikdy jsem to v sobě neřešil. A položením té otázky to ve mě brnklo na strunu. Asi to dost žiju. A když jdu za oběma na hřbitov, tak to taky není jednoduchý, musím se na to připravit. Taky tam někdy nechodím. Tam si to člověk může přebrat. Jak bych to řekl. Není na tom už co řešit. Přijímám to. Ale že bych si to znovu otvíral, není to úplně ukončený jako. S tím se člověk vyrovnává celý život.

T: přijít za zemřelými a ptát se sebe.

A.IV.17: jo, jo je to dobrý s tím takto pracovat, dá se takhle docela hodně zjistit o svém životě *(odmlčení)*

T: Jestli to takto můžeme uzavřít, tak ti děkuji za rozhovor.

A.IV.19: ano, ano, také děkuji.

V. Příloha Popis rozhovorů klienta A s terapeutem⁷⁵

Text neprošel jazykovými korekcemi.

1.individuál: Probíráme dlouhodobé a krátkodobé cíle. Současný stav A je, že byl zaměstnán v práci jako číšník, ale nebyl spokojen, nefungovalo to tam podle jeho představ, ani to není práce, která by ho naplňovala, necítí smysl práce. Pravidelně se tam obohacoval, kradl, což tam bylo běžné, on si to vyčítá, ale zároveň si tak přišel k penězům, které považuje za důležité pro svůj komfort. Neumí si představit, že by žil z 15000/měs. Denně kradl 5000 až 7000Kč. Je nespokojený i s nabídkou práce, která by se mu nabízela. Do budoucna by uvažoval o podnikání, ale je otázkou, zda je to reálné. Nerad nese zodpovědnost, jak v práci (odmítl pozici vedoucího, která se mu nabízela, navíc nebyla nijak finančně zajímavá.

Co se týče závislosti, dlouhodobě popíjel, cca 1 l/2l vína denně a občas kouřil trávu, občas i denně. Dává to souvislosti s tím, že neumí po práci vypnout, cítí často křivdu. Trávu si bral od kamaráda v domě.

Co se týče vztahů, vzpomíná na otce, který zemřel v lednu, s nímž bojoval, nedokázal se smířit s tím, jaký vedl otec život, také popíjel, pak už ani nevycházel z domu, ale cítil, že byl pro něj důležitý a že ho otec potřeboval. Také se od něj cítil někdy využívaný. Vztah s přítelkyní: ona je hodná, není závislá, je mladší a on má dojem, že mu nerozumí a že je nesamostatná, on musí často rozhodovat i v maličkostech, moc nemá, za co si ji vážit. Rád by, aby byla chlapštější či živější, také si neumí domlouvat, co kdo má na starosti doma, konfliktům se vyhýbá. Také ji podvedl. Zároveň ví, že ona je šťastná, má cíle, má práci, která ji baví.

Jak by to chtěl mít jednou (dlouhodobě): neví jestli podnikat- přineslo by mu to hodnotu svobody, ocenění, naplnění. Ve vztazích- by rád dítě, chtěl by si umět dohodnout úkoly ve vztahu, očekává podporu a respekt, i vzhledem k abstinenci, potřebuje si vážit své partnerky. Co potřebuje pro sebe-být v něčem dobrý a cítit smysl a hloubku toho, co dělá, chce se prezentovat tím, co dělá, ale zároveň aby nepotřeboval se pořád odlišovat, naznačil, že určitý smysl může mít víra. K tomu potřebuje se rozhodnout, že už nebude pít vůbec, protože nemůže, najít si činnost, kde se najde, najít si jinou práci, možná bude muset ještě nějaké vzdělání. Nerozumí hodnotě peněz pro něj, nad tím se chce zamyslet.

Co bude dělat v nejbližší době: potřebuje tento týden napsat životopis a mít skupinu a potřebuje si vzít skupinu na peníze, co pro něj znamenají, jak je získával, jak to udělat, aby nekradl...

⁷⁵ (Magdaléna, 2015)

Skupina: Životopisná –: v mládí maminčin – koalice s mámou kontra bratr (o šest let starší) s otcem. Otec pro něj představoval hodnotu luxusu, předvádění, soutěživosti (za roh do školy ho vozil drahým autem z ministerstva). Brácha ho trochu šikanoval, odtud si odnáší pár křivd. Otec si přál jako druhé dítě dceru. A se dožadoval chybějící pozornosti záchvaty vzteku. Kolem desátého roku otec od rodiny odešel (kvůli nové přítelkyni). A zřejmě chyběl vzor a autorita. Matka onemocněla rakovinou. Musel jí pomáhat, plnil trochu otcovskou fci. S otcem se pak stýkal už jen občas. Bratr jej za odchod zavrhl zcela. Po pár letech si vzal manželskou půjčku, odcestoval a už se nikdy nevrátil. A od základní školy začíná krást, v pubertě nastupují drogy. První významný vztah spadá do tohoto období – s „manipulativní nymfomankou“, který se hodně točil kolem sexu a drog. Asi ve dvaceti - první léčba na TK. Po ní už k drogám nesahá, ale začíná soutěživý život – drahé auta, prachy, přitažlivé ženské, krádeže v práci. Permanentně je v nějakém vztahu. Stále se za něčím žene, ale vnitřně je nespokojený. Pak umírá matka. Po obnoveném vztahu s otcem, kdy se o něj v nemoci staral, což ho bavilo (významný okamžik, kdy otec byl dítě a on dospělý), umírá i otec. Reflexe: vyprávění je vtípné, humor vzniká dost tím, že A má od svého života jakýsi odstup, vypráví věci tak, jako by se mu jen přiházely, jako by ho jen potkávaly, ale on si je nijak sám nevolil. Nechal se často táhnout nějakou silnou postavou (přítelkyně), partou apod. Po léčbě na TK, se nechává táhnout obecnými trendy (prachy, auta, ženy...). Ted' je v bodě, kdy to chce změnit a začít dělat to, co sám chce. Ale co to je? Na tom tady asi budeme nějak pracovat. Emočně významné momenty vnímám kolem smrti matky a pak otce. K otci ambivalentní vztah – naštvání za to, že odešel (může si za to sám, chlastal...) vs. byl to fajn chlap. Stálo by za to se na ten vztah podívat. Pak vnímám rozpor ve vztahu k bratrovi – nalhal mu, že otec odkázal v závěti byt A, což není pravda. Na jednu stranu má dojem, že bratr si kvůli pobytu v cizině byt nezasloužil, na druhou stranu mluví o tom, že bratr může přijet a dohodnout se na tom, jak si byt rozdělit.

2.individuál : bavíme se o tom, že potřebuje o měsíc víc času, tzn., že by tu byl místo dvou měsíců tři měsíce. Ptám se na důvody, tak říká, že to strašně utíká. Osobně nemám problém s tím, aby si to prodloužil, jen chci po něm, aby si rozmyslel, jak smysluplně stráví ten čas navíc, protože tady nemusí ukaztovat, jak je dobrý v kuchyni a jak zvládá řád. Souhlasí s tím, že si to rozvrhne, napadá mě, že by mohl už zkoušet nějaké nové volnočasovky, mít nějaké sezení s přítelkyní navíc, hlavně bude mít víc času na hledání práce. Ještě si budeme muset ujasnit, s čím bude odcházet, jestli to bude nové zaměstnání nebo ne, nebo co to bude, jak to bude vypadat, až to tu ukončí. Plán na příští týden, domluvit EKG, kvůli autobusu, domluvit individuál s přítelkyní.

Skupina hodnotící: řád – dává mu zabrat pracovat s časem a mít jasné mantinely, několikrát přehlížel překročení řádu a moc ho neprosazoval. Funkce – je poctivý a pracovitý, ale musel hodně bojovat s tím, že dělá takovou práci, viz zvířata /uklízet hovna apod./ komunita ho chválí za poctivost a preciznost. Terapie – nálada se stabilizovala, chválí si sílu skupinové

terapie, největší krok je přijmutí, že potřebuje a bude brát antabus. Cíle: EKG na antabus, životopis na Job coaching, přemítání o volném času, individuální sezení s přítelkyní.

3.individuál - přijde mi pořád v nějaké křeči, i mimikou, ptám se co by potřeboval od sebe a od života. Před tím jsme mluvili o přítelkyni a o tom, že moc neví, co tady, nepřišel mi moc spokojený. Pak mluvil o tom, že jed pořád nespokojený a neví, jak toho dosáhnout. Mluvíme pak o tom, že často hledáme jinde a při tom nemáme víc, než jsme my sami, že štěstí je nadosah, ale my ho hledáme jinde. Aleš se ptá, proč to tak je, tak já na to, že asi výchovou, spúolečností, srovnáváním se a tak, ale rozhodně to ke štěstí nevede. Zdálo se, že to nějak slyšel, myslím i zmírnil grymasy, ale nevím, co si od toho slibovat, to je na něm. Plán ukáže ve čtvrtek, zítra ho čeká setkání kvůli životopisu a práci. Individuál s přítelkyní je domluvený.

Skupina- A- jeho naštvanost a agresivita vůči lidem. Cítí zátěž v tom, že často lidi považuje za debily, hlavně když nakupují, předbíhají ve frontách, nebo když čeká na červenou, nebo když se někdo nechová podle jeho představ. Sám sebe však také zařazuje do této kategorie debilů. Vadí mu konzum, ale sám vnímá také, že jeho nadřazenost ve smyslu, kdo nehulí trávu, tak je průměrný a stádo, to že musí vyčnívat na motorce, nebo v autě nebo oblečením, je také konzum, respektive vnímá to, když mu to říkáme. Navíc to nedokáže lidem říci přímo, neprojevuje se přímo, ale pak si to užívá, když o těch lidech mluví jinde s někým jiným. Celkem spontánně si říkáme, aby nám řekl do očí, co si o nás myslí, což nakonec udělá. Je vidět, že je vnímavý a trefný, každý máme nad čím přemýšlet, ale vybírá si vesměs negativní stránky každého z nás a navíc tomu dává ještě jakýsi otazník a ironickým podtextem, za čímž si třeba někdo může dosadit debil, ale nikdo to nedělá, upozornili jsme, že je to A pohled na nás a navíc je vidět, že to umí říkat i docela citlivě, za což ho oceňujeme, a za vnímavost. A si pochvaluje, že dostal takový prostor, a že mluvil přímo. mira

Individuál s přítelkyní: říkají si o tom, jak spolu komunikují, co bylo těžké, o A náladách a jeho přenášení zodpovědnosti na druhé. Například když byl naštvaný kvůli motorce, kterou si nemohl vyzvednout, tak svůj hněv pustil do přítelkyně a hrotil to tak až, že ji provokoval k tomu, aby řekla, že už s ním nechce být, což ona udělat nechce, protože ho nechce ztratit. Přítelkyně se zase vyhýbá konfliktům, protože se bojí, že by se dověděla nakonec to, že ji A nechce. Šlo mi hlavou, že má strach žít bez něj a sama. Co by mohli dělat jinak ptám se? A potřebuje víc vědět, co se v přítelkyni děje i aby se ohradila, když na ni A útočí, A si musí uvědomit, že bude pořád závislý a že se musí vyhýbat některým lidem a všemu, co by ho vedlo k pití a drogám, mluví o tom, že pořád nemá moc cíl, je toho na něj moc, změny práce, znovu abstinence, řekl jsem mu, že mimo jiné přenáší zodpovědnost za sebe a svá rozhodnutí o sobě na přítelkyni, aby ona rozhodovala o jejich vztahu. Přítelkyně však s ním chce být, doufá, že to, co se dělo v poslední době bylo hodně alkoholem a bojí se hlavně některých jeho známých,

kteří by ho stahovali k pití, jinak ji vztah s ním baví. Sama ví, že by měla pracovat na tom, aby se zkoušela aspoň trochu víc vymezovat tomu, co jí není příjemné a taky víc respektovala právo na to mít třeba i špatnou náladu, jelikož ona to velmi potlačuje, nechce to přenášet na druhé a tak jsou všichni překvapení, když někdy řekne něčemu nebo někomu „ne“.

4. Individuál: A neměl žádné téma, ani plán, spíše tak mimoděk zmínil, že ho plánování nebaví. Takže jsme povídali spíš o tom, co si odnáší z tohoto pobytu v TK, co je pro něj důležité v tuto chvíli, to je vybrat si rekvalifikaci, dnes někam volal, ale tyto kurzy už zrušili, chce však zkusit stále trenéra v posilovně, svůj vztah chce probírat v doléčování, je pro něj důležité, to co si tady prožil, vědomí, že potřebuje být i sám ne stále vyhledávat kamarády, uvědomil si hodnoty pro něj důležité, mezi ně patří i vzpomínky na otce, myslí na pomíjivost jeho způsobu života. S e sociální pracovníci mluvil o tom, že by si rekvalifikaci mohl dělat během nemocenské. Je rád, že tu zůstal až do konce, myslí už na ukončení, že to pro něj bude citlivé. Také mluvil o jiném klientovy a navrhl jsem, jestli nechce zkusit AAA. Plán na příští týden, si sám rozmyslí do zítřka.

Hodnotící komunita: A zůstává až nakonec a je zjevně naštvaný. Nechce se mu hodnotit, je to furt jen nějaké kecání, to venku nebude. Už se asi odděluje od skupiny... Dostáváme se k tomu, že mu vadí málo času na sebe a aktuálně představa, že bude muset ještě dělat zápis z této skupiny. Takže obligátní A kverulování... Jinak víkend s ním byl fajn. Má hodně blízko k Danovi, kterému bude po odchodu chybět. Klient se A ptá, jestli má venku někoho, s kým by mohl dělat svou ztřeštěnou srandu, nebo ho vnímá jako přirozeně hravého.

Komunita - měl si vytvořit nějaký řád pro sebe, s kterým by měl odcházet, ale on neví, co by si tam měl napsat, ale teď na rychlo nic nedokáže, už se nějak těší na své domácí rituály, na kamaráda, ale nevypadá z mého pohledu moc happy, spíš mi přijde, že je trochu naměkko a možná trochu v obavách. Na doléčovák půjde v úterý a chce chodit i na AA. REF: terapeut považuje řád za dobrou věc, ale musí to chtít on sám, terapeut připomíná, jak a co chtěl po něm terapeut a jak to vzniklo s tím, že si měl vytvořit svůj řád.

Velká komunita- A- ukončil tříměsíční posilovací léčbu, odnáší si prý silné zážitky ze společenství, z terapie, odchází rozhodnut abstinovat i od alkoholu, budce docházet do doléčování, má antabus, nastupuje na rekvalifikaci, bude docházet na AA, je v kontaktu s bývalým klientem, má určitý náhled na své chování ve vztazích, takže na to, že tu byl jen 3měsíce, tak z toho máme dobrý pocit.

VI. Příloha - Přepis rozhovorů klienta B téma konečnost

T: dnešní téma se týká smrti, tvého vztahu k ní, jak prožíváš strach ze smrti a jak se tento strach projevuje ve tvém chování a ve tvých postojích. Pro přiblížení tématu začnu dvěma krátkými příběhy ilustrující toto téma. Můžu začít? Jdemem na to?

B.IV.0: Jo. Takže nakonec jsem si nechali konec (*smích*).

T: V prvním příběhu vystupuje Michal. Je mu 35 let, od mládí se snažil být nezávislý na druhých. V 15 letech se odstěhoval od rodičů. Na střední škole založil SW firmu a po dokončení školy jí výhodně prodal. Stal se finančně nezávislým. Seznámil se se svojí partnerkou a plánoval odjet na cestu kolem světa s cílem se přestěhovat do země se značně individualistickou kulturou, což však jeho partnerka odmítla. Při lékařské prohlídce před cestou dostal lékař podezření na závažné onemocnění, následná vyšetření potvrdila zhoubnou nemoc krevetvorby. Michal se velice nerad podřizoval terapii. Měl panickou hrůzu z chemoterapie. Vadilo mu, že se ve všem musí podřizovat lékařům. Cítil se bezmocný a tím, že nemá události pod kontrolou tak se cítil, jakoby neexistoval. Michal chemoterapii dokončil a odjel na cestu kolem světa bez své partnerky. Až do nástupu rakoviny si budoval víru, že je jedinečný, nezranitelný. Pomohlo mu, že mu lékaři dali prostor pro rozhodování o určitých částech léčby. Ve druhém příběhu vystupuje Martin, který je stejně starý jako Michal, ale v ničem ostatním se Michalovi nepodobá. Nebyl ani ve faktickém ohrožení života, ale jeho chování svědčilo o tom, že prožívá pocit neustálého ohrožení. V mládí se často stěhoval, zemřela mu nejdříve matka a pak i otec. Honza vyrůstal v různých pěstounských rodinách. V dospělosti trávil mnoho času tím, že dělal něco pro druhé. Vytrvale rozdával dárky, zdálo se, že pro Honzu není nic důležitějšího, aby ho měli ostatní rádi. Jenom když ho měl někdo rád, tak mu dával jeho život smysl. Když ho opustila manželka, tak si uvědomil, že žije jen tehdy, když je milován. Když nebyl někým milován, tak měl pocit, jako kdyby neexistoval. Když ho někdo nemiluje, tak je lepší, aby raději nebyl. Po čase si Martin našel novou partnerku a jeho úzkost z nebytí vymizela. Vraťme se ale nyní k tobě. Zajímalo by mě, zda jsi se se smrtí někdy setkal? Jaké to bylo setkání?

B.IV.1: Víš co. Já si myslím o smrti to samé co ti z toho příběhu, tedy že je to abstraktní záležitost. Víš, já sem jakoby zdravěj, pozitivní, takže si člověk tyhle myšlenky nepřipouští, ať jde dělat co jde dělat, tak prostě na to nemyslí. Já sedám na motorku, máma se křížkuje, ženský jo, prostě šílej ať na tom nejezdím a víš, mě prostě něco takovýho nenapadne. Dokud se člověk nedozví něco zásadního, jako Michal, tak jako by ta smrt nebyla. Člověk si to začne vybavovat až v nějakým takovým pokročilejším věku. To je moje teorie, třeba to tak není.

T: když tě poslouchám, tak vyjadřuješ teď k smrti takový náhled. Když se podíváš do minulosti, byly tam chvíle, kdy ti šlo oživot, jako Michalovi?

B.IV.2: Václave, Já mám papír, já mám lékařskou zprávu, ukazoval jsem to na Magdaléně, je tam záznam o tom, že mi začíná rigor mortis. Zavolali funebráky a já jsem ze za chvíli na to zved a řek jsem, co se děje a vzal jsem lékařskou zprávu a odešel jsem. A záchranář do toho přišel o zaměstnání. Rychlá vyjela z Benešova, viděli nějakýho feťáka na kolejích, já jsem tam relaxoval nebo co, nic si nepamatuju. Byly toho plný noviny, protože to byla jako událost a to.

T: a ten moment, když sis uvědomil, že jsi živý, přes to prohlášení o úmrtí, co to s tebou udělalo?

B.IV.3: No človče, já jsem vlastně tomu nevěřil, že se to mohlo stát. Zase se mi zdálo, že je to nesmysl. Lidí, kteří mě znají dlouho tvrděj, že se mi smrt vyhejbá, protože mě srazila tramvaj, skočil jsem šipku do kolejí od metra, já mám těch karambolů za sebou tolik.

T: A máš pocit nějaké výlučnosti, že se tě smrt netýká?

B.IV.4: Mám. Když mi někdo něco k tomu říká tak mu říkám. Vy všichni víte, že mám papír na to, že jsem už jsem mrtvej byl, tak mi tady s něčím nestrašte ňákou tou. Tak jak jsem ti říkal, já mám pocit, že je smrt něco abstraktního. Ale když si vyprávěl ten první příběh, tak jsem se vžil do situace toho prvního kluka a to je něco nepředstavitelnýho. Kdyby mi něco takovýho doktor řekl teď, jak žiju, já bych mu to stejně nevěřil, stejně bych se ve finále podle něj nezařídil.

T: Já v tom slyším určitou podobnost mezi Michalem a tebou, oba tu situaci potřebujete mít pod svojí vlastní kontrolou.

B.IV.5: ano, ano, mít to po svém. Když se něco dozvím, tak se tomu postavím a budu dělat podle svýho tohle a tohle. Protože odmítám si tady hrát na chudáčka, který si půjde lehnout do nemocnice a bude čekat na to, až jako umře. To je přece nesmysl. Takže prostě takhle se smrtí je to takhle. Já si myslím vlastně, že se obecně lidí smrti nebojí. Protože si to vůbec nedovedou jako to představit.

T: Nepopírají jí tím? Měli by vědět, že smrt jednou přijde.

B.IV.6 To je na tom to šílené, kdysi, teď na to už nemyslím, ale dříve jsem často myslel na to, že tohle všechno jako smrtí skončí. To je jako něco šílenýho, že nebude vůbec nic. To když jsem do hloubky přemýšlel to prostě, a stejně jsem si říkal, to není možný to takhle bejt nemůže, člověk nemůže mít tady vyměřenej čas v tom veškerým času, kterej tady je, mít času jenom tolik, to je přece nesmysl. Jo. Neříkám tedy, že je nějaký život po životě, ale jak je ta příroda funkční, tak si myslím, že to má jinej princip než my tady máme jako prokázanej.

T: V těchto obdobích, kdy si promýšlel smrt tě napadla také otázka, o co by mě smrt připravila? Co by si tou smrtí ztratil?

B.IV.7: Jenom tu možnost svobody. Teď když jsem svobodnej tak cítím, že zodpovídám za to, co dělám a za to co budě dělat a může dělat a jak si to řídí sám. A vlastně když ti něco vleze do cesty, tak to vlastně můžeš řídit ty. Je jedno, jest-li to obejdeš zleva nebo zprava nebo tě to srazí nebo to přelezeš na tom vůbec nezáleží. Furt je to v tvý režii, ale tady v tom případě to tak není.

T: Takže smrt je konec všech tvých možností?

B.IV.8: To je tak absolutní, až je to neuvěřitelný

T: To by bylo pro tebe to nejhorší nemít tu možnost.

B.IV.9: Jasně, na přirozenou smrt se člověk připravit může, to je jako moje teorie, že chátrám , tak jako prostě to myšlení už nebude takový pozitivní ale když je trochu dobrej tak s tím

zkusí nějak naložit, že se ten čas krátí, ale to zjištění, jaký měl ten Michal to je tak šílený, to je prostě strašný.

T: Co vlastně tyto úvahy o smrti v minulosti spustilo? Nějaká událost nebo něco jiného?

B.IV.10: Určitá nespokojenost takový stav, když jsem jako cítil, že to neřídím já, a najednou člověk začne myslet na tydlety temný věci, jako prostě strach ze smrti, .. (*odmlčení*).. nechci říct, jako, že se začne litovat, ale to myšlení se řítí prostě úplně jiným směrem.

T: A ta ztráta řízení se týkala nějaké konkrétní věci?

B.IV.11: To si už nevybavuji, náky prostě to nějaký naladění.

T: Něco se ti nedařilo?

B.IV.12: Je to možný, to už jsem byl nějakou dobu na těch drogách a dříve nebo později se do týdle etapy přijde. U mne to tam došlo. Etapa se započala vězením. Tam jsem se dal do kupy. Přečetl nějakou knížku. Zahrál šachy. Dělal nějaký kliky. Fyzicky i psychicky si odpočinul. A když to zajelo do takovýho temnýho období, tak ty drogy měly schopnost mě naladit dobře, ale měly taky schopnost mě naladit špatně a v těchle prostě jako okamžicích se mi honily hlavou tyhle věci. Člověk začal myslet na negativní věci a začal se pozastavovat nad tímhle. Teď já na tyhle věci vůbec nemyslím. V tom svém novým životě, novým životě, který tady žiju. Já přicházím na nový a nový věci to je údiv .. ten svět co všechno je.

T: Slyším, že tě to myšlení o smrti nějak zaktivizovalo, aby k tomu upadání do smrti nedocházelo

B.IV.13: To je spíš jako obráceně Václave. Tam smrt nefiguruje. Já jsem ten život dostal zpátky a mám možnost si ho znova řídit. Že jo a tu možnost sem jako využil , že jo. Tak si člověk hledá nový a nový mety na to, jak s tím životem co nejlépa naložil k jeho spokojenosti, byť si to samozřejmě ne vždycky daří, že jo.

T: Tím se ti otvíraly nové možnosti

B.IV.14: Smrt s tím však nesouvisí, s tím souvisí chuť do života a vo to si miň smrt připouštím.

T: Pak tu máme druhý příběh Martina, který měl strach za života.

B.IV.15 U toho Martina ti nějaký věci chyběj buď je to vytržený z kontextu nebo co. Za á: s tím co se stane člověku v dětství se může člověk vyrovnat bez nákejh větších následků nebo s následky? (*prodleva*) to mě z vás psychologů nikdo neuvěří.

T: V pohodě. Je to zkrátka taková tvoje zkušenost.

B.IV.16 Vyrůstal jsem domácím násilím. Jakože náš otec dostal za nás čtyři a půl roku. To bylo trestný Václave. (*zvyšuje hlas*) Nepřipadám si tím nijak poškozenej. Jedině když jdu do bitky, tak se bojím rány. Musím útočit, nemůžu si dovolit čekat na něco, ale můj brácha ten je furt chlap. Nějakej psycholog mi řek, že jsem to v sobě zamkl, takový ty jejich nesmysly. Ale chci tím říct, že se tím necítím nijak být poškozenej. Dokonce z mého bráchy je tak dokonalej táta, že máma říká, já vůbec nevím, kde tohle vzal. To jako nechápeš. On je pro ty děti bůh. On by pro ně zabíjel. Práci všechno přizpůsobil svým dětem. Nechce vydělávat prachy, protože by s dětma trávil daleko míň času. Ani u bráchy neregistruju, že by tím byl poškozenej. Je plnohodnotnej, je šťastnej.

T: Neopakuje to, co se mu dělo v dětství

B.IV.17: Ale vlastně to taky nějak vy.vy.vytěsnil. Já bych to řek, že hodně věci je to (*odmlka*) já nevím, jak bych to správně řek

T: Jedna věc je smrt vlastní ale jinak to může být se smrtí někoho blízkého. Je to tak?

B.IV.18 : Na to ti nedokážu úplně odpovědět.

T: Když ti někdo blízký umře tak má smrt najednou jiné obrysy. Víš, že se už něco dalšího mezi vámi nemůže stát .

B.IV.19: A vrátit.

T: Byl jsi v takové situaci a dělo se s tebou něco?

B.IV.20: Nejsem si vědomej, že by se něco takovýho stalo. Dělal jsem psychologický testy v terapeutický komunitě na začátku a na konci. Všichni jako čekali, že se zlepším o to víc mě děsí výsledek, to se nedá jako ňák oblbnout, obzvláště, když chce tu infomaci, že jo. Všichni čekali, že výsledek bude lepší než na začátku a on se zhoršil. A mě tam vyšlo, že ve vztazích, jak to tam bylo (*odmlka*) že jsem povrchní a manipulativní a že. Mě se to samozřejmě dotklo, ale najednou jsem si uvědomil, že se mi to v životě dělo.

T: Cítil si nesoulad mezi tím, jak se cítíš a co se dozvídáš?

B.IV.21: Jo, ale nakonec ten test prokázal, jak to se mnou v komunitě bylo. Já jsem v komunitě nikoho blízkého neměl, ale vlastně jsem se choval úplně jinak.

T: vidíš tu nějakou souvislost se smrtí někoho blízkého?

B.IV.22: Ale jo. Ten psycholog mi vysvětloval, že když mi umře nějaký dobrý kamarád, tak na to rychle zapomenu a najdu si někoho jinýho. A někdo jinej bude z týhle smrti lítat dva roky po terapiích. Todle to. Protože se s tím nedokáže vyrovnat vůbec. To je pro mě srozumitelný a tímhle konstatováním jsi mi to připoměl

T: A jak tomu rozumíš, že by ses dokázal rychle smířit se smrtí kamaráda?

B.IV.23: já to můžu tohle připodobnit k mému vztahu s Vítkem. Před dvouma rokama, já bych za Vítku zabíjel, a teď po tom, co všechno udělal mi to ovlivnilo. Já jsem mu říkal, že všechno co dělá podráždí mou důvěru, to je sobectví od něj. On začne fetovat a já přijdu o kamaráda. A když začal fetovat, tak se náš vztah proměnil a mě by jeho odchod netrápil. Nevím, jestli je to tím, co mi v těch testech vyšlo nebo je to tím, jak se mi vztahy otupily tím co se stalo a takhle by to měl každý. Takže já to vlastně nedokážu posoudit. Tímhle si mi to připomenul ty výsledky testu. I ten psycholog mi to říkal s opatrností, jak ho to překvapilo. Já nevím. Protože lidi který máš nablízku jako manželka tak nejsou a ostatní lidi se s nimi vidím za měsíc. Takže když odejdou tak se ti pro tebe nic nezmění. Ale co si uvědomuješ, že se něco změnilo pro ostatní, kteří jim na blízku byli. Mě by bylo víc líto lidí, kteří by mu byli o moc blíž než já. Kdyby se něco stalo mámě, tak bych to přijal jako něco přirozeného, ale hrozně bych litoval tátu a litoval bych celý barák, protože ta máma je tam součástí té rodiny. No

možná že to vypadá jako vošklivý, když to takhle říkám, ale mě to takový přijde. Když máš ale nějaký blízký vztah a jsou tam nedej bože děti, tak je to něco šílenýho. Měl jsem kamarádku, který zemřelo dítě na meningitidu, prostě během dvou dnů konec. V nemocnici jí jenom řekli, že je už pozdě. Ta holka zmizela, jakoby se ztratila na zahradě. Já jsem tomu nemoh uvěřit. Vždyť sem s tím dítětem včera mluvil. Ta jí pořád dělala večeře, měla doma urnu, jako v pokoji, a tu holku obsluhovala.

T: rozumím, tobě se jedná o to, co se děje s těmi , kteří zůstanou.

B.IV. 24: No jasně, ale já jsem nikdy sám v takový situaci nebyl a nedovedu jí posoudit. Měl jsem dvě holky, který jsem miloval a u nich bych to nesl těžko, ale teďka už jsem v situaci, že tak něco zásadního nemám. Jsou ženský, s kterejma je mi příjemně, ale to co zažíval člověk jako mladej, tak to v tomhle věku už nezažije. Ale když si to člověk takhle vybavuje, tak si uvědomí, ajk je to silný. To absolutní, co se stane, to co nejde změnit. Ale je to míň krutý než ta informace, že to má přijít, jako jí dostal ten Michal. To je snad největší zlo ze všech zel. Že je něco nevyhnutelného, co si vůbec nepřipouštíme, že ti někdo oznámí, že tady někdo je a za chvíli nebude. To je hrozný. To je snad lepší aby... Musím ti ale Václave říct, že (*odmlka*)

T: Toho by ses bál?

B.IV.25 To bych začal zase fetovat Václave.

T: A Čeho by ses v té smrti bál?

B.IV.26: Najednou by si člověk uvědomil, že nic nestihl a že neví co by chtěl stihnout, co má stihnout. Já bych to normálně vzdal. (*zrychlená mluva*) Máš si to říci? A máš to říct ostatním, aby tě litovali? Já bych to ani nikomu neřekl. Já bych to všechno zapíchl. Pořídil kopec heráku a je to. To by mi přišlo na tu bolest a vědomí jako nejlepší balzám. Je pravda, že někdy na motorce jsou situace, že si představuju voškliví věci jako. Zažiješ, že si něco zajel jinak, než by si měl. A kdyby tam něco vjelo, tak a je po tobě. Já jsem jel 170 najednou si tám pán vjíždí. Nashledanou. Něco se mi tam zablesklo a tak jsem brzdil. Ale jinak si představuju, co by to s tím tělem udělalo. Hlava dobrý tam je helma, ale co tělo, jak se tam mlátí, jestli se

dovedeš skutálet, jako ti závodníci. To se mi honí hlavou, to je hustý. To je jediny, když si představuji tady to.

T: Prožitek rychlí smrti

B.IV.26 Což vo to rychlá smrt by byla dobrá, vo moc lepší než se probudit v nemocnici zdrátovanej. Proto jsem si přestal motorku užívat. Smrt je. Je to takový (*povzech*). Nevím co bych ti k tomu ještě řekl.

T: můžeme to nyní takhle nechat a ukončit rozhovor?

B.IV.27: Dobře, dobře. Já jsem rád takhle.

VII. Příloha - Přepis rozhovorů klienta C téma osamělost

T: Dnešní téma se týká osamělosti. Začal bych pro ilustraci tématu krátkým příběhem. Můžeme začít?

C.I.1: Hmm, ano.

T: Představ si situaci ve skupině, která si sdělují svoje zkušenost se samotou.

Klient, který byl hospitalizovaný kvůli panickým záchvatům, když byl sám popisuje svoji situaci: „Nejhorší na tom být sám, to co mě dohání k šílenství, že v tu chvíli na mě nikdo nemyslí“. Ostatní ihned souhlasili. Jedna 19ti letá dívka, která byla hospitalizovaná kvůli pořezaným zápěstím, líčila svoji situaci: „Po rozpadu vztahu jsem si řekla, radši bych byla mrtvá než sama“. Jiná klientka týraná mužem se obávala odejít od svého tyrana. Skupina se jí zeptala, co jí na samotě děsí, řekla: „Když jsem sama tak neexistuju“.

Vraťm se k tobě, co pro tebe znamená osamělost?

C.I.2: Osamělost, to je takový hluboký. No tak. Já vím jaká to je být sama. Ve svý podstatě sama jsem furt. I když si to jako neuvědomuju. I když mám kolem sebe spoustu lidí, tak stejně jsem jakoby osamělá. Ve spoustě věcech. Ale co to pro mne znamená (odmlka) to je těžký pro mne. Nevím co bych na to měla říci vlastně.

T: A kdy jsi osamělá?

C.I.3 Když jsem sama.

T: A jak se to stane, že jsi sama?

C.I.4 Že jsem sama doma. To je ale jeden pohled. Já se snažím, aby bylo kolem mne hodně lidí, ale když se zastavím, tak si uvědomím, že se jim stejně nesvěřuju a že i tak jsem tedy osamělá. Takže vono není tak důležitý jestli jsem sama nebo ne. Jako fyzicky. Do teď je pro mne těžký něco s někým sdílet. A i když mám partnera a rodiče a i když jsem s nimi, tak se nerada svěřuju. Takhle jako.

T: A když se tě zeptám obráceně, proč vstupuješ do vztahu?

C.I.5 (usmání) protože nechci být sama (smích) to je vtipný, že jo? (odmlka) Tak kvůli nějakému pocitu bezpečí asi svým způsobem. (zprudka) Nechci být sama. Pomáhá mi to ten vztah, že jo. Ve spoustě věcech. Pak je otázka, jak moc jsem schopná to s člověkem jako sdílet.

T: A ten pocit osamělosti uprostřed lidí začal kdy?

C.I.6 Dřív jsem si to neuvědomovala, ale začalo to na střední, kdy jsem se obklopovala lidma, chtěla jsem být v tom dění, ale byla jsem osamělá. Ale tak to vidím teď , dřív jsem si to neuvědomovala.

T: Měla si ráda kolem sebe hodně lidí, ale neuvědomovala si, že to nesouvisí s blízkostí k nim.

C.I.7 Ano

T: A jak to bylo v terapeutické komunitě, ta je založena důvěře a na tom, že hovoříš i o tom co si běžně s ostatními neříkáš – o sobě a o druhých.

C.I.8 Bylo to těžký pro mě. Já jsem měla vždycky problém něco říct o sobě. A hrozně dlouho mi trvalo, než jsem se k tomu dostala. Ale musím říct, že postupem času jsem se skupině částečně otevřela a bylo mi dobře. Já jsem se tam cítila bezpečně mezi těma lidma. Pak mi to problém nedělalo. A byl to jediný moment v mém životě, když jsem se takhle otevřela. Pak už jsem to nikdy neudělala.

T: Co to bylo v komunitě, že jsi se cítila bezpečně.

C.I.9 Ze začátku jsme se museli otevřít. A když se otevřeš, tak si tě lidé více pustí k sobě, aby se poznali. Měla jsem prožitek, že se mi nic zlého neděje. A pak už mi to tak zvláštní nepřišlo. Nicméně venku je to jinak. Tady lidi nic nenutí se otvírat. A já taková nejsem, abych se někomu otvírala a tak si to zase všechno řeším sama. Nechci lidem dovolit, aby mě lidi poznali. Určitě jen tam nějaký strach. No.

T: Co prožíváš, když jseš sama? Když nejsi něčím rušena a můžeš být sama se sebou. Co se s tebou děje?

C.I.10 To já vůbec neumím. Já trávím doma čas, že si dám úkoly a něco dělám. A když nemám co dělat, tak musím za někým jít. Upřímně říkám, že se neumím věnovat jenom sama sobě. Já to prostě nevydržím být sama a dělat si něco pro sebe. Mě to nebaví a není mi v tom dobře.

T: Máš s tím spojený nějaký ošklivý zážitek?

C.I.11 Ne , ale potřebuji někoho, abych ten čas nějak trávila.

T: A co by si potřebovala, aby si se cítila dobře sama?

C.I.12 Cítím se dobře sama, když mám ten čas nějak naplánovanej a využitej. Mám pocit, že jsem něco udělala

T: Když jsi hovořila o vztahu, tak jsi ho spojovala s osamělostí. Co by se muselo stát v tom vztahu, aby to tak nebylo, aby si se cítila lépe?

C.I.13 Víc druhému věřit, nějakým způsobem ho znát, pak jsem schopná se přiblížit. Ale když mi do toho někdo neustále nutí tak to nejde, musím chtít sama a věřím (odmlka) že se nic nestane, když na sebe něco povím.

T: Jak mluvíš v partnerském vztahu o své osamělosti?

C.I.14 Nemluvím o něm vůbec.

T: Co si myslíš, jak tě v tomhle vidí tvůj partner?

C.I.15 Já si myslím, že to asi nevidí

T: odhaduji, že o něm přemýšlíš a říkáš si, jak se asi se mnou v tuto chvíli cítí, když jsme spolu a on si může klást podobné otázky. Jak se o tom spolu bavíte?

C.I.16 Já mu někdy na jeho otázky neodpovídám, protože nechci odpovídat. Myslím, že ho to mrzí, že ho to štve, že mu ty věci neříkám.

T: Jak by to váš vztah ohrozilo?

C.I.17 že by něco jako na mě věděl, v čem si nepřipadám tak silná, slabinu, že b to jako mohl někdy v budoucnu použít, připadala bych si slabá, kdybych mu to řekla a on to věděl. Že nejsem tak silná. To úplně nechci.

T: Máš prožitkem s někým blízkým, že tě přijímá i se slabými stránkami?

C.I.18 Tu zkušenost jsem neměla nikdy, ale začíná to teď s tím přítelem. Třeba s rodinou jsem neměla úplně dobré zkušenosti, když jsem něco řekla. Rodiče na to byli striktní. Ale s ním jo, on je takový něžný a citlivý. Už jsem mu několikrát něco řekla a on to vzal normálně.

T: Měla si pak pocit přiblížení?

C.I.19. ne . A nepomohlo to ani mě ani jemu. To je asi otázka, ale mě to nepomohlo nebo možná v tu chvíli.

T: A kde se v tvém dětství objevila potřeba ukazovat se jako ta silná?

C.I.20 Já si myslím, že je to tím, že jsem se narodila v cizí zemi a musela jsem se s mámou stěhovat sem. Už ve školce jsem se musela prosazovat, mluvila jsem cizí řečí. Teď mi to nepřipadá tak hrozný, ale myslím si, že to mám od dětství.

T: Když jsi byla v dospělosti v nějaké těžké situaci a musela si se rozhodovat, cítila jsi, že jseš na to rozhodování sama a že nikdo za tebe rozhodnout nemůže?

C.I.21 Jo, ale já jsem člověk, který se rozhoduje rád sám, mě to žádný příkoří nedělá. V poslední době si třeba vyslechnu názor mámy, ale rozhoduji se sama a není mi to nepříjemné. Pociťuji v tom svobodu a v podstatě mě hrozně vadí, když mě někdo do něčeho nutí. Je mi to nepříjemný a mám pocit, že bych to natruc udělala obráceně. V dětství za mě rozhodovali rodiče a rozhodnutí mi nebyly vlastní, jako třeba výběr školy, já jsem tam pak trpěla a kvůli tomu jsem to tam nesnášela, považovalo jsem to za trest. Nutili mě do sportů a do hry na kytaru, vzpomínám si ty probrečený hodiny, protože mi to nešlo. Nedělá mi to dobře, když mě někdo do něčeho nutí. Někdy si řeknu, tak to zkusím, ale obvykle z toho rychle uteču.

T: a byla si někdy v životě v situaci, kdy si se musela rozhodnout, ale byla by si radši, kdyby za tebe rozhodl někdo jiný

C.I.22 Ano, Bylo to když jsem měla v léčbě recidivu a musela jsem se rozhodnout jestli přestanu nebo ne, to jsem měla obrovskou úzkost, ale je to spojené s těma drogama, když neberu tak tohle nemám.

T: takže ty drogy jsou něco, co tě zbavuje tvojí samostatnosti a schopnosti rozhodovat se sama za sebe?

C.I.23 Určitě a dostávám se do vleku událostí

T: vzpomeneš si na nějaký prvotní impuls, který způsobil vzdávání se svého rozhodování?

C.I.24 To se my vybavuje hned to bylo s partnerem na střední škole, on byl starší, moje první láska a já jsem zapoměla na všechno co jsem dělala a měla. V podstatě jsem žila jeho život, svůj jsem přestala žít, asi rok nebo dva. Takže s klukem (povzdech). To si ale uvědomuji teď tehdy jakoby mi něco unášelo. Dnes se na to dívám jinak, ale ve své době mi to dělalo dobře a bavilo mě to. Teď bych to nedělala, ale tehdy mě na tom něco bavilo. Utýct od rodičů a od sebe.

T: Jaký byl návrat k sobě, jak se to událo?

C.I.25 to bylo těsně před tou léčbou, kdy se staly věci, který mi tak trochu probraly. To trvalo pět let. Pak začala prvoléčba a pak jsem měla recidivu před třemi roky.

T: Mělo to nějaký vztah k té ztrátě sebe sama?

C.I.26 Ano, začala jsem chodit do práce a tam jsem se zakoukala do svého šéfa, kterej bral a já jsem vypnula všechny brzdy, který jsem měla v Magdaleně.

T: už rozumím tvým obavám ze vztahů, bojíš se, že v nich přijdeš o svojí sílu

C.I.27 jo je to tak

T: můžeme takto dnes skončit?

C.I.28 Ano dobře

T: děkuji

C.I.29 já také děkuji

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno a příjmení autora: **Václav Grepl**

Studijní program: **Psychologie**

Studijní obor: **Psychologie**

Název práce: Fenomenologická analýza existenciálních konfliktů klientů dlouhodobě se léčících ze závislostí na metamfetaminu

Počet stran (bez příloh): **72**

Celkový počet stran příloh: **40**

Počet titulů české literatury a pramenů: **21**

Počet titulů zahraniční literatury a pramenů: **11**

Počet internetových odkazů: **4**

Vedoucí práce: Mgr. Jakub Zlámaný, Ph.D.

Rok dokončení práce: **2015**

**Posudek oponenta diplomové práce
na Pražské vysoké škole psychosociálních studií**

Jméno a příjmení studenta: ing. Bc. Václav Grepl

Obor studia: Psychologie

Název práce: Fenomenologická analýza existenciálních konfliktů klientů dlouhodobě se léčících ze závislosti na metamfetaminu

Vedoucí práce: Jan Jakub Zlámaný Ph.D.

Technické parametry práce:

Počet stránek textu (bez příloh): 72

Počet stránek příloh: 40

Počet titulů v seznamu literatury: 36

0**	1	2	3	4

Výběr tématu

Závažnost tématu

1				

Oborová příležitost tématu

1				

Originalita tématu a jeho zpracování

1				

Formální zpracování

Jazykové vyjádření (respektování pravopisné normy, stylistické vyjadřování, zvládnutí odborné terminologie)

1				

Práce s odbornou literaturou a prameny (citace, parafráze, odkazy, dodržení norem pro citace, cizojazyčná literatura)

1				

Formální zpracování (jasnost tématu, rozčlenění textu, průvodní aparát, poznámky, přílohy, grafická úprava)

1				

Metody práce

Vhodnost a úroveň použitých metod

1				

Využití výzkumných empirických metod

1				

Využití praktických zkušeností

1				

Obsahová kritéria a přínos práce

Přístup autora k řešené problematice (samostatnost, iniciativa, spolupráce s vedoucím práce)

1				

Naplnění cílů práce

1				

Vyváženost teoretické a praktické části v daném tématu

1				

** 0 – nehodnoceno; 1 – výborně; 2 – velmi dobře; 3 – dobře; 4 – neprospěl/a

Návaznost kapitol a subkapitol

	1			

Dosažené výsledky, odborný vklad, použitelnost výsledků v praxi

	1			

Vhodnost prezentace závěrů práce (publikace, referáty, apod.)

	1			

Otázky a náměty k diskusi při obhajobě:

Otázka k obhajobě:

Jak by autor využil výsledky své analýzy konkrétně v léčebné a psychoterapeutické praxi? Napadly by autora konkrétní aplikace výsledků své práce? (Např. jaký typ psychoterapeutických intervencí, metod, technik, nebo postupů by zvolil?)

Předkládaná práce splňuje nároky kladené na diplomovou práci. Autor ve své práci zkoumá problematiku existenciálních konfliktů lidí se závislostí na metamamfetaminu. Kolega se pouští do tématu, které svým charakterem spadá do průniků oblastí „existenciální psychologie“, „adiktologie“ a „existenciální psychoterapie“, čímž je můžeme považovat za zcela v souladu se studovaným oborem.

Z formálního hlediska autora v teoretické části prokázal schopnost práce s odbornou literaturou a systematického shromáždění informací o daném tématu. Pro svůj výzkumný cíl využil sběr dat prostřednictvím polostrukturovaných rozhovorů a následnou analýzu dat pomocí kvalitativní výzkumné metodologie. Autor je stylisticky zdatný a v teoretické části popisuje veškeré podstatné pojmy a teoretické koncepty spojené se studovanou problematikou. V praktické části své práce prokazuje schopnost použít interpretativní fenomenologickou analýzu, systematicky kategorizovat data a srozumitelně je interpretovat. V práci neshledávám **vážné** obsahové či formální nedostatky. **Práci hodnotím jako výbornou a doporučuji ji k obhajobě.**

Celkové hodnocení práce (klady, nedostatky):

Klady: Za největší přínos práce, považuji volbu tématu a způsob jeho zpracování. Jedná se o téma, které považuji za klíčové pro oblast adiktologie, bohužel v ČR stojí spíše na okraji badatelského zájmu výzkumníků.

Nedostatky: V teoretické i metodologické rovině je této precizně vypracované práci těžké něco vytknout. Autor v závěru své práce formuluje výzvu aplikovat práci s existenciálními konflikty do psychoterapeutické a poradenské praxe. Častá kritika existenciální a fenomenologicko-hermeneuticky orientované psychoterapie je, že je příliš filozofující a málo praktická. Práci by neškodila větší badatelská odvaha autora v oblasti aplikovatelnosti výzkumu. Svým výzkumem si dobře připravil půdu pro vhled do fenomenologicky orientovaného pohledu na tuto problematiku. (Viz. otázka k obhajobě.) Nicméně tato připomínka již přesahuje nároky kladené na diplomovou práci a doporučuji autorovi se tímto tématem zabývat v dalším např. postgraduálním studiu.

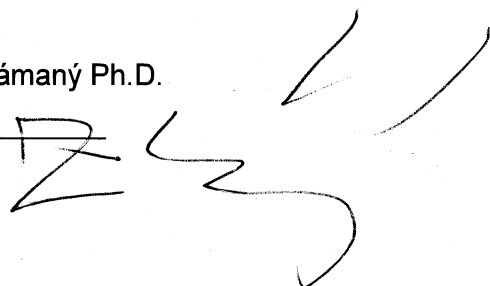
Navrhovaná klasifikace: **výborně**

Doporučení k obhajobě: doporučuji*

Datum:

Podpis: Jan Jakub Zlámaný Ph.D.

* nehodící se, škrtněte

**Posudek vedoucího/oponenta bakalářské/diplomové práce
na Pražské vysoké škole psychosociálních studií**

Jméno a příjmení studenta/-tky: Václav Grepl

Obor studia: Psychologie

Název práce: Fenomenologická analýza existenciálních konfliktů klientů dlouhodobě se léčících ze závislosti na metamfetaminu

Vedoucí/oponent práce: Mgr. Ing. Eva Dubovská

Technické parametry práce:

Počet stránek textu (bez příloh): 72

Počet stránek příloh: 40

Počet titulů v seznamu literatury: 36

0**	1	2	3	4

Výběr tématu

Závažnost tématu

	x			

Oborová příslušnost tématu

	x			

Originalita tématu a jeho zpracování

	x			

Formální zpracování

Jazykové vyjádření (respektování pravopisné normy, stylistické vyjadřování, zvládnutí odborné terminologie)

	X			

Práce s odbornou literaturou a prameny (citace, parafráze, odkazy, dodržení norem pro citace, cizojazyčná literatura)

	x			

Formální zpracování (jasnost tématu, rozčlenění textu, průvodní aparát, poznámky, přílohy, grafická úprava)

	x			

Metody práce

Vhodnost a úroveň použitých metod

	x			

Využití výzkumných empirických metod

	x			

Využití praktických zkušeností

	x			

Obsahová kritéria a přínos práce

Přístup autora k řešené problematice (samostatnost, iniciativa, spolupráce s vedoucím práce)

X				

Naplnění cílů práce

	x			

Vyváženost teoretické a praktické části v daném tématu

		x		

** 0 – nehodnoceno; 1 – výborně; 2 – velmi dobře; 3 – dobře; 4 – neprospěl/a

Návaznosť kapitol a subkapitol

	x			

Dosažené výsledky, odborný vklad, použiteľnosť výsledkov v praxi

	x			

Vhodnosť prezentácie záverov práce (publikácie, referáty, apod.)

	x			

Otázky a námety k diskusi pri obhajobe:

Aké sú podľa Vás najdôležitejšie účinné faktory pri psychoterapii závislostí?

Akým spôsobom v IPA dosahuje výskumník fenomenologickú redukciu, ak vôbec?

Celkové hodnotenie práce (klady, nedostatky):

Vynikajúca práca. Teoretická časť veľmi pekne popisuje základné tézy existenciálnej psychoterapie, škoda len, že téme závislosti a jej súvislosti s existenciálnou tematikou bolo venované minimum priestoru. Autor šikovne pracuje s odbornou literatúrou, práca je i štylisticky na dobrej úrovni.

K analýze sa autor postavil poctivo, metodológia výskumu je popísaná dostatočne detailne.

Práca má potenciál na publikáciu.

Silné stránky:

- Dobrá práca s literatúrou
- Osvedčená metodológia
- Detailný popis krokov analýzy

Slabé stránky:

- Teoretická časť o závislostiach je prekvapivo krátka

Doporučení k obhajobe: doporučuji/nedoporučuji*

Navrhovaná klasifikace:

VÝBORNÝ

Datum, podpis:

28.8.2015

* nehodící se, škrtněte